

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Olsztyn, dnia 3 lutego 2006 r.

Nr 23

TREŚĆ:

Poz.:

UCHWAŁY RADY GMINY W DŹWIERZUTACH:

- 535** -Nr XXVII/189/05 Rady Gminy w Dźwierzutach z dnia 15 grudnia 2005 r. w sprawie uchwalenia Programu Ochrony Środowiska Gminy Dźwierzuty na lata 2005 - 2007 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2008 - 2015... 1533
- 536** -Nr XXVII/193/05 Rady Gminy w Dźwierzutach z dnia 15 grudnia 2005 r. w sprawie dokonania zmian w Statucie Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Dźwierzutach..... 1598

DECYZJA PREZESA URZĘDU REGULACJI ENERGETYKI:

- 537** -Nr OGD-4210-89(19)/2005/2006/4941/II/KK z dnia 1 lutego 2006 r. 1599

535

UCHWAŁA Nr XXVII/189/05
Rady Gminy w Dźwierzutach
z dnia 15 grudnia 2005 r.

w sprawie uchwalenia Programu Ochrony Środowiska Gminy Dźwierzuty na lata 2005 - 2007 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2008 - 2015.

Na podstawie art. 40 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591, Dz. U. z 2002 r. Nr 23, poz. 220, Nr 62, poz. 558, Nr 113, poz. 984, Nr 153, poz. 1271, Nr 214, poz. 1806, Dz. U. z 2003 r. Nr 80, poz. 717, Nr 162, poz. 1568, Dz. U. z 2004 r. Nr 102, poz. 1055, Nr 116, poz. 1203, Dz. U. z 2005 r. Nr 172, poz. 1441, Nr 175, poz. 1457) art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2001 r. Nr 62, poz. 627, Nr 115, poz. 1229, Dz. U. z 2002 r. Nr 74, poz. 676, Nr 113, poz. 984, Nr 153, poz. 1271, Nr 233, poz. 1957, Dz. U. z 2003 r. Nr 46, poz. 392, Nr 80, poz. 721, Nr 80, poz. 717, Nr 153, poz. 1271, Nr 175, poz. 1693, Nr 162, poz. 1568, Nr 190, poz. 1865, Nr 217, poz. 2124, Dz. U. z 2004 r. Nr 19, poz. 177, Nr 49, poz. 464, Nr 70, poz. 631, Nr 92, poz. 880, Nr 96, poz. 959, Nr 121, poz. 1263, Nr 273, poz. 2703, Nr 281, poz. 2784, Dz. U. z 2005 r. Nr 25, poz. 202, Nr 49,

poz. 464, Nr 113, poz. 954, Nr 130, poz. 1087, Nr 169, poz. 1420, Nr 175, poz. 1462) Rada Gminy w Dźwierzutach uchwała, co następuje:

§ 1. Uchwała się Program Ochrony Środowiska Gminy Dźwierzuty na lata 2005 - 2007 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2008 - 2015, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

Przewodniczący Rady Gminy
Krzysztof Sawicki

Załącznik
do uchwały Nr XXVII/189/05
Rady Gminy w Dźwierzutach
z dnia 15 grudnia 2005 r.

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA GMINY DŹWIERZUTY
na lata 2005 - 2007 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2008 - 2015**

SPIS TREŚCI:

I. WSTĘP

- 1.1. Podstawa prawna opracowania
- 1.2. Koncepcja i cel opracowania
- 1.3. Metodyka opracowania

II. Uwarunkowania wynikające z Programu Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego i z programu ochrony środowiska powiatu szczycieńskiego

2.1. Program Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2003 - 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 - 2010

2.1.1. OCHRONA I RACJONALNE WYKORZYSTANIE ZASOBÓW PRZYRODNICZYCH

- 2.1.1.1. Ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazowej regionu
- 2.1.1.2. Rozwój lasów i ich racjonalne wykorzystanie
- 2.1.1.3. Ochrona gleb
- 2.1.1.4. Kopaliny
- 2.1.1.5. Racjonalizacja zużycia wody, materiałów i energii
- 2.1.1.6. Wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych
- 2.1.2. POPRAWA JAKOŚCI ŚRODOWISKA
- 2.1.2.1. Jakość wód, poprawa stosunków wodnych i ochrona przed powodzią
- 2.1.2.2. Stan sanitarny powietrza
- 2.1.2.3. Gospodarka odpadami
- 2.1.2.4. Zagrożenia wynikające z awarii przemysłowych i chemikaliów
- 2.1.2.5. Hałas
- 2.1.2.6. Promieniowanie jonizujące i niejonizujące

2.1.3. EDUKACJA EKOLOGICZNA

2.2. Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Szczycieńskiego

III. DANE PODSTAWOWE O GMINIE DŹWIERZUTY

- 3.1. Położenie
- 3.2. Ludność
- 3.3. Użytkowanie terenu
- 3.3.1. Lasy
- 3.3.2. Gleby
- 3.4. Rolnictwo
- 3.5. Rynek pracy
- 3.6. Infrastruktura komunalna
- 3.7. Drogi i koleje

IV. INWENTARYZACJA ZASOBÓW I SKŁADNIKÓW PRZYRODY

- 4.1. Położenie geograficzne i morfologia
- 4.2. Budowa geologiczna
- 4.3. Warunki klimatyczne
- 4.4. Wody powierzchniowe
- 4.5. Wody podziemne
- 4.6. Zasoby wodne gminy Dźwierzuty
- 4.7. Zasoby naturalne
- 4.7.1. Charakterystyka złóż kopalin
- 4.8. Gleby i lasy
- 4.8.1. Gleby
- 4.8.2. Lasy
- 4.9. Charakterystyka elementów przyrody ożywionej
- 4.9.1. Formy ochrony przyrody
- 4.9.2. Pomniki przyrody w gminie Dźwierzuty
- 4.9.2.1. Zielone Płuca Polski
- 4.10. Walory kulturowe
- 4.11. Szlaki turystyczne

V. OCENA ZAGROŻEŃ I TENDENCJE PRZEOBRAZEŃ ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

- 5.1. Stan i tendencje zmian czystości powietrza atmosferycznego
- 5.1.1. Główne źródła zanieczyszczenia powietrza
- 5.1.2. Stan jakości powietrza
- 5.2. Stan i tendencje zmian czystości wód powierzchniowych
- 5.2.1. Główne źródła zanieczyszczenia wód powierzchniowych
- 5.2.2. Ocena czystości wód powierzchniowych

- 5.2.3. Ocena czystości wód podziemnych
- 5.3. Gospodarka odpadami
- 5.4. Hałas komunikacyjny
- 5.5. Hałas przemysłowy
- 5.6. Stan i tendencje zmian przyrody ożywionej
  - 5.6.1. Szata roślinna
  - 5.6.2. Świat zwierzęcy
- 5.7. Bezpieczeństwo chemiczne i biologiczne. Poważne awarie przemysłowe
- 5.8. Źródła promieniowania elektromagnetycznego niejonizującego
- 5.9. Źródła promieniowania jonizującego
- 5.10. Podsumowanie
- VI. PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA I HARMONOGRAM JEGO REALIZACJI
  - 6.1. Ochrona powietrza
    - 6.1.1. Ograniczenie emisji w sektorze komunalnym i przemysłowym
    - 6.1.2. Ograniczenie emisji zanieczyszczeń komunikacyjnych
  - 6.2. Ochrona wód powierzchniowych i podziemnych
    - 6.2.1. Zarządzanie zasobami wodnymi
    - 6.2.2. Ochrona wód
    - 6.2.3. Ochrona przeciwpowodziowa
  - 6.3. Ochrona powierzchni ziemi
    - 6.3.1. Gleby użytkowane rolniczo
  - 6.4. Racjonalne użytkowanie zasobów naturalnych
    - 6.4.1. Racjonalizacja użytkowania wody
    - 6.4.2. Zmniejszenie materiałochłonności i odpadowości produkcji
    - 6.4.3. Zmniejszenie energochłonności gospodarki i wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych
  - 6.5. Ochrona przed hałasem
    - 6.5.1. Ochrona przed hałasem komunikacyjnym
    - 6.5.2. Ochrona przed hałasem przemysłowym
  - 6.6. Gospodarka odpadami
  - 6.7. Zasoby przyrodnicze
    - 6.7.1. Integracja aspektów ekologicznych z planowaniem przestrzennym
    - 6.7.2. Ochrona gatunkowa roślin i zwierząt
    - 6.7.3. Ochrona lasów
  - 6.8. Edukacja ekologiczna społeczeństwa w zakresie ochrony przyrody
  - 6.9. Harmonogram realizacji zadań ekologicznych
  - 6.10. Nakłady na realizację programu ochrony środowiska
  - 6.11. Możliwości pozyskiwania środków finansowych na realizację przedsięwzięć przewidzianych w Programie Ochrony Środowiska
  - 6.12. Zarządzanie programem ochrony środowiska
  - 6.13. Monitoring realizacji i programu
  - 6.14. Kampanie informacyjno edukacyjne związane z wdrażaniem i realizacją programu

I. WSTĘP

1.1 Podstawa prawna opracowania.

Obowiązujące od 1 października 2001 r. Prawo Ochrony Środowiska¹ w art. 17 nakłada na organy wykonawcze gmin obowiązek opracowania gminnego programu ochrony środowiska w celu realizacji polityki ekologicznej Państwa. Obowiązek ten stanowi przesłankę dla utworzenia niniejszego opracowania.

Formalną podstawą sporządzenia Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Dźwierzuty jest umowa zawarta w dniu 9 marca 2004 r. pomiędzy Burmistrzem Miasta Szczytno a Biurem Planowania i Doradztwa Strategicznego, 00-814 Warszawa, ul. Miedziana 3A.

1.2 Koncepcja i cel opracowania.

Przedmiotem opracowania jest Program Ochrony Środowiska dla Gminy Dźwierzuty położonego w powiecie szczytniejskim na terenie województwa Warmińsko-Mazurskiego.

Na podstawie aktualnego stanu środowiska, źródeł jego zagrożeń oraz tendencji przeobrażeń Program Ochrony Środowiska określa cele polityki ekologicznej na terenie Gminy Dźwierzuty, instrumenty realizacji programu, potrzebne środki finansowe oraz formy kontroli jego realizacji.

Problematyka ochrony środowiska obejmuje wszystkie jego elementy, a więc budowę geologiczną i bogactwa naturalne, wody powierzchniowe i podziemne, powietrze atmosferyczne, rzeźbę terenu i pokrywę glebową, szatę roślinną i lasy, świat zwierząt, a także podstawowe walory kulturowe.

Dla osiągnięcia zrównoważonego rozwoju niezbędne są:

- ochrona środowiska przyrodniczego,
- rozwój gospodarczy,
- ład przestrzenny,
- warunki społeczne.

Z punktu widzenia środowiska przyrodniczego zrównoważony rozwój polega przede wszystkim na dążeniu do:

¹ Ustawa Prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia 2001 r. (Dz. U. Nr 62, poz. 627).

- zachowania możliwości odtwarzania się zasobów naturalnych,
- racjonalnego użytkowania zasobów nieodnawialnych i zastępowania ich substytutami,
- ograniczania uciążliwości dla środowiska i nieprzekraczania granic wyznaczonych jego odpornością,
- zachowania różnorodności biologicznej,
- zapewnienia obywatelom bezpieczeństwa ekologicznego,
- tworzenia podmiotom gospodarczym warunków do uczciwej konkurencji w dostępie do ograniczonych zasobów i możliwości odprowadzania zanieczyszczeń.

Program Ochrony Środowiska wytycza cele polityki ekologicznej Gminy Dźwierzuty, takie jak:

- racjonalne użytkowanie zasobów naturalnych przez zmniejszenie zużycia energii, surowców i materiałów, a równocześnie wzrost udziału w wykorzystywaniu zasobów odnawialnych,
- ochronę powietrza i ochronę przed hałasem przez redukcję emisji gazów i pyłów oraz emitorów hałasu i wibracji,
- ochronę wód przez właściwą gospodarkę wodno-ściekową oraz racjonalizację zużycia wody,
- ochronę gleb i powierzchni ziemi przez racjonalną gospodarkę rolną i minimalizowanie destrukcyjnych oddziaływań przemysłu oraz komunikacji,
- ochronę zasobów przyrodniczych z uwzględnieniem bioróżnorodności przez zmniejszanie presji wynikającej z rozwoju gospodarczego.

1.3. Metodyka opracowania.

Program Ochrony Środowiska powinien być powiązany z dokumentami wyższej rangi i wynikać z zapisów Polityki Ekologicznej Państwa²². Równocześnie Program Ochrony Środowiska powinien być skorelowany z dokumentami szczebla wojewódzkiego i powiatowego.

Przy opracowaniu projektu Programu Ochrony Środowiska konieczne jest również wykorzystanie informacji i założeń zawartych w takich dokumentach jak Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Dźwierzuty i Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Gminy Dźwierzuty.

Spośród dokumentów szczebla wojewódzkiego i powiatowego przy sporządzaniu niniejszego opracowania zostały uwzględnione następujące dokumenty identyfikujące cele ekologiczne:

- Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego województwa Warmińsko-Mazurskiego,
- Plan zagospodarowania przestrzennego województwa Warmińsko-Mazurskiego,

- Strategia Rozwoju Obszaru Funkcjonalnego Zielone Płuca Polski (Praca zespołowa, 1999 r.),
- „Strategia rozwoju turystyki województwa Warmińsko-Mazurskiego” - przyjęta uchwałą Nr XXX/445/01 z dnia 9 października 2001 r.,
- „Wojewódzki program zwiększenia lesistości na lata 2001 - 2010” - przyjęty uchwałą Nr XXXI/470/01 z dnia 4 grudnia 2001 r.,
- „Regionalny program rozwoju rolnictwa na lata 2002 - 2006” - przyjęty uchwałą Nr XXXIV/512/02 z dnia 12 marca 2002 r.,
- Program ochrony środowiska województwa na lata 2003 - 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 - 2010, Olsztyn 2003,
- Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2003 - 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 - 2010, Olsztyn, listopad 2003,
- Strategia Rozwoju m. Szczytno - ochrona środowiska (Urząd Miasta Szczytno 2000),
- Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Szczygieńskiego na lata 2004 - 2007 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2010,
- Plan Gospodarki Odpadami dla Powiatu Szczygieńskiego na lata 2004 - 2007 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2010.

Dokumentem nadrzędnym wytyczającym cele i kierunki działań w zakresie polityki ekologicznej województwa (ochrony środowiska) jest Program ochrony środowiska województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2003 - 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 - 2010. Z tych też względów poniżej zaprezentowano jedynie uwarunkowania wynikające z tego Programu oraz z Programu ochrony środowiska dla powiatu Szczygieńskiego.

II. Uwarunkowania wynikające z Programu Ochrony środowiska województwa warmińsko-mazurskiego i z programu ochrony środowiska powiatu szczygieńskiego.

2.1. Program Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2003 - 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 - 2010.

CEL STRATEGICZNY

Dobry stan środowiska umożliwiający zrównoważony rozwój.

„Względnie nieprzekształcone, czyste środowisko przyrodnicze stanie się dźwignią społeczno - gospodarczego rozwoju regionu. Obowiązkiem staje się ciągła dbałość o zachowanie wysokich walorów środowiska, poprawa stanu elementów środowiska tego wymagających i porządkowanie procesów gospodarczych, negatywnie oddziałujących na środowisko. Województwo będzie prowadziło spójną i konsekwentną politykę ochrony środowiska oraz zasobów naturalnych, w

²² Polityka Ekologiczna Państwa - uchwalona przez Sejm RP w dniu 8 maja 2003 r.

oparcu o pełne przestrzeganie prawa w zakresie ochrony środowiska, współpracując z ościennymi regionami".

2.1.1. OCHRONA I RACJONALNE WYKORZYSTANIE ZASOBÓW PRZYRODNICZYCH.

2.1.1.1. Ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazowej regionu.

Ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazowej oraz zwiększenie powierzchni obszarów chronionych (wg II Polityki Ekologicznej Państwa), stanowią jeden z najważniejszych obszarów w zakresie bezpieczeństwa ekologicznego państwa.

Główne zagrożenia dla różnorodności biologicznej i krajobrazowej województwa, to przede wszystkim: zmiany struktury własności, wprowadzanie intensywnych form gospodarowania w rolnictwie, rybactwie i leśnictwie, intensywna zabudowa nowych terenów i rozbudowa systemów infrastrukturalnych, osuszanie terenów podmokłych (w tym torfowisk), zabudowa hydrotechniczna wód.

Trwający od lat proces nieprawidłowej urbanizacji Warmii i Mazur jest zjawiskiem, które należy szybko opanować. Jego skutki to: niekorzystne zmiany krajobrazu, problemy związane z zanieczyszczeniem wód, ziemi, powietrza, negatywne przekształcanie przyrody, zmniejszenie różnorodności biologicznej.

Zagrożeniem dla szaty roślinnej są zarówno naturalne procesy sukcesji, jak i różnorodna działalność człowieka. Można tu wymienić negatywny wpływ zanieczyszczenia wody i powietrza na szatę roślinną. Poważnym zagrożeniem jest rekreacyjna presja, ukierunkowana na najcenniejsze ostoje przyrody (brzegi jezior, śródleśne polany, obrzeża lasów).

Znaczna część najbardziej wartościowych fragmentów roślinności w województwie objęta jest różnymi formami ochrony przyrody. Sieć ochrony przyrody województwa jest już w głównych zarysach ukształtowana. W przyszłości należy zwrócić większą uwagę na utrzymanie zbiorowisk nieklimaksowych, takich jak: niezalesione torfowiska turzycowo-mszyste, łąki zmiennowilgotne, murawy napiaskowe, zakrzaczenia kserotermiczne. Oprócz ochrony zasobów roślin, spełniają one ważną rolę krajobrazową i są siedliskiem wielu gatunków zwierząt. Utrzymanie przyrodniczo cennych zbiorowisk otwartych wymagać będzie zabiegów ochrony czynnej, np. wypasania, koszenia, usuwania drzew.

Spośród zidentyfikowanych zagrożeń fauny, jakie występują na terenie województwa warmińsko-mazurskiego do bardzo ważnych obecnie należą: żywiolowa, często nielegalna zabudowa brzegów jezior oraz urbanizacja innych miejsc przyrodniczo cennych; masowa turystyka i wędkarstwo na jeziorach, z wykorzystaniem bardzo głośnych łodzi i skuterów wodnych, ponadto liberalizacja przepisów dotyczących zachowania strefy ciszy; melioracje sprowadzające się do drastycznego obniżania poziomu wód gruntowych; postępująca w wyniku eutrofizacji degradacja wód w jeziorach; gwałtowny rozwój motoryzacji; pokaźny wzrost liczby różnego typu przeszkód napowietrznych; gwałtowny wzrost kłusownictwa; dewastacja zadrzewień śródpolnych; niedostatek dziuplastych drzewostanów; intensyfikacja działalności rolniczej; zalesianie bez uprzedniego rozpoznania przyrodniczego; zamiana trwałych użytków

zielonych (łąki) na grunty orne; nagminna praktyka wczesnowiosennego wypalania suchych traw; znaczący wzrost liczby niektórych drapieżników; występujące w ostatnich latach susze.

W obszarze „Ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazowej regionu” wytyczono następujące cele:

Cel 1 - Wysokie walory krajobrazowe.

Cel 2 - Skuteczna ochrona przyrody.

Cel 3 - Bogactwo florystyczne i faunistyczne regionu.

Cel 4 - Równowaga gatunkowa.

Dla realizacji wyżej wymienionych celów określono poniższe działania:

Działania

1. Uwzględnianie w planowaniu przestrzennym zasad ochrony krajobrazu i różnorodności biologicznej.

2. Wdrażanie na obszarach cennych przyrodniczo proekologicznych form gospodarowania i dostosowanie sposobu użytkowania do określonych form, celów i przedmiotów ochrony:

- wspieranie form rolnictwa stosującego metody produkcji nie naruszające równowagi przyrodniczej, w tym rolnictwa ekologicznego i zintegrowanego,

- rozwój eko- i agroturystyki.

3. Wyznaczenie korytarzy ekologicznych i właściwe ich zagospodarowanie poprzez m.in.:

- zalesianie i zadrzewianie,

- tworzenie korytarzy łączących jeziora, w oparciu o ekosystemy bagienne i drobne zbiorniki wodne,

- budowę przejść dla zwierząt na trasach komunikacyjnych i przepławek na rzekach, w miejscach, gdzie jest to konieczne.

4. Opracowanie programów tworzenia obszarów zieleni i zadrzewień.

5. Przestrzeganie w gospodarce leśnej zasad zachowania różnorodności biologicznej oraz bogactwa genetycznego, poprzez między innymi uwzględnienie w planach urządzenia lasów, wytycznych z programów ochrony przyrody w nadleśnictwach.

6. Wdrożenie na obszarze województwa sieci NATURA 2000 poprzedzić bilansem skutków społeczno - gospodarczych oraz konsultacjami na szczeblu samorządów gminnych i powiatowych.

7. Rozważenie objęcia ochroną lub podniesienia rangi ochronnej wybranych istniejących terytorialnych form ochrony na wyższe:

- utworzenie Mazurskiego Parku Narodowego,

- podniesienie rangi ochronnej Puszczy Boreckiej i Puszczy Napiwodzko-Ramuckiej do parku krajobrazowego,

- sukcesywny rozwój rezerwatów przyrody, użytków ekologicznych i zespołów przyrodniczo-krajobrazowych.

Działania te można będzie podjąć po uprzednim uzyskaniu akceptacji samorządów lokalnych oraz podmiotów, których interes mógłby zostać naruszony.

8. Renaturyzacja zniszczonych cennych ekosystemów i siedlisk przyrodniczych, szczególnie wodno-błotnych i rzecznych.

9. Zwiększenie udziału terenów pokrytych trwałą roślinnością, szczególnie w zlewniach bezpośrednich jezior.

10. Respektowanie potrzeb ochrony krajobrazu podczas prowadzenia inwestycji liniowych.

11. Ochrona obszarów naturalnej retencji i dolin rzecznych, powiększanie i odtwarzanie śródpolnych zadrzewień, zakrzaczeń i drobnych zbiorników wodnych.

12. Przeprowadzenie inwentaryzacji walorów szaty roślinnej.

13. Monitorowanie i ograniczanie nadmiernych liczebności niektórych zwierząt, obecnie objętych ochroną gatunkową.

14. Opracowanie planów ochrony dla rezerwatów, które takich planów nie posiadają.

15. Opracowanie planu ochrony dla Welskiego Parku Krajobrazowego.

16. Opracowanie planu ochrony dla Parku Krajobrazowego Puszczy Rominckiej.

17. Weryfikacja rezerwatów i pomników przyrody pod kątem ich aktualnych walorów przyrodniczych.

18. Minimalizowanie skutków antropopresji poprzez uwzględnienie ochrony walorów szaty roślinnej i świata zwierząt w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i decyzjach lokalizacyjnych.

19. Identyfikacja przyczyn zagrożenia rzadkich gatunków i eliminowanie źródeł zagrożenia.

20. Stosowanie czynnej ochrony rzadkich gatunków roślin.

21. Stosowanie czynnej ochrony rzadkich oraz zagrożonych gatunków zwierząt poprzez m.in.:

- budowę i ochronę miejsc lęgowych, szczególnie dla ptaków drapieżnych i bociana białego,
- odtworzenie i utrzymywanie siedlisk, w szczególności cietrzewia, ptaków wodno-błotnych,
- ochrona i tworzenie nowych schronień nietoperzy oraz niektórych gatunków ptaków, w tym schronień antropogenicznych,
- wprowadzanie bardziej przyjaznych dla ptaków konstrukcji energetycznych (ich lepsze oznakowanie),

- stała redukcja niektórych drapieżników w szczególnie cennych ostojach (lis, norka amerykańska).

22. Uwzględnienie ochrony jezior i rzek oraz ich obrzeży w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

23. Wprowadzenie zakazu poruszania się łodzi motorowych i skuterów wodnych na wybranych jeziorach, cennych pod względem faunistycznym i florystycznym.

24. Ochrona stanu śródpolnych remiz, oczek wodnych, torfowisk i bagien.

25. Wykorzystanie programów rolno-środowiskowych, jako instrumentu ochrony cennych gatunków na terenach rolniczych, jak np. utrzymanie niezmienionego krajobrazu w sąsiedztwie dużych kolonii bociana białego, czy dalsze, ekstensywne wykorzystywanie łąk zasiedlonych przez cietrzewie.

26. Wzmocnienie straży rybackiej i utworzenie straży łowieckiej.

2.1.1.2. Rozwój lasów i ich racjonalne wykorzystanie.

Stan lasów województwa, zarówno pod względem zdrowotnym, jak i sanitarnym jest lepszy niż średni w Polsce. Do czynników, stanowiących zagrożenie dla trwałości lasów należą: pożary, huragany i zanieczyszczenie powietrza wokół dużych miast, ruch turystyczno-rekreacyjny, owady. Poważnym zagrożeniem jest chaotyczna zabudowa enklaw leśnych i brzegów śródleśnych jezior oraz nasilanie się ruchu samochodowego na drogach, przechodzących przez największe kompleksy leśne. Obecnie ważnym problemem jest usunięcie szkód spowodowanych przez huragan w lipcu 2002 r., który zniszczył 33 tys. ha Puszczy Piskiej, Boreckiej, Rominckiej, Kurpiowskiej. W nadleśnictwie Pisz, które ucierpiało najbardziej, zniszczeniu uległo 12 tys. ha lasów.

Na terenie województwa występują dość znaczne zasoby gruntów marginalnych, preferowanych do zalesień, tj. gruntów marginalnych o najniższej przydatności dla produkcji rolnej (klas: RVI, Rz VI, Ps VI, Psz VI). Powierzchnię tych gruntów szacuje się na około 80 tys. ha. Około 19 tys. ha ma przekazać pod zalesienie w ciągu najbliższych pięciu lat AWRSP. Przy obecnych tendencjach w kierunku restrukturyzacji rolnictwa, a szczególnie w związku z wejściem w życie ustawy o przeznaczeniu gruntów rolnych do zalesienia, przewiduje się, że nastąpi znaczny wzrost powierzchni gruntów przeznaczonych do zalesień.

Aktualnie, większość zadań związanych z realizacją polityki leśnej prowadzi Lasy Państwowe. Wykonują one zalesienia na gruntach państwowych oraz wspomagają prace zalesieniowe na gruntach niepaństwowych. Najpoważniejszym problemem w realizacji zalesień są trudności finansowe, szeroki zakres prac, wymagających działań przygotowawczych z kilkuletnim wyprzedzeniem.

Cel 5 - Lasy dostosowane do potrzeb i możliwości środowiska.

Działania

1. Zwiększenie lesistości obszaru województwa, do co najmniej 31% do roku 2010.

2. Zalesienie ponad 35 tys. ha gruntów wyłączonych z użytkowania rolniczego, w tym ponad 22 tys. ha do roku 2006.

3. Przeprowadzenie działań formalno-prawnych pod potrzeby zalesień, tj. aktualizacja klasyfikacji gruntów, określenie gruntów przeznaczonych do zalesień i granic polno-leśnych w planach zagospodarowania przestrzennego, opracowanie dokumentacji glebowo-siedliskowej i urzędzeniowej.

4. Zalesianie gruntów (zwłaszcza marginalnych) w zlewniach jezior, obszarach wododziałowych zagrożonych erozją, obszarach źródłiskowych, terenach zbiorników wód podziemnych bez izolacji.

5. Ochrona i powiększanie biologicznej różnorodności lasów, w tym genetycznej i gatunkowej.

6. Zachowanie naturalnych ekosystemów leśnych.

7. Poprawa kondycji lasów prywatnych i innych niebędących w zarządzie Lasów Państwowych; sporządzenie lub uaktualnienie ich planów urzędzeniowych.

8. Intensyfikacja działań na rzecz wykorzystania lasów do rozwoju edukacji ekologicznej społeczeństwa.

9. Wykorzystanie walorów lasów do rozwoju ekoturystyki przy zachowaniu zasad ich ochrony.

10. Przebudowa drzewostanów w miejscach, gdzie założono je niezgodnie z wymogami siedliskowymi.

11. Wdrażanie na szeroką skalę odnowień naturalnych.

12. Odbudowa zniszczonego przez huragan drzewostanu na gruntach państwowych i prywatnych.

13. Wytypowanie obszarów leśnych o wysokich walorach poznawczych oraz budowa i utrzymanie infrastruktury służącej celom poznawczo-dydaktycznym i turystycznym.

14. Rozbudowa bazy szkółkarskiej oraz infrastruktury leśnej.

15. Opracowanie programu gospodarczo-ochronnego dla Leśnego Kompleksu Promocyjnego „Lasy Mazurskie”, zgodnego z planami ochrony istniejących na tym terenie form ochrony i uwzględnienie jego założeń w planach zarządzania lasów nadleśnictw.

16. Opracowanie i realizacja programów zadrzewień.

2.1.1.3. Ochrona gleb.

W ramach Państwowego Monitoringu Środowiska, w województwie prowadzony jest monitoring chemizmu gleb ornych, reprezentowany przez 11 punktów kontrolno-pomiarowych (w kraju 216). Wyniki badań zawartości w glebach metali ciężkich (kadm, miedź, nikiel, ołów, cynk), siarki siarczanowej oraz wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych (WWA), na ogół wykazują ich naturalną zawartość.

Gleby województwa cechują się wysoką kwasowością. Według danych z Okręgowej Stacji Chemiczno-Rolniczej Oddział w Olsztynie, odczyn pH gleb użytków rolnych w latach 1998-2001 kształtował się następująco:

bardzo kwaśny (pH do 4,5) - 20% gleb,

kwaśny (pH 4,6 - 5,5) - 35% gleb,

lekko kwaśny (pH 5,6 - 6,5) - 26% gleb,

obojętny i zasadowy (pH pow. 6,5) - 19% gleb.

Obszary województwa narażone są na występowanie erozji wodnej (powierzchniowej i wąwozowej) oraz erozji wietrznej. Największe szkody wyrządza erozja wodna wąwozowa. W skali kraju obszary występowania erozji na pojezierzach, określa się jako średnio zagrożone (3 stopień w 5-cio stopniowej skali). Najbardziej zagrożone erozją są fragmenty terenów o spadkach powyżej 12%. Obszary te nie powinny być wykorzystywane jako grunty orne, nadają się na pastwiska lub do zalesienia.

Według danych IUNG w 2000 r., ogólna powierzchnia zmeliorowanych użytków rolnych w województwie wynosiła 639,0 tys. ha, co stanowi 50,3% ogólnej powierzchni użytków rolnych (w kraju 36,2%). Zabiegi melioracyjne sprowadzają się przede wszystkim do odwadniania (drenowania) zarówno gruntów ornych, jak i użytków zielonych. W przypadku zabiegów, polegających na osuszaniu terenów podmokłych i bagien, bardzo często dochodzi do stopniowego pogarszania ich wartości rolniczej, której konsekwencją jest ich degradacja. Problem ten występuje szczególnie w południowej strefie województwa.

Na obszarze województwa występują strefy o odmiennych stosunkach wodnych gleb i odmiennych potrzebach odnośnie stanu zmeliorowania. Szczególny pod tym względem jest obszar Żuław Elbląskich oraz tereny gmin: Tolkmicko, Frombork, Braniewo, na których obecnie ukształtowane struktury przyrodnicze i gospodarcze wymagają ciągłych zabiegów melioracyjnych dla utrzymania optymalnego poziomu wód gruntowych i osłony przeciwpowodziowej.

Cel 6 - Jakość gleby powyżej lub co najmniej na poziomie wymaganych standardów.
Działania

1. Upowszechnianie zasad dobrej praktyki rolniczej zgodnie z Kodeksem Dobrej Praktyki Rolniczej.

2. Podjęcie działań zmniejszających poziom zakwaszenia gleb, dotyczy to w szczególności powiatów: braniewskiego, ostródzkiego, lidzbarskiego, działdowskiego.

3. Przeciwdziałanie erozji gleb poprzez wprowadzenie trwałej pokrywy roślinnej oraz stosowanie odpowiednich zabiegów agrotechnicznych.

4. Wykonywanie i utrzymywanie urządzeń melioracji wodnych, z zachowaniem zróżnicowanych biocenoz, w ścisłym dostosowaniu do właściwości przyrodniczo-rolniczych gleb.

5. Prowadzenie monitoringu jakości gleby i ziemi.

6. Opracowanie programów i realizacja rekultywacji terenów zdegradowanych.

7. Zakaz lokalizacji nowych ferm zaliczanych do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, na obszarach cennych przyrodniczo takich jak parki krajobrazowe wraz z otulinami, rezerваты, użytki ekologiczne oraz tereny podziemnych zbiorników wody bez izolacji. Na pozostałych obszarach wprowadza się zakaz lokalizacji nowych ferm bezściółowych oraz modernizacji istniejących ferm w kierunku bezściółowym. Koncentracja stad zwierząt w pozostałych hodowlach musi być dostosowana do posiadanej powierzchni ziemi, pozwalającej na pełne zagospodarowanie odchodów zwierzęcych zgodnie z Dyrektywą azotanową i ustawą o nawożeniu oraz gwarantować dobrostan zwierząt. Fermy te powinny spełniać jednocześnie normatywne wymogi ochrony środowiska naturalnego w zakresie oddziaływania na wody powierzchniowe, gruntowe, podziemne, gleby i powietrze.

2.1.1.4. Kopaliny.

Na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego występują głównie złoża kopalin pospolitych, które mają zastosowanie w budownictwie i rolnictwie.

Podstawowe zmiany w środowisku związane z eksploatacją kopalin pospolitych, polegają na zmianie rzeźby terenu i degradacji pokrywy glebowej. W województwie skala tych zmian jest stosunkowo niewielka.

Na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego występują wody mineralne pospolite, chlorkowe. Mogą one mieć zastosowanie w lecznictwie i balneologii, gdzie wykorzystuje się je do leczniczych kąpiel. Najbardziej korzystne warunki do użytkowania tych wód występują w północno-zachodniej części województwa, szczególnie w rejonie Fromborka - gdzie znajduje się ich wydajne ujęcie.

Wody geotermalne (o temperaturze powyżej 20° C) występują na większości terenów województwa, z wyjątkiem jego części południowo-wschodniej. Przeważnie są to wody o temperaturze 20-50 °C залегające na głębokości 1 - 2,5 km. W części zachodniej województwa można się spodziewać wód o temperaturze 60 - 80 °C na głębokości 3 - 4 km.

Cel 7 - Eksploatacja kopalin zgodna z zasadami rozwoju zrównoważonego.

Działania

1. Uzupelnienie rozpoznania zasobów kopalin w województwie.

2. Uzupelnienie rozpoznania zasobów energii geotermalnej.

3. Ochrona terenów szczególnie cennych przyrodniczo przed eksploatacją kopalin.

4. Stosowanie technologii niepowodujących istotnej zmiany poziomu wód.

5. Sukcesywna rekultywacja terenów poeksploatacyjnych.

2.1.1.5. Racjonalizacja zużycia wody, materiałów i energii.

W sytuacji kurczenia się zasobów naturalnych, pogarszającej się dostępności surowców oraz rosnących kosztów ich pozyskania, coraz większego znaczenia nabiera zmniejszenie zużycia wody, materiałów i energii w procesach produkcyjnych, rolnictwie i bytowaniu człowieka. Wobec tego, konieczne staje się zmniejszenie zużycia wody, materiałów i energii na jednostkę produktu, jednostkową wartość usługi, statystycznego konsumenta, bez pogarszania standardu życia ludności i perspektyw rozwojowych gospodarki.

Cel 8 - Racjonalne zużycie wody, materiałów i energii.

Zgodnie z II Polityką Ekologiczną Państwa zakłada się do 2010 roku:

- zmniejszenie wodochłonności produkcji o 50% w stosunku do stanu z 1990 r. (w przeliczeniu na PKB i wartość sprzedaną w przemyśle),
- ograniczenie materiałochłonności produkcji o 50% w stosunku do stanu z 1990 r. (w przeliczeniu na jednostkę produkcji, wartość produkcji lub PKB),
- ograniczenie zużycia energii o 50 % w stosunku do 1990 r. i 25% w stosunku do 2000 r. (w przeliczeniu na jednostkę produkcji, wartość produkcji lub PKB).

W terminie do 2004 r. wskaźniki zużycia wody, materiałochłonności i energochłonności, zostaną wprowadzone do systemu statystyki publicznej oraz zostanie określony zakres i sposób wykorzystania ich w regionalnych i lokalnych programach ochrony środowiska. Powstanie wówczas potrzeba zaktualizowania programu ochrony środowiska w tym zakresie. Realizacja powyższego celu będzie wymagała takich działań, jak:

1. Wprowadzenie systemu kontroli wodochłonności produkcji, w formie obowiązku rejestracji zużycia wody do celów przemysłowych i rolniczych, w przeliczeniu na jednostkę produktu.

2. Wprowadzenie normatywów zużycia wody w wybranych, szczególnie wodochłonnych procesach produkcyjnych, w oparciu o dane o najlepszych dostępnych technikach (BAT).

3. Ograniczenie zużycia wody z ujęć podziemnych do celów przemysłowych (poza przemysłem spożywczym, farmaceutycznym i niektórymi specjalnymi działami produkcji).

4. Stosowanie nowoczesnych technologii i surowców przyjaznych środowisku.

5. Intensyfikacja stosowania zamkniętych obiegów wody oraz wtórnego wykorzystywania mniej zanieczyszczonych ścieków.

6. Zmniejszenie energochłonności gospodarki poprzez stosowanie energooszczędnych technologii (również z wykorzystaniem kryteriów BAT).

7. Zmniejszenie materiałochłonności gospodarki poprzez wprowadzanie technologii niskoodpadowych.

8. Zmniejszenie strat energii w systemach przesyłowych (energetycznych, ciepłych), poprawa parametrów termoizolacyjnych budynków.

2.1.1.6. Wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych.

Podstawowymi źródłami energii odnawialnej w województwie Warmińsko-Mazurskim są biomasa oraz energia wodna. Natomiast energie: geotermalna, wiatru, biogazu, słoneczna, ze względu na obecny stopień wykorzystania, mają znaczenie marginalne, bądź w ogóle nie występują. Biomasa w postaci drewna, słomy, odpadów drzewnych i od niedawna wierzby energetycznej wykorzystywana jest głównie do celów ciepłowniczych. W województwie zlokalizowanych jest ponad 30 ciepłowni. Energetyka wodna oparta jest o małe elektrownie wodne (MEW - o mocy poniżej 5MW), które zlokalizowane są przede wszystkim wzdłuż głównych rzek województwa - Łyny, Drwęcy, Pasłęki, Pisy, Gołdapy, Guber. Na terenie województwa funkcjonują 84 elektrownie wodne o mocy łącznej ponad 11 196,4 kW. Olbrzymią zaletą tej formy produkcji energii jest brak emisji zanieczyszczeń.

Produkcja energii z wykorzystaniem wiatru (wiatraki, farmy wiatraków) jest zarówno na terenie województwa, jak i na całym obszarze Polski zjawiskiem nowym. Budowa instalacji wiatrowych planowana jest na terenie kilku gmin - w tym farmy wiatrowej w gminie Orneta. Warunki wiatrowe panujące na terenie województwa są na ogół mało korzystne do lokalizacji wiatraków. Najlepsze warunki występują w rejonie Zalewu Wiślanego oraz we wschodniej części województwa. Ważnym elementem, który powinien być brany pod uwagę przy lokalizacji wiatraków jest krajobraz. Tego typu instalacje powodują obniżenie wartości estetycznych krajobrazu.

Perspektywy wzrostu pozyskiwania energii z OZE wynikają z następujących możliwości:

- efektywniejszego wykorzystania potencjału hydroenergetycznego rzek,
- zwiększenia udziału biogazu w bilansie OZE poprzez jego pozyskiwanie podczas procesów gazowych w oczyszczalniach ścieków i składowiskach odpadów,
- zwiększenia udziału biomasy na cele energetyczne; uprawa roślin energetycznych, w tym głównie wierzby energetycznej,
- wykorzystania potencjału wód geotermalnych oraz energii niskotemperaturowej, zawartej w gruntach i wodach.

Ze względu na charakter występowania OZE wskazane jest, aby poszczególne powiaty wykonały strategię pozyskiwania energii ze źródeł odnawialnych. Pozytywnym przykładem tego rodzaju opracowania może być wykonana w 2002 r. przez Starostwo Powiatowe w Lidzbarku Warmińskim „Strategia ekoenergetyczna powiatu lidzbarskiego”.

Cel 9 - Udział energii z odnawialnych zasobów energetycznych do co najmniej 7,5 % w 2010 r., a 3,6 % w roku 2006.

Działania

1. Opracowanie wojewódzkiego programu rozwoju energetyki odnawialnej.

2. Opracowanie powiatowych programów wykorzystania odnawialnych źródeł energii.

3. Podjęcie działań promocyjnych i doradztwa związanego z wdrażaniem pozyskiwania energii z odnawialnych źródeł.

4. Uruchomienie na terenie województwa systemu logistyki produkcji i dystrybucji biopaliw.

5. Budowa instalacji umożliwiających wykorzystanie odnawialnych źródeł energii.

2.1.2. POPRAWA JAKOŚCI ŚRODOWISKA.

2.1.2.1. Jakość wód, poprawa stosunków wodnych i ochrona przed powodzią.

Na większości obszaru województwa wody podziemne występują w warstwach o zasobach i wodoprzepuszczalności zapewniających dobre zaopatrzenie w wodę miast i wsi. Zwykłe wody podziemne na obszarze województwa występują do głębokości 200 - 500 m. Eksploatacja wód podziemnych do picia i na potrzeby gospodarcze na obszarze województwa, bazuje głównie na czwartorzędowym piętrze wodonośnym, przeważnie z głębokości kilkudziesięciu metrów.

Większość istniejących ujęć wody posiada rezerwy wydajności, pozwalające w perspektywie na rozwój mieszkalnictwa i gospodarki.

Z prowadzonego monitoringu w 110 punktach obserwacyjnych wynika, że wody podziemne na większości punktów są średniej jakości. Do wysokiej jakości kwalifikowane są wody z około 1/3 punktów. Wody niskiej jakości występują w kilkunastu procentach badanych punktów, a wody najwyższej jakości tylko w kilku procentach ogólnej ich liczby. Głównym wskaźnikiem obniżającym jakość wód wgłębnych jest naturalna, nadmierna zawartość żelaza. Wśród wód gruntowych występuje większy udział wód niskiej jakości.

Przestrzennie, na obszarze województwa przeważają tereny, gdzie zagrożenie wód wgłębnych użytkowych poziomów wodonośnych zanieczyszczeniami z powierzchni określa się jako średnie i niskie. Wody wgłębne użytkowych poziomów wodonośnych o bardzo wysokim stopniu zagrożenia zanieczyszczeniami z powierzchni (pozbawione naturalnej izolacji i o czasie przenikania do warstwy wodonośnej krótszym niż pięć lat), grupują się głównie w południowej części województwa. Negatywny wpływ czynników antropogenicznych na jakość wgłębnych wód podziemnych na obszarze województwa ma na ogół charakter lokalny i okresowy; występuje głównie w rejonie miast, większych ośrodków i ferm. W znacznie większym stopniu dotyczy on wód gruntowych. Głównymi zagrożeniami jakości wód podziemnych są zanieczyszczenia powodowane przez ścieki sanitarne, chemizację rolnictwa i gnojowicę, składowiska odpadów, zanieczyszczenia z atmosfery. W celu ochrony wód podziemnych przed zanieczyszczeniami powinno się tworzyć obszary ochronne zbiorników tych wód i strefy ochronne ujęć wody. Szczególnie pilna jest ochrona prawna zbiorników wód podziemnych bez izolacji (jako obszarów najbardziej zagrożonych na zanieczyszczenia), grupujących się w południowej części województwa oraz czwartorzędowych głównych zbiorników wód podziemnych (jako obszarów o wyróżniających się zasobach wód podziemnych). Strefami

ochronnymi powinny być objęte w pierwszej kolejności ujęcia płytkich czwartorzędowych warstw wodonośnych, słabo chronionych od powierzchni oraz ujęcia miejskie.

Pomimo odnotowanej w ostatnich latach poprawy jakości wód w wyniku budowy i rozbudowy systemów kanalizacji i oczyszczalni ścieków oraz zmniejszenia (w związku ze spadkiem zużycia nawozów i środków ochrony roślin) ładunków zanieczyszczeń spływających do wód z terenów rolnych, stan czystości wód powierzchniowych jest niezadowalający.

Szpeciallynie nieodpowiedni jest stan czystości rzek. Wśród 86 rzek badanych w latach 1991 - 2000, nie stwierdzono wód klasy I. Z 264 przebadanych przekrojów rzecznych, wody klasy II stwierdzono w 37, klasy III w 102, a w 125 przekrojach wody nie odpowiadały normom. W 38 rzekach w badanych przekrojach stwierdzono wyłącznie wody pozaklasowe.

Zróżnicowany jest stan czystości jezior. W latach 1987 - 2000 przebadano 238 jezior. Wśród nich dominowały jeziora o II klasie - 98 (41,2%) i III - 93 (39,5%). Siedem jezior, tj. 2,9% posiadało I klasę: Gim, Jasne, Jegocin, Kołowin, Leleskie, Świętajno(Narty), Wukśniki. W 40 zbiornikach (16,4%) stwierdzono wody nie odpowiadające normom; są to przeważnie zbiorniki o powierzchni poniżej 50 ha.

Głównymi źródłami zanieczyszczenia wód powierzchniowych jest w niedostatecznym stopniu rozwiązana gospodarka ściekowa. Wszystkie miasta posiadają komunalne oczyszczalnie ścieków. Z ogólnomiejskich sieci kanalizacji sanitarnej korzysta około 88 % ogółu ludności miast (w 2000 r.). Część z tych oczyszczalni wymaga jednak zmodernizowania, w celu dostosowania parametrów oczyszczanych ścieków do obowiązujących norm. Niektóre z oczyszczalni miejskich dysponują rezerwą przepustowości.

Generalnym problemem jest niski poziom skanalizowania miejscowości wiejskich przy jednocześnie wysokim stopniu ich zwodociągowania. Na terenach wiejskich oczyszczalnie ścieków są zlokalizowane głównie w ośrodkach gminnych. Tylko 5 ośrodków gminnych nie ma rozwiązanej gospodarki ściekowej. Nieuregulowana jest gospodarka ściekowa w wielu skupiskach zabudowy rekreacyjnej zlokalizowanej nad jeziorami. Na terenach zurbanizowanych bardzo często nieuporządkowane są systemy kanalizacji deszczowej.

Ponadto, źródłem zanieczyszczeń wód powierzchniowych są zanieczyszczenia obszarowe z terenów rolniczych.

Zagrożeniem dla czystości wód powierzchniowych jest również nieodpowiednie zagospodarowanie obszarów węzłów hydrograficznych, stref wododziałowych i stref przywodnych. W dwóch pierwszych przypadkach problem ten wynika ze zbyt niskiej lesistości i niedostatecznej, małej retencji wodnej. W strefach przywodnych głównym zagrożeniem jest nadmierne zainwestowanie, głównie rekreacyjne, a także często brak odpowiednich pasów zieleni izolacyjnej.

Cel 1 - Dobry stan wód.

Działania

1. Poprawa stosunków wodnych poprzez zmniejszenie nierównomierności przepływów cieków, przede wszystkim na obszarach węzłów hydrograficznych.

2. Identyfikacja głównych obszarów zasilania wód podziemnych i odpowiednie ich zagospodarowanie.

3. Odpowiednie zagospodarowanie obszarów ochronnych zbiorników wód podziemnych i stref ochronnych ujęć wód.

4. Opracowanie regionalnych dokumentacji hydrogeologicznych dla głównych zbiorników wód podziemnych bez izolacji, które takich dokumentacji nie posiadają.

5. Opracowanie dokumentacji hydrogeologicznych dla ważnych ujęć komunalnych oraz dla ujęć na obszarach podatnych na zanieczyszczenia z powierzchni terenu.

6. Ustanowienie obszarów ochrony zbiorników wód podziemnych i stref ochrony ujęć.

7. Likwidacja w pierwszej kolejności mogilników położonych na zbiornikach wód podziemnych bez izolacji.

8. Likwidacja nieczynnych ujęć wody.

9. Budowa i modernizacja oczyszczalni ścieków oraz systemów kanalizacji, m.in. poprzez:

- przeprowadzenie niezbędnych inwestycji w istniejących oczyszczalniach ścieków z uwagi na konieczność spełnienia norm jakościowych ścieków oczyszczonych określonych w przepisach (oraz pozwoleniach wodnoprawnych),
- budowę systemów kanalizacji sanitarnej, w pierwszej kolejności w miejscowościach zwodociągowanych, położonych na obszarach występowania zbiorników wód podziemnych bez izolacji,
- rozwiązanie gospodarki ściekowej w wiejskich ośrodkach gminnych, nie posiadających oczyszczalni ścieków i systemów kanalizacyjnych,
- budowę systemów kanalizacji sanitarnej na terenach wiejskich, w miejscowościach zwodociągowanych, położonych na obszarach zlewni pojeziernych, w zlewisku Zalewu Wiślanego oraz skupiskach zabudowy rekreacyjnej zlokalizowanej nad jeziorami,
- wyposażenie w systemy kanalizacyjne zakończone oczyszczalniami ścieków aglomeracji o równoważnej liczbie mieszkańców powyżej 2000, zgodnie z krajowym programem oczyszczania ścieków komunalnych,
- wyposażenie istniejących sieci kanalizacji deszczowej w urządzenia podczyszczające oraz budowa systemów kanalizacji deszczowej na terenach zurbanizowanych,
- budowę lokalnych oczyszczalni ścieków w zabudowie rozproszonej z uwzględnieniem zasad ochrony środowiska.

10. Tworzenie wokół jezior i rzek stref ochronnych, zagospodarowanych trwałą zielenią i niezabudowanych.

11. Zwiększenie lesistości oraz rozbudowa systemu małej retencji, głównie na obszarach węzłów hydrograficznych: Garbu Lubawskiego, Wzniesień Górskich, Wzgórz Szeskich, Wysoczyzny Elbląskiej oraz terenów położonych na pomoc i wschód od miasta Biskupiec (między miejscowościami: Biskupiec, Jeziorany, Bisztynek, Reszel, Sorkwity).

12. Renaturyzacja, polegająca głównie na odtworzeniu mokradeł, zwiększeniu zadrzewień i lesistości oraz rozbudowie systemu małej retencji.

13. Radykalne ograniczenie dopływu do wód zanieczyszczeń biogennych, pochodzących z rolnictwa poprzez uwzględnianie zasad dobrej praktyki rolniczej.

14. Rekultywacja zdegradowanych systemów wodnych.

15. Wdrożenie systemu zarządzania zasobami wodnymi, w tym:

- opracowanie warunków korzystania z wód regionu wodnego,
- założenie i prowadzenie katastru wodnego dla regionów wodnych.

Cel 2. - Sprawny system osłony przeciwpowodziowej.

Działania

1. Identyfikacja obszarów zagrożonych niebezpieczeństwem powodzi.

2. Budowa urządzeń wstrzymujących erozję wodną.

3. Poprawa zdolności retencyjnych poprzez odpowiednie rozwijanie retencji naturalnej i budowę zbiorników retencyjnych.

4. Opracowanie planu ochrony przeciwpowodziowej regionów wodnych.

5. Budowa i modernizacja systemu zabezpieczenia przeciwpowodziowego.

6. Utrzymanie i odnawianie urządzeń melioracyjnych.

7. Dokonanie przeglądu i określenie zasadności utrzymania całego systemu przeciwpowodziowego i melioracyjnego (powiat elbląski, braniewski).

8. Opracowanie prognozy określającej skutki zmian klimatycznych na osłonę przeciwpowodziową.

9. Budowa i modernizacja dróg dojazdowych do obiektów osłony przeciwpowodziowej.

2.1.2.2. Stan sanitarny powietrza.

Stopień zanieczyszczenia powietrza na obszarze województwa nie stanowi zagrożenia. Zwiększone stężenia SO_2 i pyłu rejestrowane są w sezonie grzewczym. Związane są z nasilaniem się lokalnych emisji z tzw. „niskich” źródeł sektora komunalno-bytowego, w wyniku spalania paliw, głównie węgla. Wzrost stężenia NO_2 notowany jest głównie na terenach obciążonych dużym ruchem samochodowym. W największym stopniu na działanie tych zanieczyszczeń narażone są dzielnice

mieszkańciewe, przez które przebiegają ulice o dużym natężeniu ruchu oraz te, które zaopatrywane są w ciepło z lokalnych kotłowni i indywidualnych źródeł ciepła.

Cel 3. - Czyste powietrze.

Działania

1. Likwidacja lokalnych kotłowni o dużej emisji poprzez rozbudowę sieci ciepłowniczej.

2. Zamiana kotłowni węglowych na mniej obciążające atmosferę.

3. Instalowanie wysokosprawnych urządzeń ciepłowniczych i budowa nowoczesnych sieci ciepłowniczych.

4. Instalowanie urządzeń ochrony powietrza.

5. Termomodernizacja budynków.

6. Stosowanie technologii energooszczędnych.

7. Dalsza gazyfikacja województwa.

8. Stworzenie zachęt ekonomicznych do stosowania źródeł energii odnawialnej oraz paliw niskoemisyjnych.

9. Zaostrzenie kontroli prawidłowości eksploatacji urządzeń energetycznych.

10. Ograniczenie emisji ze środków transportu:

- stosowanie form transportu (w tym publicznego) mało obciążającego powietrze atmosferyczne;
- usprawnienie systemu komunikacyjnego (obwodnice, zielona fala, komunikacja publiczna, modernizacja dróg).

11. Opracowanie gminnych planów zaopatrzenia w ciepło, z uwzględnieniem odnawialnych źródeł energii.

2.1.2.3. Gospodarka odpadami.

Na terenie województwa w 2000 r. wytworzono i wywieziono 977,6 tys. Mg (ton) odpadów. W tej ilości odpady z działalności gospodarczej stanowiły 47%, a odpady komunalne 53%.

Problemem stanowią odpady z małych zakładów produkcyjnych oraz prywatnych przychodni i gabinetów lekarskich, które są spalane w piecach do tego nieprzystosowanych lub są wywożone na składowiska komunalne.

Potencjalne źródło zagrożenia dla środowiska stanowią mogilniki - składowiska przedterminowych rolniczych środków chemicznych. W województwie jest ich 19. Brak monitoringu większości z nich, nie pozwala na rzetelną ocenę stopnia zagrożenia. Kilka z nich jest zlokalizowanych na obszarach, gdzie wody podziemne nie są w sposób naturalny izolowane przed zanieczyszczeniami.

W ciągu roku 2000 wywieziono na składowiska 518 tys. Mg odpadów komunalnych. Średnio na 1 mieszkańca województwa przypadało 353 kg wywiezionych odpadów, podczas gdy średnio w kraju

316 kg. Na terenie regionu funkcjonowało 80 składowisk odpadów komunalnych, zajmowały one powierzchnię około 261 ha. Spośród istniejących składowisk 20% nie ma uregulowanego stanu prawnego, prawie 70% nie posiada udokumentowanego zabezpieczenia podłoża (izolacji). Tylko 5 składowisk posiada instalację odgazowania, przy czym tylko z jednej gaz jest wykorzystywany do produkcji energii. Tylko pięć składowisk ma charakter rejonowy, pozostałe to składowiska lokalne, gminne.

Tradycyjne gromadzenie odpadów na składowiskach powoduje dość szybkie wyczerpywanie się ich powierzchni. Selektywna zbiórka odpadów prowadzona jest tylko w kilku gminach. W roku 2000 w województwie warmińsko-mazurskim, w porównaniu do innych województw w kraju, udział wysegregowanych odpadów z ogólnej ilości wywiezionych odpadów komunalnych był najmniejszy. Na obszarze województwa nie są stosowane nowe sposoby zagospodarowania odpadów, jak recykling i termiczne przekształcanie odpadów.

Cel 4. - Minimalizacja zagrożeń środowiska powodowanych przez odpady.

Działania

1. Optymalne zagospodarowanie odpadów.
2. Minimalizacja ilości powstających odpadów i zmniejszenie ich toksyczności.
3. Likwidacja lub rekultywacja nieczynnych miejsc składowania odpadów.
4. Przeciwdziałanie powstawaniu nowych nielegalnych składowisk.
5. Minimalizacja stopnia występowania odpadów rozproszonych.
6. Wprowadzenie zakazu dowozu odpadów spoza województwa za wyjątkiem:

- powstałych w powiatach ościennych,
- przeznaczonych do recyklingu,

Rozwinięcie problematyki gospodarki odpadami zawiera wojewódzki plan gospodarki odpadami.

2.1.2.4. Zagrożenia wynikające z awarii przemysłowych i chemikaliów.

W „Rejestrze potencjalnych sprawców nadzwyczajnych zagrożeń środowiska” prowadzonych przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska, wpisanych zostało 47 zakładów na koniec 2001 r. Po dokonanej klasyfikacji, w oparciu o aktualnie obowiązujące przepisy prawa, na terenie województwa znajdują się dwa zakłady o zwiększonym ryzyku wystąpienia awarii. Pozostałe zakłady zweryfikowane według kryteriów dyrektywy SEVESO II nie kwalifikują się do zakładów stanowiących zagrożenie.

Na terenie województwa nie ma zakładów chemicznych produkujących substancje lub preparaty, Istniejące hurtownie zajmują się dystrybucją lub konfekcjonowaniem preparatów chemicznych. Kontrole związane z działalnością tych jednostek wykazały

nieprawidłowości w oznakowaniu preparatów, magazynowaniu i w ich obrocie.

Cel 5. - Sprawny system ochrony środowiska przed poważnymi awariami.

Cel 6. - Sprawny system pełnej kontroli dystrybucji, składowania i stosowania chemikaliów dla osiągnięcia pełnego bezpieczeństwa zdrowia ludzi i środowiska.

Działania

1. Prowadzenie rejestru zakładów o dużym i zwiększonym ryzyku.
2. Prowadzenie rejestru awarii EKOAWARIE, jako bazy danych do analizy doświadczeń z przebiegu zaistniałych awarii i akcji ratowniczych.
3. Sporządzanie raportów o bezpieczeństwie, zakładowych programów zapobiegania awariom oraz wewnętrznych planów operacyjno-ratowniczych dla zakładów o dużym ryzyku.
4. Opracowanie zewnętrznych planów operacyjno-ratowniczych dla zakładów o dużym ryzyku i obszarów położonych na zewnątrz tych zakładów.
5. Doposażenie jednostek ratowniczo-gaśniczych w specjalistyczny sprzęt do likwidacji skutków awarii.
6. Utworzenie wojewódzkiej bazy danych o rodzaju, ilości i lokalizacji substancji chemicznych stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska.
7. Szkolenie osób zajmujących się obrotem chemikaliami oraz kontrolujących obrót.
8. Wdrożenie systemu i wykonywanie kompleksowych kontroli dystrybutorów chemikaliów.

2.1.2.5. Hałas.

Na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego do najbardziej uciążliwych źródeł hałasu wpływających na klimat akustyczny należy ruch drogowy. Uciążliwość ta, związana jest z powszechnością jego występowania oraz czasem oddziaływania.

Hałas kolejowy i lotniczy należy do źródeł o najwyższych parametrach, ale na terenie województwa ma on charakter lokalny i nie stanowi większego zagrożenia.

Hałas przemysłowy emitowany przez zakłady przemysłowe i usługowe ma zasięg lokalny - punktowy.

Główne źródła hałasu przemysłowego pochodzą ze stolarni, tartaków, warsztatów samochodowych, lokali rozrywkowych. Przyczyną przekroczeń poziomów dopuszczalnych były: wolnostojące, nie posiadające zabezpieczeń akustycznych maszyny i urządzenia, maszyny i urządzenia pracujące w pomieszczeniach bez zabezpieczeń akustycznych, aparatura nagłaśniająca w obiektach rozrywkowych, transport wewnątrzzakładowy. Najbardziej narażona na hałas przemysłowy jest ludność zamieszkująca w sąsiedztwie w/w. zakładów. Z analizy przeprowadzonych w latach 1996-2001 przez WIOŚ pomiarów hałasu wynika, że nie zmniejszała się ilość zakładów przekraczających dopuszczalny poziom hałasu,

natomiast zmniejszała się wielkość przekroczeń dopuszczalnych wskaźników.

Cel 7. - Dobry klimat akustyczny.

Działania

1. Utrzymanie poziomu hałasu poniżej dopuszczalnego.

2. Uwzględnienie w planowaniu przestrzennym ochrony przed hałasem, stosownie do wymogów ustawy Prawo ochrony środowiska, między innymi poprzez właściwe kształtowanie przestrzeni urbanistycznej.

3. Wprowadzanie ograniczeń używania motorowych jednostek pływających na wodach powierzchniowych, jeżeli jest to konieczne dla zapewnienia odpowiednich warunków akustycznych.

4. Sporządzenie map akustycznych dla miast liczących powyżej 100 tys. mieszkańców (Olsztyn, Elbląg) oraz na ich podstawie programów ograniczania hałasu na terenach, gdzie przekracza on wartość dopuszczalną.

5. Opracowanie oceny stanu akustycznego dla dróg, linii kolejowych i lotnisk zaliczonych przez ministra właściwego do spraw środowiska do obiektów, których eksploatacja może powodować negatywne oddziaływanie akustyczne na znacznych obszarach oraz opracowanie programów działań ochronnych dla terenów zagrożonych hałasem.

6. Wprowadzenie koniecznych zmian w inżynierii ruchu drogowego (budowa obwodnic, poprawa stanu nawierzchni ulic i dróg, zapewnienie płynności tras - zielona fala).

7. Budowa tras rowerowych na terenach zurbanizowanych, zwłaszcza w miastach dużych i średnich.

8. Dopuszczenie laboratorium WIOŚ w niezbędną aparaturę do badań akustycznych.

9. Zastosowanie zabezpieczeń przed nadmiernym hałasem od urządzeń, maszyn, linii technologicznych, wymiana na urządzenia o mniejszej emisji hałasu.

10. Zastosowanie zabezpieczeń przed nadmiernym hałasem drogowym i kolejowym, np.: budowa ekranów akustycznych, tworzenie pasów zadrzewień, wymiana okien na dźwiękoszczelne.

2.1.2.6. Promieniowanie jonizujące i niejonizujące.

Promieniowanie jonizujące

Funkcjonowanie sztucznych źródeł promieniowania jonizującego nie stwarza zagrożenia dla mieszkańców. Ewentualne awarie mogą mieć charakter wyłącznie lokalny i nie zagrażają terenom sąsiednim.

Promieniowanie niejonizujące

Promieniowanie niejonizujące związane jest z występowaniem pól elektromagnetycznych. Do głównych źródeł powstawania pól elektromagnetycznych należą:

- linie elektroenergetyczne i stacje transformatorowe,

- obiekty radiokomunikacyjne, w tym: stacje nadawcze radiowe i telewizyjne, stacje bazowe telefonii komórkowej,

- stacje radiolokacyjne.

Istotny wpływ na środowisko mają linie i stacje elektroenergetyczne o napięciach znamionowych równych co najmniej 110 kV i wyższych.

W celu zabezpieczenia ludzi przed szkodliwym promieniowaniem elektromagnetycznym, wyznaczane są strefy ochronne od linii wysokich napięć.

Na obszarze województwa obiektami radiokomunikacyjnymi, które mogą mieć wpływ na środowisko są stacje bazowe telefonii komórkowej.

Pole elektromagnetyczne przy antenach telefonii komórkowej, mocowanych na kratownicowych masztach, występuje na przestrzeni kilkunastu metrów na poziomie zawieszenia anteny. Normy techniczne i przepisy aktualnie stosowane w Polsce, dotyczące umieszczania anten stacji, zabezpieczają wymagane odległości od miejsc przebywania ludzi.

Cel 8. - Poziomy pól elektromagnetycznych poniżej dopuszczalnych.

Działania

1. Prowadzenie okresowych badań kontrolnych poziomów pól elektromagnetycznych.

2. Założenie i prowadzenie rejestru wojewódzkiego, zawierającego informacje o terenach, na których stwierdzono przekroczenie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych z uwzględnieniem terenów mieszkaniowych i innych miejsc dostępnych dla ludności.

3. Wyposażenie WIOŚ w aparaturę badawczą do pomiaru pól elektromagnetycznych.

4. Eliminacja stwierdzonych zagrożeń, spowodowanych przekroczeniem dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych.

2.1.3. EDUKACJA EKOLOGICZNA.

Obecnie edukacja ekologiczna w województwie realizowana jest w formalnym systemie kształcenia z wykorzystaniem, w coraz większym, stopniu interaktywnych metod nauczania. Kształcenie ekologiczne wprowadzone jest do przedszkoli, szkół podstawowych, gimnazjów, liceów, techników i wyższych uczelni. Treści ekologiczne realizowane są na różnych przedmiotach. Za realizację ścieżki ekologicznej odpowiedzialni są wszyscy nauczyciele pracujący w szkole.

Ośrodkami prowadzącymi edukację przyrodniczą i ekologiczną są parki krajobrazowe. Posiadają ofertę ścieżek dydaktycznych dla szkół. Oddziałują głównie na szkoły i społeczności gmin, na terenie których się znajdują.

Realizowaniem edukacji ekologicznej skupionej na przyrodzie lasu, zajmują się także nadleśnictwa. W lasach wytyczono i wyposażono sieć leśnych ścieżek dydaktycznych, tematycznie związanych z zagadnieniami

przyrody, gospodarką leśną i łowiecką oraz kulturą i historią. Poprzez ich utworzenie realizowana jest edukacja różnych grup społecznych, szczególnie dzieci i młodzieży, w ramach szkolnych programów ekologicznych.

W szkołach województwa realizowane są programy edukacyjne, wspierane przez Centra Edukacji Ekologicznej: „Program ekozespołów”, „Czysta Wisła i rzeki Przymorza”, „Program badania rzek GREEN”, „Błękitny Kielich”, Program Edukacyjny „Bocian”.

Na Warmii i Mazurach istnieje kilka „zielonych szkół” z bazą noclegową. Umożliwiają one nauczanie całościowe, zintegrowane. Zajęcia dydaktyczne prowadzi w nich wyspecjalizowana kadra. Najbardziej znany jest Ośrodek Szkoleniowo-Wypoczynkowy ZHP „PERKOZ” koło Olsztynka. Bardzo ważną rolę w kształtowaniu postaw proekologicznych pełni Ośrodek Edukacji Ekologicznej w Piaskach koło Krynicy Morskiej na Mierzei Wiślanej.

Analiza obecnego systemu edukacyjnego wskazuje, że stosowane są różne metodyki, mające na celu zwiększenie własnej pracy i zaangażowanie w proces edukacyjny zainteresowanych odbiorców, tj.: dzieci, młodzieży, dorosłych z różnych grup społecznych.

Podstawowe cele edukacji ekologicznej na obszarze województwa to:

Cel 1. - Wysoka świadomość ekologiczna.

Cel 2. - Skuteczna edukacja ekologiczna.

Realizacja określonych celów na obszarze regionu wymagać będzie:

- podejmowania i wspierania niżej wymienionych działań przez wojewódzkie służby ochrony środowiska:

- 1) opracowanie wojewódzkiego programu edukacji ekologicznej, stanowiącego rozwinięcie Narodowej Strategii Edukacji Ekologicznej i Narodowego Programu Edukacji Ekologicznej,
- 2) upowszechnianie informacji o podejmowanych akcjach i działaniach na rzecz aktywnej ochrony środowiska w regionie,

- 3) wspomaganie prowadzenia edukacji ekologicznej przez samorządy, organizacje ekologiczne pozarządowe, grupy obywatelskie,
- 4) wspomaganie istniejących oraz tworzenie nowych ośrodków edukacji ekologicznej o zasięgu regionalnym i ponadregionalnym,
- 5) prowadzenie szkoleń w zakresie edukacji ekologicznej.

- realizacji zadań przez samorządy powiatowe i gminne, takich jak:

- 1) opracowanie i realizacja lokalnych programów edukacji ekologicznej uwzględniających, specyfikę środowiska, lokalną tożsamość i tradycję kulturową,
- 2) tworzenie „zielonych szkół” (I szkoła w powiecie),
- 3) realizacja programów edukacji ekologicznej, od przedszkola poprzez wszystkie poziomy nauczania,
- 4) tworzenie sieci centrów informacji i edukacji ekologicznej (w każdym powiecie),
- 5) organizacja imprez i festynów ekologicznych,
- 6) częstsze i szersze poruszanie spraw ochrony środowiska w mediach (pozytywne przykłady),
- 7) działania wydawniczo-popularyzacyjne.

- tworzenia systemu infrastruktury umożliwiającej poznawanie przyrody: ścieżki dydaktyczne, trasy rowerowe, muzea przyrodnicze,

- rozszerzenia działań w zakresie edukacji ekologicznej na terenach cennych przyrodniczo,

- zaktywizowania pozarządowych organizacji ekologicznych do działań na rzecz między innymi:

- przybliżenia społeczeństwu istoty i znaczenia problemów ekologicznych,
- propagowania humanistycznego i kulturowego wzorca ekologii,
- oddziaływania na instytucje zarządzające środowiskiem.

- promocja pszczelarstwa, rolnictwa ekologicznego oraz eko- i agroturystyki.

Tablica 1. Zadania województwa i organów centralnych przewidywane w programie ochrony środowiska województwa do realizacji na obszarze powiatu szczycieńskiego w latach 2004 – 2006.

Cele określone w programie wojewódzkim	Zadania i działania realizacji celów na obszarze powiatów	Termin realizacji	Jednostki realizujące	Źródła finansowania
1	2	3	4	5
Cel 1.1. Wysokie walory krajobrazowe. Cel 1.2. Skuteczna ochrona przyrody. Cel 1.3. Bogactwo florystyczne i faunistyczne regionu. Cel 1.4. Równowaga gatunkowa.	POWIAT SZCZYCIENSKI. Rozważenie utworzenia Parku Krajobrazowego Puszczy Napiwodzko-Ramuckiej i opracowania planu jego ochrony po uzyskaniu akceptacji samorządu lokalnego oraz podmiotów, których interes mógłby zostać naruszony.	2003 - 2006	Wojewoda/WKP	Budżet Wojewody, WFOŚiGW, Inne źródła
	Utworzenie sieci NATURA 2000: - Specjalne Obszary Ochrony zgodnie z Dyrektywą Siedliskową, - Obszary Specjalnej Ochrony zgodnie z Dyrektywą Ptasią.		Ministerstwo Środowiska, Wojewoda	Budżet Państwa, Fundusze UE
Cel 1.5. Lasy dostosowane do potrzeb i możliwości środowiska.	Opracowanie programu gospodarczo-ochronnego dla Leśnego Kompleksu Promocyjnego „Lasy Mazurskie” zgodnego z planami ochrony istniejących na tym	2003 - 2004	Dyrektor Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych	Środki RDLP NFOŚiGW, WFOŚiGW, Budżet

	terenie form ochrony i uwzględnienie jego założeń w planach urządzenia lasów nadleśnictw.			Wojewody
Cel II. 1 Dobry stan wód.	Założenie monitoringu wpływu istniejących mogilników i składowisk odpadów na jakość wód podziemnych.	2003 - 2006	Ministerstwo Środowiska, Jednostki samorządu terytorialnego	NFOŚiGW, Inne środki, Budżety gmin
	Sporządzenie planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza dla opracowania regionalnej dokumentacji hydrogeologicznej zbiornika wód podziemnych: GZWP 213 Olsztyn oraz Omulewskiego zbiornika wód podziemnych bez izolacji.	2003 - 2006	Ministerstwo Środowiska, RZGW Warszawa	Budżet Państwa, NFOŚiGW
	Ustanowienie obszarów ochrony zbiornika wód podziemnych GZWP 216 Sandr Kurpie.		RZGW Warszawa	Budżet Państwa, NFOŚiGW

2.2. Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Szczycieńskiego:

- powiat szczycieński - w skali województwa - należy do najbardziej zasobnych pod względem obiektów przyrody chronionej w różnych formach, tj. w postaci rezerwatów, pomników przyrody, obszarów chronionego krajobrazu, użytków ekologicznych i zespołów przyrodniczo-krajobrazowych;
  - powiat szczycieński, leżący w Obszarze Funkcjonalnym Zielonych Płuc Polski, posiada znaczne obszary o szczególnych walorach przyrodniczych, wskazane do objęcia europejskim systemem ochrony przyrody NATURA 2000 (wybrane ptasie i siedliskowe ostoje);
  - złoża surowców naturalnych, udokumentowane na terenie powiatu, rozmieszczone są nierównomiernie - w północnych i zachodnich rejonach powiatu dominują kruszywa naturalne (piasku kwarcowego, żwiru) natomiast na południe - kreda jeziorna;
  - powiat szczycieński wyróżnia się w województwie warmińsko-mazurskim posiadaniem dużych jezior o wodach w I klasie czystości (Leleskie, Świetajno/Narty) i wielu jezior o wodach w II klasie czystości (m.in. Babięty Wik., Łęsk, Nożyce, Spsychowskie, Dłużek, Gromskie, Sedańskie);
  - rozpoznane czwartorzędowe piętro wodonośne, z powodu braku izolacji warstw wodonośnych, zagrożone jest wpływem zanieczyszczeń, pochodzących z terenów wiejskich o nieuporządkowanej gospodarce wodno-ściekowej;
  - dokonana wstępna ocena jakości powietrza w województwie kwalifikuje powiat szczycieński - ze względu na ochronę zdrowia do strefy I klasy czystości z uwagi na NO₂ i pył oraz do strefy II klasy czystości z uwagi na SO₂;
- konieczność stworzenia zintegrowanego w skali powiatu systemu zarządzania odpadami, np. w postaci Rejonu Gospodarki Odpadami, na bazie składowiska odpadów komunalnych w Linowie, gm. Szczytyno;
  - istotnym problemem w skali powiatu jest niski stopień skanalizowania obszarów wiejskich, skutkujący stałym zagrożeniem czystości wód powierzchniowych i głębszych z punktowych źródeł zanieczyszczenia;
  - uciążliwości hałasu dla otoczenia występują lokalnie - w miastach, natomiast okresowo - na głównych trasach komunikacyjnych powiatu, zwłaszcza w sezonie turystycznym;
  - funkcjonowanie sztucznych źródeł radiacji, zlokalizowanych w miastach powiatu i na terenach wiejskich nie stwarza zagrożenia dla ludności; nawet ewentualna awaria tego typu urządzeń może mieć charakter wyłącznie lokalny.
- W Programie Ochrony Środowiska dla Powiatu Szczycieńskiego przedstawiono harmonogram wieloletnich działań (2004 - 2015), służących realizacji powiatowego programu ochrony środowiska w podziale na obszary obejmujące:
- I. ochronę i racjonalne użytkowanie zasobów przyrody,
  - II. zrównoważone korzystanie z zasobów środowiska,
  - III. poprawę jakości środowiska - w odniesieniu do poszczególnych jego elementów i stosownie do założeń polityki ekologicznej państwa.
- W ramach wymienionych obszarów określono szczegółowe zadania, przewidziane do realizacji w latach 2004 - 2007.

Tablica 2. Zadania przewidziane do realizacji w Powiatowym Programie Ochrony Środowiska

I. Ochrona i racjonalne użytkowanie zasobów przyrody		
1. Ochrona bioróżnorodności i krajobrazu	Zadania	
	2004 - 2007	2008 - 2010
1.1. Wprowadzanie na terenie powiatu nowych form prawnej ochrony przyrody	1. Wdrażanie zasad systemu międzynarodowej ochrony przyrody Natura 2000 dla obszarów: - Puszcza Napiwodzko-Ramucka - Ostoja Napłwodzko-Ramucka - Puszcza Piska,	-Nadzór nad wykonywaniem wprowadzonych zasad ochrony przyrody - Nadzór nad wdrażaniem

	2. Sporządzanie programów rolno-środowiskowych, służących użytkowaniu gruntów rolniczych z uwzględnieniem potrzeb przyrody, 3. Współdziałanie przy wdrażaniu zasad Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej (KDPR).	programów rolno-środowiskowych, KDPR
1.2. Zadrzewianie gruntów rolnych nieuprawianych, wzorowane na zbiorowiskach naturalnych	1. Zwiększanie udziału upraw wielogatunkowych w ramach zalesień 2. Zakładanie upraw o charakterze przedplonów	Współpraca z LP, właścicielami gruntów/lasów w realizacji WPZ Lesistości
1.3. Promocja gospodarstw agroturystycznych, ekologicznych i leśnych w miejsce niedochodowych gospodarstw rolnych/specjalistycznych	1. Działania organizacyjno-administracyjne służące dostarczaniu informacji i pomocy dla rozwoju małej przedsiębiorczości 2. Koordynowanie międzygminnych działań, związanych z promocją regionu (np. budowa międzyregionalnych tras rowerowych) 3. Edukacyjna działalność proekologiczna, kierowana do różnych grup społecznych 4. Stały dostęp do informacji o środowisku	Merytoryczne przygotowanie służb starostwa do informowania zainteresowanych funduszami pomocowymi UE
2. Rozwój i racjonalne korzystanie z zasobów leśnych		
2.1. Zwiększanie powierzchni lasów na terenie powiatu	1. Zakładanie upraw leśnych o charakterze naturalnych zbiorowisk leśnych 2. Zakładanie upraw leśnych w krótkich cyklach, traktowanych jako alternatywne źródło energii 3. Tworzenie korytarzy ekologicznych łączących duże kompleksy leśne, przybrzeżne strefy wód stojących i płynących	Współpraca z LP, właścicielami lasów w celu realizacji WPZ Lesistości
2.2. Budowa nowych kompleksów leśnych, wkomponowanych w krajobraz, sprzyjających tworzeniu mikroklimatu	1. Działania formalno-prawne obejmujące porządkowanie ewidencji gruntów, wyznaczanie granic rolno-leśnych, opracowywanie dokumentacji glebowo-siedliskowej i urzędniowej 2. Propagowanie rozbudowy infrastruktury turystycznej oraz zabezpieczeń ppoż. na terenach leśnych	Kontynuowanie działań prawnych, dokumentacyjnych służących realizacji WPZ Lesistości w obrębie powiatu
3. Ochrona gleb i zasobów kopalin		
3.1. Utworzenie rejestru informacji o terenach/glebach zdegradowanych	1. Scalanie gruntów pod kątem właściwej gospodarki upraw rolnych Propagowanie działań ochronnych gleb przed erozją wodną i wietrzną 2. Prowadzenie okresowych badań jakości gleby i ziemi 3. Utworzenie rejestru zadań z zakresu rekultywacji zanieczyszczonych gleb/przekształconej powierzchni ziemi	
3.2. Nadzór nad pozyskiwaniem surowców naturalnych ze złóż na terenie powiatu zgodnie z koncesjami wydanymi przez starostę	1. Działania administracyjne związane z sukcesywną rekultywacją terenów poeksploatacyjnych	
4. Ochrona zasobów wodnych		
4. Zalesianie i zadrzewianie terenów nad zbiornikami wód podziemnych, na wododziałach i w obszarach źródłiskowych	1. Użytkowanie gruntów i korzystanie z wody stosownie do ustaleń Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej (dotyczy stref ochronnych ujęć wody i obszarów ochronnych zbiorników wód śródlądowych)	
II. Zrównoważone korzystanie z zasobów środowiska		
Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii		
1. Tworzenie warunków dla wdrażania i stosowania alternatywnych źródeł energii na terenie powiatu (informacje, prezentacje, szkolenia)	1. Zakładanie plantacji drzew szybko rosnących/plantacji użytkowych o krótkich cyklach produkcyjnych 2. Opracowanie studium perspektywicznego wykorzystania masy drzewnej z bilansem możliwości przetwórczych pod kątem potrzeb powiatu	Opracowanie Pilotażowego projektu wykorzystania OZE w wybranych gminach /objektach
III. Poprawa jakości środowiska		
1. Osiąganie standardów jakości wód		
1. Zmniejszenie ładunku zanieczyszczeń odprowadzanych do wód otwartych	1. Opracowanie analizy ekonomicznej opłacalności inwestowania w kanalizację na obszarach wiejskich z uwagi na rozproszoną zabudowę (przydomowe oczyszczalnie czy szczelne zbiorniki) 2. Analiza planów rozbudowy/budowy kanalizacji i oczyszczalni z uwzględnieniem rozwoju demograficznego danego terenu 3. Wdrażanie zasad KDPR w celu ograniczania obszarowych rolniczych zanieczyszczeń stosownie do zapisów Dyrektywy Azotanowej	Realizacja wybranych projektów rozwoju infrastruktury na obszarach wiejskich z uwzględnieniem funduszy pomocowych
2. Osiąganie standardów jakości powietrza		
3. Gospodarka odpadami (zał. do PPOŚ)		
1. Opracowanie planu gospodarki odpadami dla powiatu	1. Realizacja powiatowego planu gospodarki odpadami	
4. Uciążliwość hałasu dla otoczenia		
1. Inspirowanie działań w celu przebudowy/poprawy stanu infrastruktury drogowej (ulice w miastach, drogi lokalne)	1. Modernizacja lub likwidacja lokalnych źródeł uciążliwości hałasu dla bliskiego otoczenia 2. Konsultowanie planów ograniczania uciążliwości hałasu na terenie powiatu	

W programie ochrony środowiska dla powiatu szczycieńskiego najwyższych nakładów finansowych wymagać będą inwestycje związane z porządkiem gospodarki wodno-ściekowej w poszczególnych gminach; także ewentualne utworzenie Rejonu Gospodarki Odpadami oraz zadania pozainwestycyjne jak etapowa realizacja Wojewódzkiego Programu Zwiększania Lesistości; wdrażanie Krajowego Programu Rolno-

Środowiskowego; działania z zakresu ochrony przyrody i szeroko pojętej edukacji ekologicznej lokalnego społeczeństwa.

W programie ochrony środowiska dla powiatu szczycieńskiego przedstawiono prognozę finansową dla zadań inwestycyjnych w zakresie ochrony środowiska w powiecie szczycieńskim:

Tablica 3. Prognoza finansowa dla zadań inwestycyjnych w zakresie ochrony środowiska w powiecie szczycieńskim

Gmina, miasto	Prognozowana wartość zadań, mln PLN	Wartość finansowa planowanych zadań w PLN/Mieszkańca
Gm. Dźwierzuty	>5,0.	1001-2000
Gm. Jedwabno	>5,0	>2000
M. i Gm. Pasym	1,000001 - 2,5	101-500
Gm. Szczytno	>5,0	501-1000
Gm. Świętajno	<0,5	1-100
Gm. Rozogi	>5,0	1001-2000
Gm. Wielbark	2,500001-5,0	501-1000
M. Szczytno	>5,0	501-1000

III. DANE PODSTAWOWE O GMINIE

Położenie

Gmina Dźwierzuty położona jest w centralnej części Województwa Warmińsko-Mazurskiego, w Powiecie Szczycieńskim. Od strony wschodniej graniczy z gminami

Barczewo, Purda i Pasym, od południa z gminą Szczytno, od strony zachodniej z gminami Świętajno, Piecki i Sorkwity a od północy z gminą Biskupiec. Powierzchnia gminy to 26.335 ha, co stanowi 13,60 % powierzchni powiatu. Na terenie gminy znajduje się 16 sołectw i 39 miejscowości wiejskich.

Rys 1. Gmina Dźwierzuty na tle powiatu szczycieńskiego

Ludność

Ogólna liczba ludności według stanu w dniu 31 grudnia 2003 r. wynosiła 7300 osób, co daje gęstość zaludnienia około 26 osób na km². Jest to wskaźnik mieszczący się na poziomie średniej wojewódzkiej, lecz znacznie poniżej średniej powiatowej.

Tablica 4. Ludność Gminy Dźwierzuty (stan na dzień 31 grudnia 2003 r.)

l.p.	wyszczególnienie	Ludność		Ludność na 1 km ²
		Ogółem	%	
1	Powiat szczycieński	73318	100	37,92
2	Dźwierzuty	7300	9,42	26,57

Użytkowanie terenu

Gmina Dźwierzuty pod względem użytkowania jest obszarem leśnym i rolnym.

Tablica 5. Użytkowanie gruntów

Gmina	Pow. gruntów ogółem, ha	Użytki rolne					Lasy i grunty leśne
		Razem	Grunty orne	Sady	Łąki trwałe	Pastwiska trwałe	
Dźwierzuty	26335	15074	11014	12	1327	2721	6663

Dane: GUS, 2001

Udział wód powierzchniowych w ogólnej powierzchni gminy to 6,37%.

3.3.1. Lasy

Tablica.6. Powierzchnia gruntów leśnych i lesistość w Gminie Dźwierzuty

gmina	Powierzchnia gruntów i leśnych w ha						Lesistość w %
	Pow. w ha gminy	Ogółem, w gminie	stanowiących własność Skarbu Państwa	stanowiących własność gminy	stanowiących własność prywatną	inne podmioty prawne	
Gm. Dźwierzuty	26335	6669	6136	25	485	23	25,3

Źródło: Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Szczycieńskiego

3.3.2. Gleby.

Gmina posiada najwyższy w powiecie szczycieńskim wskaźnik jakości gleb.

Gleby na terenie gminy Dźwierzuty nie są zanieczyszczone metalami ciężkimi (stopień 0) i są przydatne do upraw wszystkich roślin ogrodniczych i rolniczych.

Tablica. 7. Wskaźniki bonitacji jakości i przydatności rolniczej gleb.

Gmina	Wskaźnik punktowy jakości gleb
Dźwierzuty	50,6

Źródło: Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Szczycieńskiego

Rolnictwo

Gmina Dźwierzuty jest typowo rolniczą gminą. Zatrudnienie w rolnictwie zawodowo czynnych mieszkańców przekracza 80%. W gminie większość gleb rolniczych zalicza się do średnich pod względem żyzności (III i IV klasy bonitacyjnej) i przeważa połowa produkcja roślinna i chów trzody chlewnej.

3.5. Rynek pracy.

Wskaźnik zatrudnienia jest w Gminie Dźwierzuty bardzo niski, bowiem na 6793 mieszkańców tylko 392 osoby znajdują zatrudnienie na terenie gminy, co stanowi zaledwie 5,8%. Na 392 zatrudnionych największy odsetek stanowią zatrudnieni w edukacji - 32,1%, drugim co do wielkości sektorem jest rolnictwo, leśnictwo i łowiectwo - 21,9%.

Tablica 8. Struktura zatrudnienia.

Ogółem	rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo	przemysł	osoby fizyczne	budownictwo	handel i naprawy	transport gospodarka magazynowa i łączność	edukacja
392	86	26	195	19	38	19	126

Źródło: „Rocznik statystyczny Województwa Warmińsko-Mazurskiego, rok 2003”

Na terenie Gminy Dźwierzuty w wieku produkcyjnym jest 3959 osób, z czego mężczyźni 2150, a kobiety 1809.

W grupie mężczyzn pracujących jest 1072 osób, co stanowi 49,9% natomiast w grupie kobiet pracujących jest 628, co stanowi 34,7% osób w wieku produkcyjnym. Na

ogólną liczbę ludności w wieku powyżej 15 lat (5208 osób) zaledwie 167 legitymuje się wyższym wykształceniem.

Wśród podmiotów gospodarczych działających na terenie gminy dominują małe i średnie przedsiębiorstwa, prowadzone przez osoby fizyczne - 195, co stanowi 76,2% ogółu przedsiębiorstw.

Tablica 9. Struktura podmiotów gospodarczych

Ogółem	sektor publiczny	sektor prywatny	osoby fizyczne	spółki prawa handlowego	Spółki pozostałe	spółki z udziałem kapitału zagranicznego	spółdzielnie
256	14	242	195	6	5	-	7

Źródło: „Rocznik statystyczny Województwa Warmińsko-Mazurskiego, rok 2003”

3.6. Infrastruktura komunalna.

Teren gminy jest zaopatrywany w wodę z 12 lokalnych hydroforni. Na 1092 budynki 942 wyposażonych jest w wodociąg, z czego 717 z sieci. Na terenie gminy jest 150 budynków nieposiadających wody z sieci wodociągowej.

Na 1092 budynki oraz na 1711 mieszkań do sieci kanalizacyjnej podłączonych jest odpowiednio 230 budynków i 490 mieszkań z terenów gminy, głównie ze wsi Dźwierzuty i Julianowo, natomiast 905 mieszkań (na

1711) odprowadza ścieki do urzędzeń lokalnych. Problem z usuwaniem nieczystości płynnych dotyczy 167 budynków nie posiadających przyłączy do sieci ani urzędzeń lokalnych.

Tablica 10. Infrastruktura komunalna.

Gmina	Długość sieci wodociągowej w km	Długość sieci kanalizacyjnej w km
Dźwierzuty	117,2	16,1

Na terenie gminy największą oczyszczalnią jest gminna oczyszczalnia ścieków zlokalizowana na terenie miejscowości Dźwierzuty. Została ona wybudowana w 1996 r.. Równocześnie w latach 1996 - 1997 została wybudowana sieć kanalizacji dla wsi Dźwierzuty.

Oczyszczalnia ta jest niedociążona zarówno hydraulicznie jak i biologicznie. Pozostałe oczyszczalnie zlokalizowane na terenie gminy to oczyszczalnie o charakterze lokalnym, prywatnym obsługujące przedsiębiorstwa oraz ośrodki wypoczynkowe. Zostały zrealizowane tylko i wyłącznie na ich potrzeby.

Tablica 11. Oczyszczalnie ścieków na terenie gminy Dźwierzuty.

Gmina	Miejscowości skanalizowane	Typ OS, przepustowość, m ³ /d	% mieszkańców objętych siecią kanalizacyjną	Dł. sieci kanalizacyjnej km	Odbiornik ścieków
1. Dźwierzuty 2. Julianowo	Dźwierzuty Julianowo	M-B-CH,650 M-B, 22,5	30,0	14,9 1,2	Kan. Dźwierzucki uchodzący do jez. Sasek Wlk.; jez. Sępłaty

Zródło: Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Szczecińskiego

3.7. Drogi i koleje.

Główna oś komunikacyjna Gminy Dźwierzuty tworzy droga krajowa Nr 57, biegnąca z kierunku Szczytna do Biskupca i dalej do Bartoszyce oraz przejścia granicznego w Bezedach. W kierunku południowym drogą Nr 57 można dotrzeć z Dźwierzut przez Szczytno i dalej w kierunku Warszawy. Uzupełnienie podstawowego układu komunikacyjnego stanowią dwie drogi:

- Powiatowa - Dźwierzuty - Pasym i dalej w kierunku Olszyna,

- Wojewódzka - droga biegnąca przez wsie Orzyny i Kałęczyn w kierunku Mrągowo.

Pozornie dobry układ komunikacyjny gminy w zakresie powiązań regionalnych i międzyregionalnych w porównaniu do rejonów sąsiednich Szczytno czy Biskupice stawia gminę Dźwierzuty na dalszych pozycjach, głównie z powodu niskich parametrów drogi Nr 57 oraz pozostałych dróg.

Drogi gminne mają długość ogółem 212 km, w tym o nawierzchni twardej 12 km i 6 km o nawierzchni ulepszonej (GUS 2001).

Tablica 12. Drogi krajowe i wojewódzkie na terenie gminy Dźwierzuty.

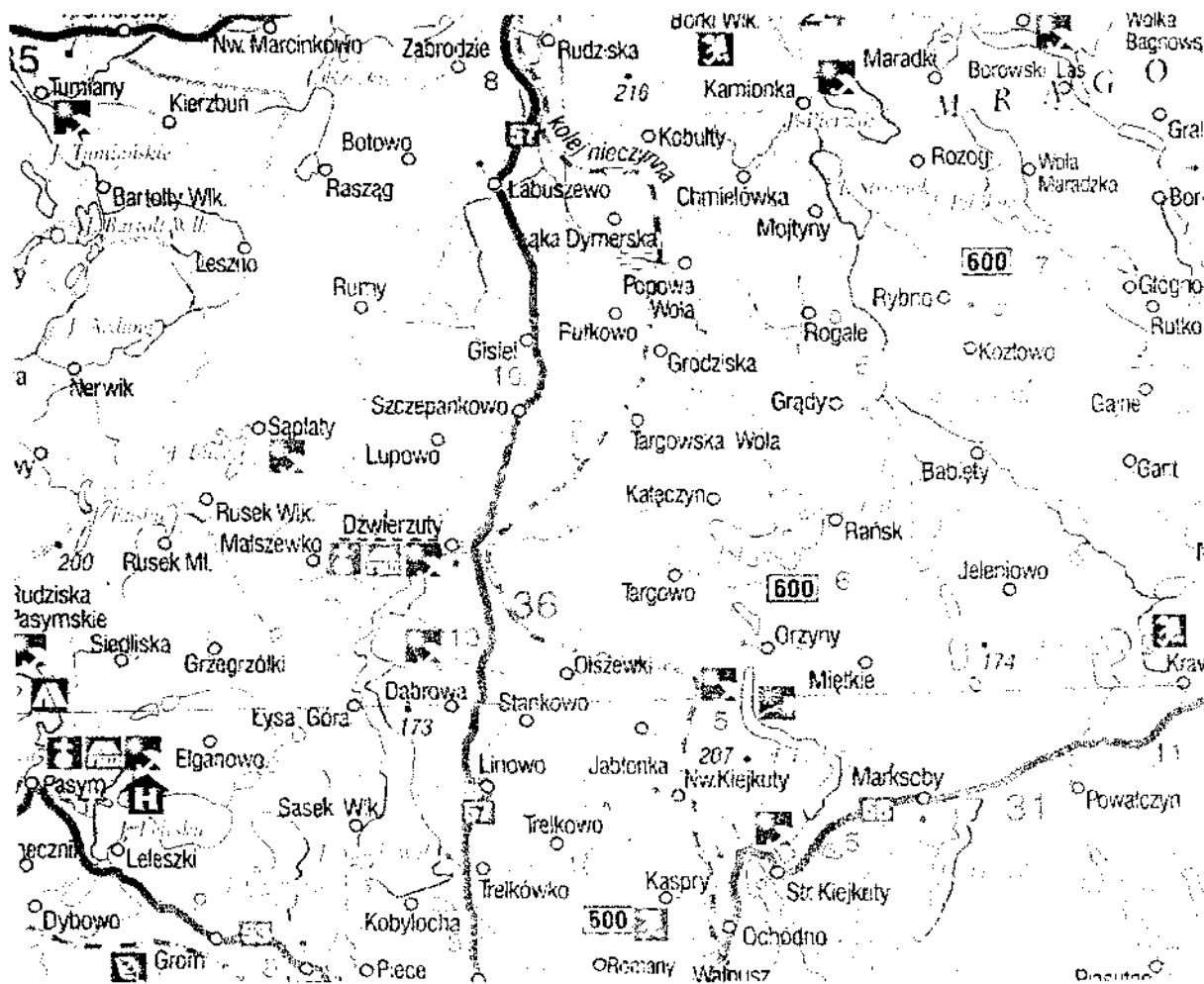
Numer drogi	Nazwa drogi	Gmina
DROGI KRAJOWE		
57	Bartoszyce - Pułtusk	Bartoszyce, Biskupiec, Szczytno, Przasnysz, Pułtusk
DROGI WOJEWÓDZKIE		
600	Szczytno - Mrągowo	Przez wsie Orzyny i Kałęczyn

Tablica 13. Drogi powiatowe i gminne na terenie gminy Dźwierzuty.

Drogi powiatowe w km		Drogi gminne w km	
Ogółem	W tym o twardej nawierzchni	Ogółem	W tym o twardej nawierzchni
	Razem		Razem
108	81	212	12

Koleje

Jedyna linia kolejowa biegnąca przez teren gminy to nieczynny od kilku lat tor kolejowy biegnący od Szczytna w kierunku Biskupca.

Rys. 2. Sieć drogowa i kolejowa Gminy Dźwierzuty

IV. INWENTARYZACJA ZASOBÓW I SKŁADNIKÓW PRZYRODY

4.1. Położenie geograficzne i morfologia.

Gmina Dźwierzuty położona jest w powiecie szczycieńskim, który jest częścią prowincji fizyczno-geograficznej Pojezierzy Bałtyckich (Pojezierza Mazurskiego), charakteryzującej się dużą ilością jezior, pagórkowatą i falistą rzeźbą terenu oraz mozaikowością krajobrazów. Obszar gminy położony jest w obrębie Pojezierza Mrągowskiego. Wzdłuż zachodniej granicy gminy przebiega granica z Pojezierzem Olsztyńskim. Razem z Pojezierzami Południowo bałtyckimi jest on częścią około bałtyckiej strefy pojeziernej.

Powierzchnia terenu została ukształtowana przez lądolód zlodowacenia północnopolskiego, głównie w jego fazie pomorskiej.

Przestrzennie na terenie gminy przeważa wysoczyzna moreny dennej, miejscami pagórkowatej, z wysokościami rzędu 150-190 m n.p.m. Podobną charakterystykę posiada rejon na wschód od wsi Nowe Kiejkuty. Część południowo-wschodnia i wschodnia gminy to obszary falistego sandru. Dzieli on tereny wysoczyznowe na dwie części: zachodnią i wschodnią.

Znaczącymi formami urozmaicającymi krajobraz terenów gminy są subglacjalne rynny jezior Sasek Wielki, Babięty Duże i Babięty Małe oraz jeziora Lesk i Łęczek. Przeważająca część obszaru gminy znajduje się w zlewni Omulwi, Rozogi i Krutyni należących do zlewiska Wisły, jedynie część północno - zachodnia należy do dorzecza Łyny należącego do zlewiska Zalewu Wiślanego. Cały obszar gminy znajduje się w zlewni pojeziernej. Jeziora są istotnym elementem sieci hydrograficznej gminy. Większych jezior jest 14, największe to: Sasek Wielki, Rańskie i Babięty Wielkie.

Rys. 3. Położenie Gminy Dźwierzuty

4.2. Budowa geologiczna.

Obszar gminy leży w zasięgu prekambryjskiej platformy wschodnioeuropejskiej, w jednostce tektonicznej zwanej wyniesieniem Mazursko - Suwalskim. Krystaliczne położone zalega na głębokości ok. 1,5 km, nadścielone jest ono skałami osadowymi utworzonymi w trzech erach geologicznych: paleozoicznej, mezozoicznej i kenozoicznej. Warstwy przypowierzchniowe zbudowane są z osadów czwartorzędowych (głównie połodowcowych glin, piasków i żwirów), których miąższość przekracza na ogół 100 m.

4.3. Warunki klimatyczne.

Klimatycznie Gmina Dźwierzuty należy do znacznego obszaru dzielnicy mazurskiej, najchłodniejszego w Polsce. Obejmuje on także Wielkie Jeziora i sięga w rejony Bartoszc, Ukty i Mrągowa.

Klimat Gminy Dźwierzuty odznacza się dużą różnorodnością i zmiennością typów pogody. Związane jest to z przemieszczaniem się frontów atmosferycznych i częstą zmiennością mas powietrza. Fluktuacje stanów pogody są większe niż w pozostałych nizinnych regionach kraju, co związane jest z różnorodnością fizjograficzną podłoża: urozmaiconą rzeźbą, występowaniem dużych kompleksów leśnych, obszarów podmokłych oraz bogatej sieci wód powierzchniowych.

Średnioroczna temperatura na obszarze gminy wynosi 6,6 °C. Najcieplejszy jest lipiec ze średnią temperaturą 17,4 °C, a najzimniejszy luty ze średnią temperaturą - 4,8 °C. Wpływa to na skrócenie okresu wegetacyjnego, który trwa przeciętnie 187 dni. Jest to wartość podobna jak dla Zakopanego. Dla porównania dla Szczecina i Wrocławia wynosi ona około 230 dni.

Roczne sumy opadów wynoszą średnio około 610 - 620 mm. Największe są latem (w lipcu około 85 - 90 mm), a najmniejsze wczesną wiosną (marzec 27 - 29 mm). Dni z opadem jest około 160 - 170 w roku. Pokrywa śnieżna utrzymuje się średnio około 115 dni w roku.

Przeważają wiatry z kierunków południowo-zachodniego, zachodniego i północno-zachodniego, z których to kierunków wiatry wieją około 1,5 - 2 razy częściej niż z pozostałych kierunków. Przeważają wiatry słabe i o średniej prędkości. Wiatry silne i porywiste występują najczęściej jesienią i zimą. Najwięcej dni pochmurnych występuje jesienią (w grudniu) a najmniej późnym latem (we wrześniu). Zachmurzenie generalnie jest większe w okresie późnej jesieni i zimą, zaś mniejsze w pozostałych porach roku.

Charakterystyka obszarów o potencjalnie niekorzystnych warunkach biotopoklimatycznych.

Na klimat lokalny ma wpływ rzeźba terenu. Obniżenia terenowe przyczyniają się do zalegania chłodnego, wilgotnego powietrza, dużych wahań dobowych temperatury, mniejszej prędkości wiatrów, występowania przymrozków wczesną jesienią. Topoklimat terenów wyniesionych jest na ogół bardziej sprzyjający pobytowi ludzi. Cechą ujemną jest narażenie na działanie silnych wiatrów w kulminacjach pagórków.

4.4. Wody powierzchniowe.

Przeważająca część obszaru Gminy Dźwierzuty znajduje się w zlewni rzeki Omulwi, Rozogi i Krutyni, które należą do zlewiska Wisły, jedynie część północno-zachodnia należy do dorzecza Łyny, co stanowi zlewisko Zalewu Wiślanego. Teren gminy obfituje w liczne strugi.

Największa z nich to Babant w dorzeczu Krutyni, której średni przepływ przy ujściu z terenu gminy wynosi około 829 1/sek. Drugim co do wielkości jest Kanał Dźwierzucki w dorzeczu Omulwi, którego przepływ średni przy ujściu do jeziora Sasek Wielki wynosi około 300 1/sek. Ponadto znaczący przepływ ma też struga uchodząca do jez. Rańskiego (196 1/sek) i ciek w rejonie Łupowa (3 km powyżej ujścia do Jeziora Sasek Wielki (112 1/sek.) W dorzeczu Łyny największym ciekim jest Kanał Dymerski o średnim przepływie 104 1/sek.

Cały obszar gminy znajduje się w zlewni pojeziernej. Jeziora są istotnym elementem sieci hydrograficznej gminy. Większych jezior jest 14: Sasek Wlk., Rańskie, Babięty Wlk., Łęsk, Sapłaty (Buczek) Łęczek, Małszewckie, Arwiny, Dźwierzuty, Miętkie, Słupek, Linowskie, Borówko, Zaleśno. Jezioro Babięty Wielkie wyróżnia się dużą głębokością maksymalnie dochodzi do 65 m głębokości.

Udział wód powierzchniowych Gminy Dźwierzuty w ogólnej powierzchni gmin powiatu szczycieńskiego wynosi 6,37%.

Tablica 14. Jeziora gminy (o powierzchni powyżej 1 ha).

Nazwa jeziora	Powierzchnia jeziora (ha)	Objętość wód jeziora (tyś. m ³)	Średnia głębokość jeziora (m)	Maksymalna głębokość jeziora (m)	Charakter zagospodarowania zlewni
Sasek Wielki	869,3	71 194	8,1	38,0	Rekreacja
Rańskie	291,3	11208	3,8	7,8	Rekreacja
Babięty Wlk.	250,4	59971	23,9	65,0	Rekreacja
Łęsk	116,9	12879	11,0	39,5	Rekreacja
Sapłaty (Buczek)	81,4	b.d.	5,0	16,0	Rekreacja
Łęczek	39,5	b.d.	5,4	16,8	Rekreacja
Małszewckie	35,2	b.d.	3,6	6,0	Rekreacja
Arwiny	33,9	b.d.	b.d.	14,0	Rekreacja
Dźwierzuty	25,4	b.d.	b.d.	b.d.	Rekreacja
Miętkie	23,0	b.d.	b.d.	3,0	Rekreacja
Słupek	17,1	b.d.	b.d.	6,0	Rekreacja
Linowskie	12,7	b.d.	b.d.	b.d.	Rekreacja
Borówko	9,9	b.d.	b.d.	12,0	Rekreacja
Zaleśno	5,0	b.d.	b.d.	b.d.	Rekreacja

Źródło: Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Dźwierzuty

4.5. Wody podziemne.

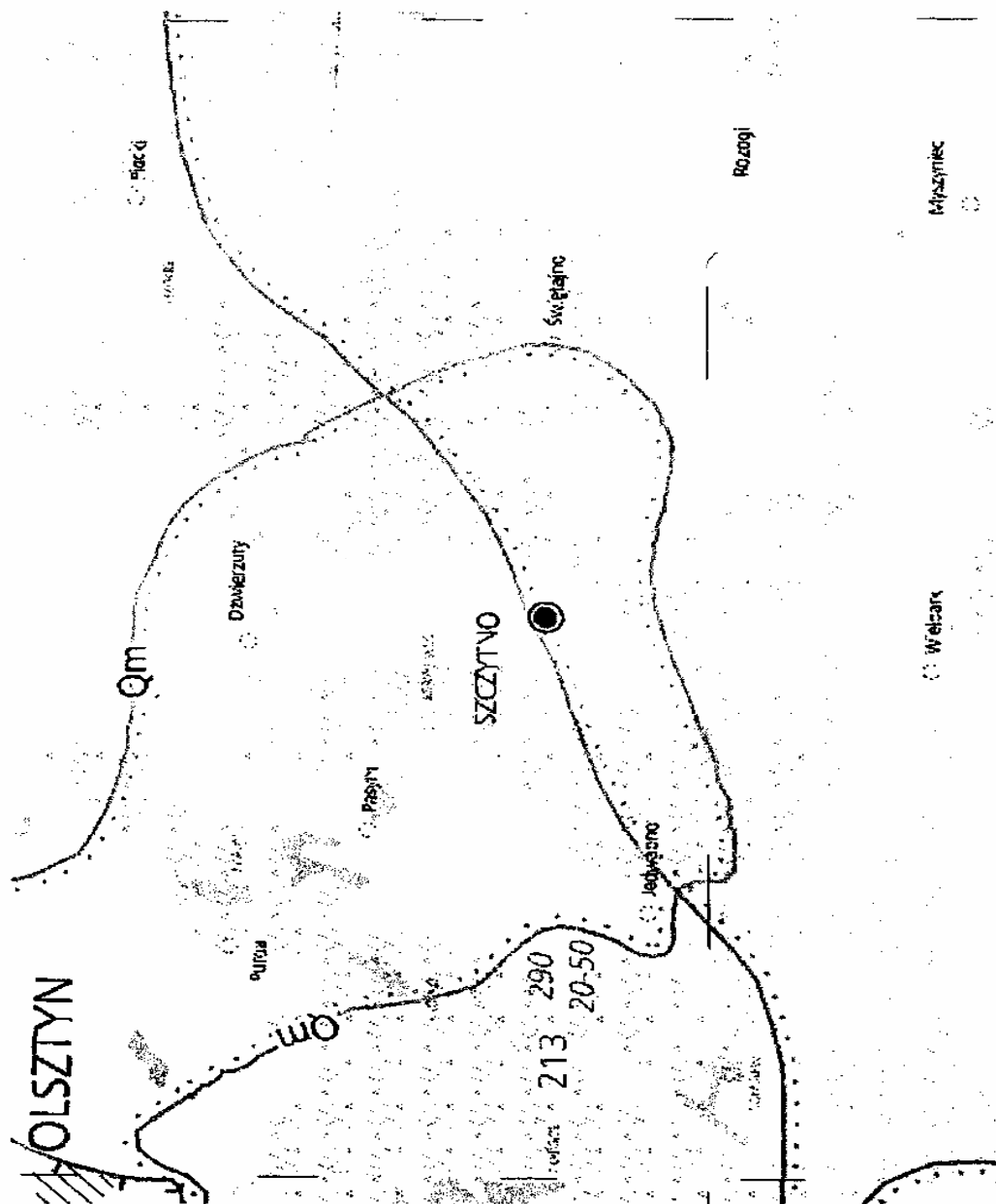
Warunki hydrogeologiczne gminy są na ogół korzystne, jednak często zmienne, nawet w obrębie jednego ujęcia. Średnie wydajności pojedynczych studni wynoszą przeważnie 30 - 60 m³/h. Wydajności jednostkowe wahają się w szerokich granicach: od kilku do kilkunastu m³/h/m depresji (nawet w obrębie jednego ujęcia). Sporadycznie występują wartości ułamkowe lub wynoszące kilkadziesiąt m³/h/m depresji. Miąższości warstw wodonośnych wynoszą od 5 m do 33 m, najczęściej jest to jednak kilkanaście metrów.

W części zachodniej, środkowej i prawdopodobnie na wschodnim skraju gminy pierwsza użytkowa warstwa wodonośna zalega na głębokości 30 m p.p.t.. Natomiast w częściach południowo-wschodniej i północno-wschodniej studnie wiercone wykorzystują warstwy wodonośne położone na głębokości 30 - 80 m. Stosunkowo najtrudniejsze warunki hydrogeologiczne występują w rejonie Popowej Woli. Na większości obszaru gminy warstwy wodonośne od powierzchni terenu posiadają na ogół naturalną izolację z warstw o słabej przepuszczalności. Według obecnego rozpoznania

hydrogeologicznego użytkowy poziom wodonośny o zróżnicowanej izolacji, często słabej, narażony na zanieczyszczenia z powierzchni terenu, zalega w zachodniej części gminy, w części południowo-zachodniej i w jej części wschodniej. Na tych terenach użytkowa warstwa wodonośna w studniach jest miejscami pozbawiona izolacji i w związku z tym szczególnie narażona na zanieczyszczenie. Takie warunki stwierdzono w rejonie Dźwierzut, Bud, Łupowa, Stankowa, nad jez. Sapłaty i Sasek Wielki.

Wody mineralne

Na obszarze Województwa Warmińsko - Mazurskiego występują wody chlorkowo-sodowe. Część województwa, w której leży Gmina Dźwierzuty określana jest jako mało rozpoznana pod względem występowania wód mineralnych o znaczeniu leczniczym. Z ogólnej budowy geologicznej regionu wynika, że zaleganie solanek o znaczeniu leczniczymi mineralizacji ogólnej rzędu 30 - 50 g/l można się spodziewać w osadach jury i triasu, na głębokościach zbliżonych do 1 - 1,4 km. Spodziewać się należy wód mineralnych pospolitych, nadających się głównie do kąpieli leczniczych i rekreacyjnych.

Rys 4. Główne Zbiorniki Wód Podziemnych w rejonie Gminy Dźwierzuty

4.6. Zasoby wodne gminy Dźwierzuty.

Tablica 15. Charakterystyka głównych ujęć studni w Gminie Dźwierzuty.

Lp.	Miejscowość	Wydajność studni roczna m ³ /rok	Pobór wody ze studni m ³ /rok
1	Dźwierzuty	46656	19850
2	Nowe Kiejuty	46656	4160
3	Targowe	46656	4200
4	Rumy	46656	4190
5	Rańsk	6000	1260
6	Szczepankowo	6000	1385
7	Grądy	9600	4500
8	Grodziska	9600	4800
9	Popowa Wola	9600	5200
10	Malszewo	9600	4500
11	Rusek	9600	4500

Źródło: „Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Dźwierzuty”.

Tablica 16. Wymagania jakościowe dotyczące wody pitnej w zakresie wybranych parametrów chemicznych przedstawiają się następująco.

Lp.	Wskaźnik	Dopuszczalne stężenie w Polsce	Wartości przyjęte w Unii Europejskiej			Wartość i według WHO
		Obowiązujące	Zalecane	Dopuszczalne	Proponowanie	
1	Mangan	0,05	0,02	0,05	0,05	0,5
2	Żelazo	0,2	0,05	0,2	0,2	0,3

Tablica 17. Szacunkowe zasoby dyspozycyjne i ich szacunkowy pobór na terenie Gminy Dźwierzuty.

Nazwa zbiornika	Powierzchnia w km ²	Moduł w m ³ /dobę/km ²	Zasoby w m ³ /dobę	Pobór wody w m ³ /dobę	Stosunek poboru do zasobów
213 Zbiornik Olsztyn	203	210,0	42650	b.d.	b.d.
Czwartorzęd pozostały	60	148,6	8916	b.d.	b.d.
Trzeciorzęd + kreda	263	11,4	2998	b.d.	b.d.
Razem	526	370	54564	3850	7

Źródło: Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Dźwierzuty

Pobór wód podziemnych na terenie gminy stanowi około 7% ich zasobów dyspozycyjnych.

4.7. Zasoby naturalne.

4.7.1. Charakterystyka złóż kopalin.

Gmina Dźwierzuty jest bogata pod względem występowania złóż kopalin budowlanych. Na jej terenie udokumentowanych zostało 9 złóż kruszywa naturalnego.

Ze względu na genezę można je podzielić na trzy rodzaje. Pierwszy to złoża pasa moren czołowych, położone w północno-zachodniej części gminy. Należą do nich złoża: „Rasza”, „Gąsiorkowo” i „Gąsiorkowo II”. W środkowej części gminy usytuowany jest pas zandru, rozciągnięty południkowo, w którego obrębie udokumentowano szereg złóż kruszywa. Są to od północy: „Gisiel - Dymel”, „Szczepankowo”, „Jabłonka” - dwa złoża o tej samej nazwie, „Orzyny”. W północno - wschodniej części gminy, na pograniczu z gminą Biskupiec udokumentowano w obrębie pagórków ozowych nieduże złoża „Mojtyny - Rogale”.

Tablica 18. Złoża kopalin udokumentowane na terenie Gminy Dźwierzuty.

Nazwa gminy	Kruszywo naturalne	Piaski kwarcowe do produkcji cegły wapienno-piask.	Kreda jeziorna
Dźwierzuty	Złoża o zasobach do 10 mln ton oraz Złoża o zasobach powyżej 10 mln ton	-	-

Odkrywkowa eksploatacja kopalin pospolitych doprowadza w efekcie do trwałych przekształceń powierzchni ziemi, tj. do zmian krajobrazowych i zniszczenia pokrywy glebowej. Pozyskiwanie surowców naturalnych metodami odkrywkowymi może również przyczynić się do obniżenia - w skali lokalnej - poziomu wód gruntowych.

Wyrobiska pozostałe po zakończeniu pozyskiwania surowców powinny być poddane rekultywacji, czyli odtworzeniu gleby mechanicznie zniszczonej. Sposób i kierunek rekultywacji zależy od rodzaju wyrobiska, jego powierzchni oraz sposobu ukształtowania.

Rekultywacja rzadko przywraca wyjściowy stan gleb/terenu - generalnie dostosowuje natomiast rzeźbę terenu i stosunki wodne do aktualnych i/lub planowanych funkcji ekologicznych/gospodarczych eksploatowanego uprzednio terenu.

4.8. Gleby i lasy.

4.8.1. Gleby.

Dominującym typem gleb są gleby brunatne. Kompleksami przeważającymi na terenie gminy, a dominującymi na wysoczyźnie morenowej są głównie: kompleks pszenno-dobry i pszenno-wadliwy o składzie gatunkowym glin lekkich całkowitych lub glin lekkich zalegających na glinie średniej bądź piaskach gliniastych mocnych. Gleby kompleksów pszenno-wadliwych są zwarte, o wykształconym profilu orno-próchnicznym i dobrej strukturze. Pod względem przydatności rolniczej są raczej uniwersalne i wydajne: zaliczone do III i IV klasy bonitacyjnej. Znaczny udział kompleksu trzeciego wadliwego związany jest z intensywnie zróżnicowaną rzeźbą wysoczyzny morenowej. Jego przewaga zaznacza się w rejonie wsi: Nowe Kiejkuty, Rusek Mały, Julianowo, Rummy, Stankowo.

Gleby kompleksów żytnych bardzo dobrego i dobrego skupiają się głównie w części południowo-wschodniej oraz w okolicach Rutkowa, Łupowa, Dźwierzut. W składzie gatunkowym dominują piaski gliniaste mocne i lekkie od powierzchni, zalegające na glinie lekkiej lub piasku słabogliniastym. Zaliczone są do klas bonitacyjnych IIIb i IV. Przepuszczalne piaszczyste gleby kompleksu żytniego słabego i żytnio-lubinowego występują w rejonie wsi Rogale, Gisiel, Babięty, na zachód od wsi Targowo oraz na terenach przyległych do lasów. Są to słabe gleby, suche, dość ubogie w składniki pokarmowe należące do V i VI klasy bonitacyjnej. Pod względem gatunkowym są to piaski słabogliniaste zalegające na piasku luźnym lub żwirze - okolice wsi Rogale. Trwałe użytki zielone występują na terenie gminy w rozproszeniu, głównie na terenach obniżeń wysoczyzny. Są to użytki zielone średnie - III i IV klasy bonitacyjnej i słabe - V i VI klasy bonitacyjnej. Gleby trwałych użytków zielonych w większości są pochodzenia organicznego (głównie gleby torfowe).

4.8.2. Lasy.

Dominującą pozycję wśród siedlisk leśnych zajmują siedliska borowe, a wśród nich mniej żyzne, jak bór świeży. Cechą charakterystyczną jest niespotykany gdzie indziej liczący się udział najuboższego siedliska boru suchego z drzewostanami sosnowymi o niskiej bonitacji. Dotyczy to lasów występujących we wschodniej części gminy. Siedliska bardziej żyzne, co wyraża się większym udziałem boru mieszanego, występują w części południowej i zachodniej. Podstawowym komponentem gatunkowym jest sosna. Na drugiej pozycji występuje brzoza, następnie świerk. Struktura siedliskowa i wiekowa lasów na terenie gminy jest dość sprzyjająca dla potrzeb turystyki.

Przestrzennie przeważają lasy gospodarcze, ale znaczny jest udział lasów uznanych za ochronne. Są to głównie lasy wodochronne, a także ostoje zwierziny.

4.9. Charakterystyka elementów przyrody ożywionej.

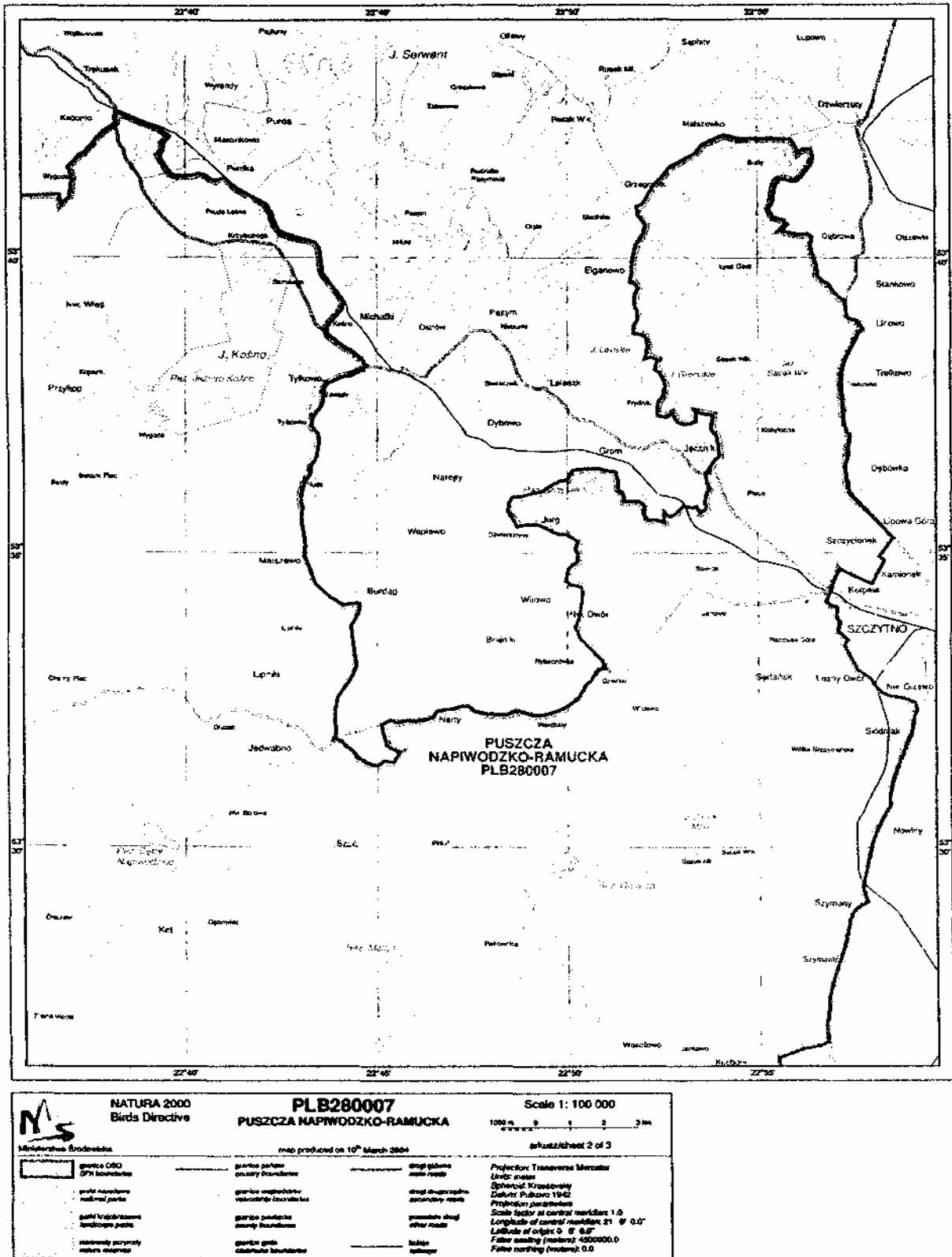
4.9.1. Formy ochrony przyrody.

Sieć ekologiczna.

Obszar całej gminy należy, według koncepcji krajowej sieci ekologicznej ECONET -POLSKA do terenów o wysokiej randze. Zachodnia i wschodnia część terenów Gminy Dźwierzuty znajduje się w obrębie obszarów węzłowych o znaczeniu międzynarodowym. Część zachodnia leży w obrębie obszaru „Zachodniomazurskiego”, a wschodnia część gminy w obrębie „Puszczy Piskiej”. Niektóre z tych terenów to biocentra obszaru węzłowego. Dotyczy to terenów w rejonie Łąk Dymarskich i na południe od nich, a także większości obszarów południowo - wschodniej części gminy. W hierarchii sieci ekologicznej są to obszary o najwyższej randze. Pas środkowy gminy o rozciągłości południkowej wchodzi w skład korytarza ekologicznego o znaczeniu międzynarodowym, łączącego wspomniane obszary węzłowe o znaczeniu międzynarodowym: „Zachodniomazurski” i „Puszczy Piskiej”. Są to na ogół tereny rolne w rejonie miejscowości: Grodziska, Przytuły, Targowska Wola, Kałęczyn, Targowo, Olszewki, Jabłonka, Nowe Kiejkuty.

Obszar specjalnej ochrony ptaków

Na terenie gminy Dźwierzuty położona jest część obszaru specjalnej ochrony ptaków PLB 280007 Puszcza Napiwodzko-Ramucka - rys. 5.

rys. 5.

Rezerwat Kulka

Na terenie gminy znajduje się rezerwat Kulka o łącznej powierzchni 12,39 ha. Jest to obszar, na którym pod ochroną znajduje się fragment lasu mieszanego wraz ze stanowiskiem flory relikwowej oraz innych gatunków roślin.

Powołano go w celu zachowania roślin kserotermicznych. Rezerwat obejmuje wschodni brzeg jeziora Lesk, o stromych zboczach dochodzących do 40 m wysokości, porośniętych fragmentem lasu mieszanego w wieku ponad 100 lat ze stanowiskiem flory pontyjskiej i roślin

chronionych. Utworzony został w 1955 r. i zarządza nim Nadleśnictwo Korpele.

Użytki ekologiczne

Do granicy gminy od strony północnej przylegają dwa ornitologiczne użytki ekologiczne: „Łąki Dymerskie” i „Złotowisko Żurawi”. Są to położone w gminie Biskupice podmokłe łąki i przyległe użytki rolne niskich klas. Zostały one utworzone jako wodochronne, glebochronne i ostoje zwierzyzny. Obejmują one głównie lasy nad jeziorami, tereny podmokłe i tereny o dynamicznej rzeźbie powierzchni.

Zakaz używania jednostek pływających z silnikami spalinowymi.

Na terenie Gminy Dźwierzuty, uchwałą Nr 14/VI/03 r. Zarządu Powiatu w Szczytnie z dnia 1 kwietnia 2003 r. (Dz. U. Woj. Warmińsko-Mazurskiego Nr 30, poz 451) wprowadzono zakaz używania jednostek pływających z silnikami spalinowymi na jeziorach: Babięty Wielkie, Lesk, Rańskie i Sasek Wielki. Zakaz ten wprowadzono celem zapewnienia odpowiednich warunków akustycznych na terenach przeznaczonych na cele rekreacyjno-wypoczynkowe.

4.9.2. Pomniki przyrody w gminie Dźwierzuty.

Tablica 19. Lista pomników przyrody w gminie

Numer w rejestrze WKP	Rodzaj obiektu pomnikowego	Gatunki drzew w pomniku	Obwód drzew/głazów	Ilość drzew/głazów	Data uznania	Zarządzający / Właściciel terenu z pomnikiem
Nr ew. 402	Dąb szypułkowy	Dąb	410	1	1984	Maszewko park podworski, ANR Olsztyn
Nr ew. 143	Głaz granitignejszary	Głaz granitignejszary	1150	1	1952	Kulka, Nadleśnictwo Korpele
Nr ew. 403	Głaz granit szary	- jałowiec - lipa	1000	1	1984	Cmentarz Zalesie koło Rańska, leśnictwo Rańsk

4.9.2.1. Zielone Płuca Polski

Cały powiat szczycieński wchodzi w skład obszaru Zielonych Pni Polski. Idea ZPP, zakładająca integrację ochrony środowiska z rozwojem gospodarczym i postępowaniem cywilizacyjnym sformułowana została w 1983 r. W dniu 14 września 1994 r. Sejm Rzeczypospolitej Polskiej uchwalił deklarację uznającą obszar Zielonych Płuc Polski za region, w którym należy przestrzegać zasad ekorozwoju.

Na terenie Gminy Dźwierzuty znajdują się liczne obiekty zabytkowe, do rejestru zabytków wpisane są w głównej mierze kościoły i parki, pozostałe obiekty są jedynie objęte ochroną konserwatorską. Najwięcej zabytków pochodzi z XVIII, XIX oraz XIX i XX wieku. Są to założenia dworsko-parkowe, zespoły folwarczne, jak również domy mieszkalne.

4.10. Walory kulturowe

Na uwagę zasługują stare cmentarze z XIX i XX wieku, większość z nich, poza jednym w Dźwierzutach, jest zniszczonych i zarośniętych. Na terenie gminy znajdują się również stanowiska archeologiczne.

Tablica 20. Wykaz obiektów zabytkowych w Gminie Dźwierzuty

Obręb	Wieś	Obiekt	Opis	Akt prawny
Dąbrowa	Dąbrowa	grodzisko		O.K.
		ślad osadnictwa	wczesnośredniowieczny i nowożytny	O.K.
		ślad osadnictwa	epoka kamienna, nowożytność	O.K.
		ślad osadnictwa	epoka kamienna	O.K.
		ślad osadnictwa	kultura zachodnio-bałtyjska	O.K.
		ślad osadnictwa	kultura zachodnio-bałtyjska	O.K.
		ślad osadnictwa	epoka kamienna	O.K.
Dźwierzuty	Dźwierzuty	cmentarz	zabytkowy, XIX/XX w., nieczynny	O.K.
		ślad osadnictwa	Neolit	O.K.
		ślad osadnictwa	epoka kamienna	O.K.
		ślad osadnictwa	kultura zachodnio-bałtyjska	O.K.
		ślad osadnictwa	późne średniowiecze, nowożytność	O.K.
		ślad osadnictwa	epoka kamienna	O.K.
		ślad osadnictwa	późne średniowiecze, nowożytność	O.K.
		ślad osadnictwa	późne średniowiecze	O.K.
		obozowisko	Neolit	O.K.
		ślad osadnictwa	kultura zachodnio-bałtyjska	O.K.
		ślad osadnictwa	Neolit	O.K.
		ślad osadnictwa	epoka kamienna	O.K.
		cmentarzysko	kultura zachodnio-bałtyjska	O.K.
		ślad osadnictwa	epoka kamienna	O.K.
		ślad osadnictwa	Nowożytność	O.K.
		kościół	neogotycki, stan dobry, w latach 80 odnowiony	A 3466/2000

		cmentarz	przy kościele, XIX w., czynny, obecnie rzymsko-katolicki	A 3908/1988	
		kościół	pierwotnie ewangelicko-augsburski, ceglano-kamienny, 1 pół. XVI w.	A142/1949	
		cmentarz	ewangelicki, XVIII w., nieczynny	O.K.	
	Budy	dwór	z początku XX w., secesja	O.K.	
		park	zachowane liczne okazy starego drzewostanu	O.K.	
		Malszewko	cmentarzysko	kultura zachodnio-bałtyjska	
			park	Pozostałość po założeniu dworskim, z II pół. VIII w.	A 3526/1982
Gisiel	Gisiel	śląd osadnictwa	kultura zachodnio-bałtyjska	O.K.	
		śląd osadnictwa	XV/XVI w.	O.K.	
		śląd osadnictwa	wczesna epoka żelaza XV/XVI w.	O.K.	
		punkt osadniczy	kultura zachodnio-bałtyjska	O.K.	
		punkt osadniczy	kultura zachodnio-bałtyjska	O.K.	
		śląd osadnictwa	Mezolit	O.K.	
		śląd osadnictwa	XV/XVI w.	O.K.	
		punkt osadniczy	XV/XVI w.	O.K.	
		śląd osadnictwa	XV/XVI w.	O.K.	
		śląd osadnictwa	epoka kamienna	O.K.	
Jabłonka	Jabłonka	cmentarz	ewangelicki, XIX w., nieczynny	O.K.	
		park	dworski, 1 pół- XIX w., nieczytelny układ	A 3534/1982	
Jeleniewo	Jeleniewo	cmentarz	ewangelicki, XIX w., nieczynny	O.K.	
	Zimna Woda	cmentarzysko	przy wschodnim brzegu jeziora Zaleśno	O.K.	
Unowo	Linowo	śląd osadnictwa	nowożytny	O.K.	
		śląd osadnictwa	późne średniowiecze	O.K.	
		cmentarzysko	kurhanów zachodnich, wczesna epoka żelaza	O.K.	
		cmentarz	ewangelicki, XIX w., nieczynny	O.K.	
Łupowo	Łupowo	cmentarzysko	Neolit	O.K.	
		grodzisko	wczesnośredniowieczne	O.K.	
		śląd osadnictwa	Neolit	O.K.	
		śląd osadnictwa	Mezolit	O.K.	
		grodzisko	wczesnośredniowieczne	O.K.	
		śląd osadnictwa	nowożytny	O.K.	
		założenia obronne		O.K.	
Miętkie	Miętkie	cmentarzysko		O.K.	
		cmentarz	ewangelicki, XIX w., nieczynny	O.K.	
Nowe Kiejkuty	Nowe Kiejkuty	cmentarz	ewangelicki, XIX w., nieczynny	O.K.	
		stanowisko archeologiczne		O.K.	
Olszewki	Olszewki	cmentarz	ewangelicki, XIX w., nieczynny	O.K.	
Orzwnv	Orżyny	cmentarz	ewangelicki. XX w., nieczynny	O.K.	
Popowa Wola	Popowa Wola	punkt osadniczy	późne średniowiecze	O.K.	
		punkt osadniczy	XV/XVI w.	O.K.	
		śląd osadnictwa	wczesnośredniowieczny	O.K.	
		punkt osadniczy	XV/XVI w.	O.K.	
		punkt osadniczy	XV/XVI w.	O.K.	
		punkt osadniczy	XV/XVI w.	O.K.	
		śląd osadnictwa	kultura zachodnio-bałtyjska	O.K.	
		śląd osadnictwa	Mezolit	O.K.	
		śląd osadnictwa	kultura zachodnio-bałtyjska	O.K.	
		śląd osadnictwa	epoka kamienna	O.K.	
		śląd osadnictwa	XV/XVI w.	O.K.	
		punkt osadniczy	XV/XVI w.	O.K.	
		cmentarzysko	kultura zachodnio-bałtyjska	O.K.	
		cmentarz	ewangelicki, koniec XIX w., nieczynny	O.K.	
		cmentarz	ewangelicki, koniec XIX w., nieczynny	O.K.	
Rańsk	Rogale	park,	dworski, 1782 r.	A	
		dwór	policznych przebudowach, zatracił dawny charakter	O.K.	
	Zalesie	park	dworski, XVIII w.	A	
		dwór	XVIII w., klasycyzm, stan średni	O.K.	
	Kałęczyn	cmentarz	ewangelicki, XIX w., nieczynny	O.K.	
		kościół	ewangelicko-augsburski, XIX w., stan dobry	O.K.	
		cmentarz	ewangelicki, XIX w., nieczynny	O.K.	
		cmentarzysko		O.K.	
Rumy	Rumy	cmentarz	ewangelicki, XIX w., nieczynny	O.K.	
		cmentarz	ewangelicki, XIX w., nieczynny	O.K.	
		cmentarz	baptystów, XX w., nieczynny	O.K.	
		punkt osadniczy^	XV/XVI w.	O.K.	
		punkt osadniczy	XV/XVI w.	O.K.	
		punkt osadniczy	XV/XVI w.	O.K.	
		śląd osadniczy	wczesnośredniowieczny	O.K.	
		osada	XV/XVI w.	O.K.	
		osada	późne średniowiecze	O.K.	
		śląd osadniczy	okres nowożytny	O.K.	
		osada	XV/XVI w.	O.K.	
		punkt osadniczy	późne średniowiecze	O.K.	
		punkt osadniczy	XV/XVI w.	O.K.	
		punkt osadniczy	XV/XVI w.	O.K.	
		punkt osadniczy	późne średniowiecze	O.K.	
		osada	XV/XVI w.	O.K.	
		osada	XV/XVI w.	O.K.	
		punkt osadniczy	okres nowożytny	O.K.	
		śląd osadniczy	wczesne średniowiecze	O.K.	
punkt osadniczy	późne średniowiecze	O.K.			

		śląd osadniczy	późne średniowiecze - okres nowożytny	O.K.
		śląd osadniczy	okres wędrowek ludów, późne średniowiecze	O.K.
		osada	XV/XVI w.	O.K.
		punkt osadniczy	późne średniowiecze	O.K.
		śląd osadniczy	wczesnośredniowieczny	O.K.
		śląd osadniczy	wczesnośredniowieczny	O.K.
		osada	XV/XVI w.	O.K.
		osada	XV/XVI w.	O.K.
		śląd osadniczy	późne średniowiecze	O.K.
		cmentarzysko	wczesnośredniowieczne	O.K.
		kurhan	epoka brązu	O.K.
		skarb	V okres epoki brązu	O.K.
		śląd osadniczy	wczesnośredniowieczny	O.K.
		śląd osadniczy	późne średniowiecze	O.K.
		śląd osadniczy	XV/XVI w.	O.K.
		punkt osadniczy	XV/XVI w.	O.K.
		śląd osadniczy	wczesnośredniowieczny	O.K.
		śląd osadniczy	późne średniowiecze	O.K.
		punkt osadniczy	XV/XVI w.	O.K.
		punkt osadniczy	późne średniowiecze	O.K.
		śląd osadniczy	epoka kamienna	O.K.
		śląd osadniczy	wczesnośredniowieczny	O.K.
		osada	XV <VI w.	O.K.
		punkt osadniczy	XV/XVI w.	O.K.
		punkt osadniczy	późne średniowiecze	O.K.
		śląd osadniczy	epoka kamienna	O.K.
Sąpląty	Sąpląty	cmentarzysko	kurhanowe	O.K.
		cmentarzysko	kurhanowe	O.K.
		osada	neolit	O.K.
		śląd osadnictwa	kultura zachodnio-baltyjska	O.K.
		śląd osadnictwa	późne średniowiecze	O.K.
		śląd osadnictwa	późne średniowiecze	O.K.
		śląd osadnictwa	epoka kamienna	O.K.
		śląd osadnictwa	późne średniowiecze - nowożytność	O.K.
		śląd osadnictwa	epoka kamienna	O.K.
		śląd osadnictwa	nowożytność	O.K.
		śląd osadnictwa	nowożytność	O.K.
		śląd osadnictwa	średniowiecze	O.K.
		śląd osadnictwa	wczesnośredniowieczny	O.K.
		śląd osadnictwa	Mezolit	O.K.
		śląd osadnictwa	kultura zachodnio-baltyjska	O.K.
		śląd osadnictwa	nowożytność	O.K.
		śląd osadnictwa	późne średniowiecze - nowożytność	O.K.
		cmentarz	ewangelicki, XIX w., nieczynny	O.K.
	Rusek Mały	grób	kultura kurhanów zachodnio-baltyjskich	O.K.
		cmentarz	ewangelicki, wojenny z 1914 - 1918 r.	O.K.
Targowo	Targowo	śląd osadniczy	Mezolit	O.K.
		osada	XV/XVI w.	O.K.
		kościół	ewangelicko-augsburski, obecnie rzymsko-katolicki, pierwszy - drewniany kościół istniał już w XIV w., obecny - murowany pochodzi z początku XX w.	A 2854/2000
		dzwonnica	Wolno stojąca w pobliżu kościoła	OK
		cmentarz	ewangelicki, XIX w., nieczynny	O.K.
		park	dworski, XVIII w.	A
	Grodziska	cmentarz	ewangelicki, koniec XIX w., nieczynny	O.K.
	Targowska Wólka	dwór	XIX w., dom Nr 3	O.K.
	Targowska Wola	cmentarz	ewangelicki, koniec XIX w., nieczynny	O.K.
		dwór	początek XX w., dom Nr 9	O.K.

Źródło: Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Dźwierzuty

4.11. Szlaki turystyczne.

Teren Gminy Dźwierzuty położony jest w południowo-wschodniej części Pojezierza Olsztyńskiego. Teren ten charakteryzuje się morenową polodowcową rzeźbą i występowaniem znacznej ilości jezior. Wody powierzchniowe stanowią istotny walor rekreacyjny. Na obszarze gminy znajduje się 14 jezior, w tym cztery o powierzchni przekraczającej 100 ha (jeziora: Sasek Wielki, Rańskie, Babięty Wielkie oraz Łęsk).

O atrakcyjności turystycznej Gminy Dźwierzuty świadczy fakt, iż 47% jej powierzchni stanowią obszary sklasyfikowane w kategoriach turystycznych, z czego obszary kategorii I i II stanowią 33%. Przez obszar gminy przebiega szereg szlaków turystycznych. Dominujący udział mają szlaki wodne, które umożliwiają realizację wodnej turystyki krajoznawczej. Do najbardziej znanych szlaków wodnych należą:

- szlak kajakowy prowadzący z jeziora Sasek Mały poprzez jezioro Sędańskie, rzekę Saskę do jeziora Sasek Wielki,
- szlak kajakowy Babięta - Dźwierzuty łączący się na wschodzie ze szlakiem jeziorne - rzeczny Sorkwity - jezioro Beldany.

Ruch turystyczny na obszarze gminy jest maksymalny w okresie letnim i koncentruje się przede wszystkim na obszarach przyjeziernych. Wśród bazy noclegowej dominują ośrodki wypoczynkowe - pięć ośrodków na 660 miejsc, pola namiotowe zlokalizowane nad jeziorami, ponadto kwatery agroturystyczne i pensjonaty. Oprócz tego występują indywidualne domki letniskowe, których liczba w ostatnim czasie wzrosła. Położone są one głównie w Jeleniewie, Dąbrowie, Kulce, Linowie, Sąplątach.

V. OCENA ZAGROZEŃ I TENDENCJI PRZEOBRAZEŃ ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

5.1. Stan i tendencje zmian czystości powietrza atmosferycznego.

5.1.1. Główne źródła zanieczyszczenia powietrza.

Podstawowymi źródłami emisji zanieczyszczeń gazowych i pyłowych na obszarze gminy są emitory lokalne. Jednak powietrze napływające z zewnątrz niesie ze sobą pewien ładunek zanieczyszczeń istotny dla warunków lokalnych aerosanitarnych.

Zanieczyszczenia powietrza pochodzą z procesów technologicznych, energetycznych i grzewczych, sektora bytowo-komunalnego i do komunikacji. Najistotniejsze składniki zanieczyszczeń, powstające w wyniku procesów spalania paliw gazy (SO₂, NO₂, CO), pył zawieszony, metale - ołów, kadm oraz związki organiczne - benzen, toluen, formaldehyd.

Na terenie Gminy Dźwierzuty źródła zanieczyszczenia powietrza można podzielić następująco:

- energetyka ciepła;
- kotłownie szkół, przychodni zdrowia;
- kotłownie i przemysłowe emisje technologiczne - ogólny poziom emisji zmniejsza się skutkiem zachodzących przekształceń (część zakładów przemysłowych została czasowo, bądź ostatecznie zlikwidowana a inne zmodernizowano);
- rozproszone indywidualne źródła ciepła;
- emisje komunikacyjne - źródła liniowe.

5.1.2. Stan jakości powietrza

Jakość powietrza oceniono porównując wyniki pomiarów z dopuszczalnymi stężeniami określonymi w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 6 czerwca 2002 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów niektórych substancji w powietrzu, alarmowych poziomów niektórych substancji w powietrzu oraz marginesów tolerancji dla dopuszczalnych poziomów niektórych substancji (Dz. U. Nr 87, poz. 796).

Tablica 21. Dopuszczalne wartości dla substancji mierzonych na terenie Gminy Dźwierzuty w 2003 r.

Substancja	Okres uśredniania wyników	Dopuszczalny poziom substancji w powietrzu	Dopuszczalny poziom substancji w powietrzu powiększony o margines tolerancji	Dopuszczalna częstość przekraczania dopuszczalnego poziomu w roku kalendarzowym
		µg/m ³	µg/m ³	
Ochrona zdrowia				
Benzen	rok	5	10	-
Dwutlenek azotu	1 godz.	200	270	18
	rok	40	54	-
Dwutlenek siarki	1 godz.	350	410	24
	24 godz.	150	150	3
Pył PM 10	24 godz.	50	60	35
	rok	40	43,2	-
Ochrona roślin				
Dwutlenek starki	rok	20	-	-

Stopień zanieczyszczenia powietrza w powiecie, określony na podstawie wyników kontrolnych badań prowadzonych przez Wojewódzką Stację Sanitarno - Epidemiologiczną w Olsztynie, jak również z kontroli Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w zakresie przestrzegania decyzji o dopuszczalnej emisji zanieczyszczeń do powietrza wskazują na nie przekraczanie norm dopuszczalnych stężeń zanieczyszczeń - poza jednostkowymi, okresowymi przypadkami przekroczeń w odniesieniu do niektórych źródeł emisji.

Zgodnie ze znowelizowanym ustawodawstwem, uwzględniającym obecnie kryteria oceny stanu czystości powietrza, ujęte w Dyrektywie Rady 96/62/EC dotyczącej oceny i zarządzania jakością powietrza, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Olsztynie wykonał „Ocenę roczną jakości powietrza za okres 2002 r.”.

Kryteria ocen zapisane w Dyrektywie zostały przetransponowane do polskiego ustawodawstwa, czego wynikiem są zapisy art. 86 - 90 ustawy - Prawo ochrony

środowiska oraz przepisy wykonawcze w postaci rozporządzeń Ministra Środowiska w sprawie dopuszczalnych poziomów niektórych substancji w powietrzu, alarmowych poziomów niektórych substancji w powietrzu oraz marginesów tolerancji dla dopuszczalnych poziomów niektórych substancji (Dz. U. Nr 87, z 2002 r. poz. 796) oraz w sprawie oceny poziomów substancji w powietrzu (Dz. U. Nr 87, z 2002 r., poz. 798).

Zgodnie z rozporządzeniem w sprawie dopuszczalnych poziomów ocenę stanu czystości powietrza należy przeprowadzić wg dwóch kryteriów, dla obecności w powietrzu następujących substancji:

- ze względu na ochronę zdrowia ludzi (PM10, NO₂, SO₂, CO, Pb, C₆H₆, O₃),
- ze względu na ochronę roślin (NO₂ i SO₂).

Ustawa - Prawo ochrony środowiska stanowi (art. 87), iż oceny czystości powietrza dokonuje się w strefach, które stanowi aglomeracja większa niż 250000

mieszkańców lub powiat. Ponieważ w województwie warmińsko-mazurskim nie ma aglomeracji - ocena czystości powietrza w województwie dotyczy powiatów.

„Ocena roczna jakości powietrza za okres 2002 r.” wykonana została dla potrzeb klasyfikacji województwa, tj. wstępnego określenia stanu czystości powietrza w powiatach przez przyporządkowanie im określonej klasy czystości powietrza.

W wyniku analizy danych zebranych przez WIOŚ i WSS-E dokonano następującej klasyfikacji:

- I klasę (najbardziej zanieczyszczone powietrze) czystości powietrza ze względu na stężenia poszczególnych zanieczyszczeń przypisano tym

powiatom, na terenie których oszacowane najwyższe stężenia były wyższe od górnego progu oszacowania;

- II klasę (średnią) czystości powietrza przypisano powiatom, w których stężenia poszczególnych zanieczyszczeń mieściły się między dolnym a górnym progiem oszacowania;
- III klasę (najczystsze powietrze) czystości powietrza przypisano tym powiatom, w których stężenia odpowiednich zanieczyszczeń były niższe od dolnego progu oszacowania.

Poniżej podano „Progi oszacowania stanowiące kryteria oceny poziomu substancji w powietrzu ze względu na ochronę zdrowia ludzi”.

Tablica 22. Progi oszacowania stanowiące kryteria oceny poziomu substancji w powietrzu ze względu na ochronę zdrowia ludzi

Zanieczyszczenie	Czas uśredniania stężeń	Próg oszacowania	
		górnym	dolnym
		µg/m ³	
Pył drobny PM 10	24 godziny	30	20
	Rok kalendarzowy	14	10
Dwutlenek siarki	24 godziny	75	50
Dwutlenek azotu	Jedna godzina	140	100
	Rok kalendarzowy	32	26
Tlenek węgla	8 godzin - średnia krocząca	7 000	5 000
Ołów w pyłe PM 10	Rok kalendarzowy	0,35	0,25
Benzen	Rok kalendarzowy	3,5	2
Ozon	8 godzin - średnia krocząca	120	Nie ustalono

Tablica 23. Klasyfikacja strefy powiatu szczycieńskiego - ze względu na ochronę zdrowia

Jednostka administracyjna	Liczba mieszkańców	Powierzchnia strefy, km ²	Maksym. stężenie 24 - godzinne Pył, /µg/m ³	Klasa strefy	Maksym. stężenie 24 - godzinne SO ₂ /µg/m ³	Klasa strefy	Maksym. stężenie średnio roczne NO ₂ /µg/m ³	Klasa strefy	Maksym. stężenie 8 - godzinne CO/µg/m ³	Klasa strefy
powiat szczycieński	72 018	1 933	132	I	67	II	36	I	2,021	III b
województwo Warm.- Mazurskie	1 463 520	23 979	102,0	I	60,9	II	19,6	III b	1,700	III b

Z oceny sporządzonej przez WIOŚ wynika, że powiat szczycieński ze względu na ochronę zdrowia:

- z uwagi na emitowane zanieczyszczenia w postaci dwutlenku azotu i pyłu zakwalifikowany został do I klasy czystości (najbardziej zanieczyszczone powietrze),
- z uwagi na emisję dwutlenku siarki - do II klasy (średnio zanieczyszczone powietrze).

Analizy stężeń pozostałych zanieczyszczeń, tj. tlenku węgla, ołowiu w pyłe PM 10 i benzenu wykazały, że

obszary: powiatu i województwa charakteryzowały się niską zawartością tych wskaźników, co pozwoliło przypisać im klasę III b (najczystsze powietrze).

Jak wynika z dotychczasowych badań dla całego kraju, stąd również dla całego województwa warmińsko-mazurskiego przyjęto I klasę czystości dla zanieczyszczenia powietrza ozonem.

Poniżej podano „Progi oszacowania stanowiące kryteria oceny poziomu substancji w powietrzu ze względu na ochronę roślin”.

Tablica 24. Progi oszacowania stanowiące kryteria oceny poziomu substancji w powietrzu ze względu na ochronę roślin

Zanieczyszczenie	Czas uśredniania stężeń	Próg oszacowania	
		górnym	dolnym
		µg/m ³	
Dwutlenek siarki	Rok kalendarzowy	12	8
Dwutlenek azotu	Rok kalendarzowy	24	19,5

ozon	8 h - średnia krocząca	6000	nie ustalono
------	------------------------	------	--------------

Tabela 25. Klasyfikacja strefy powiatu szczycieńskiego - ze względu na ochronę roślin

Jednostka administracyjna	Liczba mieszkańców	Powierzchnia strefy, km ²	Maksymalne ze średniorocznych zidentyfikowane stężenie SO ₂ µg/m ³	Klasa strefy	Maksymalne ze średniorocznych zidentyfikowane stężenie NO ₂ µg/m ³	Klasa strefy
Powiat Szczycieński	71473	1933	6,7	III b	5,1	III b
Województwo Warmińsko-Mazurskie	1 463 520	23979	4,73	III b	5,77	III b

Powiat szczycieński z uwagi na emitowane zanieczyszczenia w postaci dwutlenku azotu i dwutlenku siarki został zakwalifikowany - ze względu na ochronę roślin - do III b klasy czystości (najczystsze powietrze).

Wyniki wstępnej klasyfikacji czystości powietrza w strefach - powiatach województwa służąc mają wdrożeniu programów ochrony powietrza dla obszarów, na których stwierdzono najwyższe wartości, kwalifikujące daną strefę powiat do I klasy z uwagi na stężenia określonej substancji.

Dla stref/powiatów zaliczonych do I klasy, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 6 czerwca 2002 r. w sprawie oceny poziomów substancji w powietrzu

powinna zostać uruchomiona stała stacja pomiarowa, pracująca w sposób ciągły; w pozostałych miejscach należy prowadzić pomiary okresowe. Jest to istotne dla powiatu szczycieńskiego, ponieważ został on zaliczony - ze względu na ochronę zdrowia ludzi - do I klasy dla zanieczyszczenia powietrza dwutlenkiem azotu i pyłem oraz do II klasy dla zanieczyszczenia powietrza dwutlenkiem siarki.

5.2. Stan i tendencje zmian czystości wód powierzchniowych.

5.2.1. Główne źródła zanieczyszczenia wód powierzchniowych.

Tablica 26. Porównanie stopnia zaopatrzenia mieszkańców gminy w wodą z zasięgiem sieci kanalizacji sanitarnej

Gmina	Liczba mieszkańców	Długość sieci wodociągowej [km]	Odsetek mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej [%]	Długość sieci kanalizacyjnej [km]	Odsetek mieszkańców, z których domów ścieki kierowane są przez kanały sanitarne do oczyszczalni ścieków [%]
Dźwierzuty	7300	117,2	80,0	16,1	26

Stosunek długości sieci kanalizacyjnej do długości sieci wodociągowej wynosi w Gminie Dźwierzuty 0,14. Powyższe zestawienie jest istotnym argumentem uzasadniającym traktowanie porządkowania gospodarki ściekowej - poprzez rozbudowę sieci kanalizacji sanitarnej tam, gdzie jest to uzasadnione ekonomicznie lub budowę przydomowych oczyszczalni - jako przedsięwzięcia priorytetowego w zakresie działań związanych z ochroną wodnych zasobów gminy.

Uporządkowana i prawidłowo funkcjonująca gospodarka wodno-ściekowa na terenach użytkowanych rolniczo to szczególnie istotny element działań, związanych z ochroną wód powierzchniowych i podziemnych przed zanieczyszczeniem.

W Gminie Dźwierzuty, podobnie jak w innych rejonach powiatu, zasięg kanalizacji sanitarnej na terenach wiejskich w porównaniu z siecią wodociągową jest wciąż niewielki, co nie pozostaje bez wpływu na jakość wód wielu jezior i mniejszych zbiorników wodnych.

5.2.2. Ocena czystości wód powierzchniowych.

Główny dopływ - Kanał Dźwierzucki wiosną prowadził wody pozaklasowe, a latem III klasy czystości o czym

decydowało zanieczyszczenie bakteryjne (miano coli typu kałowego). Podobnej jakości były wody dopływu z jeziora Linowskiego, lecz okresowo zawierały dużo fosforu. Ciek z okolic Małszewka, przyjmujący wody pochłonicze także wiosną prowadził wody pozaklasowe ze względu na nadmierną zawartość fosforu i substancji organicznej. Dopływ z okolic Julianowa prowadził wody w II klasie czystości.

- j. Linowskie - 1989 r. nie odpowiadało normom wg raportu WIOŚ,
- j. Rańskie - III klasa czystości, badanie było przeprowadzone w 1990 r.,
- j. Łęsk - II klasa czystości, badanie było przeprowadzone w 1993 r.,
- j. Babięty Wlk - II klasa czystości wg badań z 1989 r.

Dane na temat stanu czystości wód pochodzą z Raportu o stanie środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego w latach 1999 - 2000.

Tablica 27. Podstawowe dane morfometryczne wybranych jezior gminy Dźwierzuty

Nazwa jeziora	Pow., ha	Gleb. max, m	Objętość, m	Rok badań	Klasa czystości	Klasa podatności na degradację
Babięty Wlk.	250,4	65,0	59971	1989	II	I
Łęsk	116,9	39,5	12879	1993	II	I
Rańskie	291,3	7,8	11208	1990	III	III*

Sasek Wielki	869,3	38,0	71 194	1997	III	II*
--------------	-------	------	--------	------	-----	-----

* ścieki bezpośrednio odprowadzane do jezior

5.23. Ocena czystości wód podziemnych.

W 1988 roku opracowana została mapa Głównych Zbiorników Wód Podziemnych (GZWP) w Polsce, na której wyróżniono obszary o korzystnych parametrach filtracyjnych warstw wodonośnych. Wyróżniono między innymi GZWP Olsztyn, w obrębie którego znajduje się większość obszaru gminy. Tylko jej część północno-wschodnia nie została włączona w skład tego zbiornika. Tereny w obrębie zbiornika zostały uznane za wymagające wysokiej lub najwyższej ochrony. Go tych ostatnich zaliczono tereny w południowo-zachodniej części gminy, leżące na południe od miejscowości Małszewko i Dźwierzuty i na zachód od miejscowości Olszewki.

Osady czwartorzędowe na terenie gminy nie zostały przewiercone, jednak na podstawie analogii do terenów sąsiednich można sądzić, że głębiej zalegające, trzeciorzędowe warstwy wodonośne mają mniej korzystne parametry hydrogeologiczne.

W części południowej gminy przeważają wody dobre, nie wymagające uzdatniania do celów spożywczych. Natomiast w części pomocnej gminy w większości

występują wody średniej jakości, które wymagają prostego uzdatniania ze względu na naturalne ponadnormatywne zawartości żelaza i manganu.

5.3. Gospodarka odpadami. Odpady komunalne.

Odpady komunalne z terenu gminy segregowane są w segregatorni „Sękity” na terenie gm. Bisztynek, a balast gromadzony jest na składowisku znajdującym się przy segregatorni. Sporadycznie tylko odpady składowane są na składowisku w Linowie. Dowozem odpadów zajmuje się spółka „Eko” z Biskupca działająca na terenie gminy od 1998 r.

Tablica 28. Zestawienie ilości odpadów powstałych w Gminie Dźwierzuty (objętych ewidencją)

l.p.	wyszczególnienie	ludność	Ilość odpadów w roku 2003	Teoretyczna ilość odpadów w roku 2003
				Mg
1	Powiat szczycieński	73218	16 479	21933
2	Gmina Dźwierzuty	6909	1 700	2200

Tablica 29. Ilości odpadów komunalnych wytworzonych w gminie Dźwierzuty w Mg/rok

Lp.	Rodzaj odpadów	Dźwierzuty	Powiat Mg/rok
1	Odpady kuchenne ulegające biodegradacji	159	3632
2	Odpady zielone	30	475
3	Papier i tektura (nieopakowaniowe)	77	1306
4	Opakowania z papieru i tektury	111	1892
5	Opakowania wielomateriałowe	12	210
6	Tworzywa sztuczne (nieopakowaniowe)	152	2331
7	Opakowania z tworzyw sztucznych	49	750
8	Tekstylia	33	557
9	Szkoło (nieopakowaniowe)	7	103
10	Opakowania ze szkła	136	1638
11	Metale	33	574
12	Opakowania z blachy stalowej	12	205
13	Opakowania z aluminium	3	60
14	Odpady mineralne	95	986
15	Drobna frakcja popiołowa	290	3093
16	Odpady wielkogabarytowe	108	1229
17	Odpady budowlane	288	2879
18	Odpady niebezpieczne	14	173
	Razem	1609	22093

*wielkości wyliczono w oparciu o liczbę mieszkańców poszczególnych miast i gmin powiatu

**uwzględniono wskaźniki generowania odpadów z KPGO w kg/M/r z podziałem na miasto i wieś

5.4. Hałas komunikacyjny.

Podstawowym źródłem uciążliwego hałasu na terenie Gminy Dźwierzuty jest komunikacja samochodowa.

Poziom hałasu komunikacyjnego zależy od takich czynników jak:

- natężenie ruchu i jego rozkład w czasie,
- struktura ruchu,
- prędkość różnych rodzajów pojazdów biorących udział w ruchu,
- rodzaj, kształt i stan nawierzchni jezdni,

- warunki pogodowe,
- stan techniczny pojazdów.

Z kolei rozprzestrzenianie się hałasu w środowisku warunkowane jest:

- odległością od źródła,
- ukształtowaniem powierzchni terenu,
- obecnością ekranujących elementów urbanistycznych,
- pokryciem powierzchni terenu (zieleń).

W Gminie Dźwierzuty nie przeprowadzono pomiarów hałasu drogowego. Przez teren gminy przebiega droga

krajowa Nr 57 oraz droga wojewódzka Nr 600. Natężenie hałasu wzdłuż tych tras jest znaczne, szczególnie spowodowane przez samochody ciężarowe. Brak jest natomiast pomiarów tego hałasu, stąd również działania są mało skuteczne (brak udokumentowanych wskaźników).

5.5. Hałas przemysłowy.

Ze względu na bardzo ograniczoną ilość zakładów problem hałasu przemysłowego nie występuje na terenie Gminy Dźwierzuty.

5.6. Stan i tendencje zmian przyrody ożywionej.

5.6.1. Szata roślinna.

Szata roślinna występująca na terenie gminy spełnia następujące funkcje:

- sanitarno-higieniczną polegającą przede wszystkim na wzbogaceniu powietrza w tlen i zmniejszaniu w atmosferze ilości dwutlenku węgla,
- ochronną - polegającą na ochronie gleb przed nadmierną erozją wietrzną, jak również stanowiącą ostoję i schronienie dla świata zwierzęcego,
- retencyjną - polegającą na retencjonowaniu zasobów wodnych (opadów atmosferycznych i wód podziemnych),
- dekoracyjną wynikającą w dużej mierze z naturalnych cech roślinności (kształt, barwa), uzyskiwane dzięki temu efekty plastyczne - dekoracyjne korzystnie oddziałują na psychikę człowieka,
- produkcyjną- polegającą na pozyskiwaniu naturalnych surowców - drewno, grzyby.

Szata roślinna, jak również uprawy rolne na terenie gminy są poddawane zagrożeniom i degradacji. Najczęstszymi ich formami są:

- zanieczyszczenia powiązane z ruchem komunikacyjnym,
- zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych,
- zanieczyszczenia punktowe z dzikich wysypisk śmieci.

5.6.2. Świat zwierzęcy.

Zasoby świata zwierzęcego na terenie gminy są bardzo bogate. Największym zagrożeniem ich egzystencji i dalszego rozwoju są:

- nieprawidłowa gospodarka leśna,
- kłusownictwo,
- lokalnie zły stan środowiska przyrodniczego.

Dla grupy płazów i gadów występujących na terenie gminy poważnym zagrożeniem są:

zanieczyszczenia wód powierzchniowych - brak skanalizowania i niewystarczająca ilość oczyszczalni ścieków oraz „dzikie” wysypiska.

5.7. Bezpieczeństwo chemiczne i biologiczne. Poważne awarie przemysłowe.

W II Polityce Ekologicznej Państwa przewiduje się, że głównym kierunkiem są działania bezinwestycyjne skierowane na unowocześnienie i uzupełnienie uregulowań prawnych wraz z przygotowaniem w 2005 r. nowej ustawy o nadzwyczajnych zagrożeniach środowiska, nowelizacji istniejących ustaw oraz wydania brakujących jeszcze aktów prawnych, które związane są z wdrożeniem m.in. tzw. Dyrektywy Seveso II.

Planowane przedsięwzięcia ukierunkowane są na działanie profilaktyczne w celu niedopuszczenia do awarii lub ograniczenia ich skutków obejmujących działania ratownicze i likwidację skutków w środowisku. Wdrożenie większości zadań w tej dziedzinie odbywać się będzie na szczeblu krajowym i wojewódzkim.

Na terenie Gminy Dźwierzuty, według istniejącego rozeznania nie znajdują się obiekty wymagające z mocy ustawy sporządzenia planu zarządzania ryzykiem, głównie działania prewencyjne powinny dotyczyć:

- 1) aktualizowania obiektów posiadających materiały niebezpieczne, w których niewłaściwe użycie i magazynowanie mogą wywołać skutki mające znamiona nadzwyczajnego zagrożenia środowiska,
- 2) określenia stopnia zagrożeń środowiska i zdrowia ludzi w obszarach o podwyższonym ryzyku, powstania skutków nadzwyczajnych (obszary ochrony pośredniej ujęć wód, obszary OWO i ONO, zwartej zabudowy, posiadające status ochrony i tras komunikacyjnych biegnących przez takie tereny) oraz środków przeciwdziałania tym zagrożeniom,
- 3) kompleksowego uwzględnienia wymagań prawnych w zakresie bezpieczeństwa chemicznego i biologicznego w procedurach inwestycyjnych nowych obiektów z uwzględnieniem sąsiedztwa innych działalności i kumulowania się zagrożeń szczególnie dla obszarów wyżej wymienionych.

Ważnym działaniem jest stałe zwiększanie bezpieczeństwa ekologicznego i eliminacja substancji uznanych za groźne dla zdrowia ludzi. W tym zakresie przewiduje się realizację programu usuwania z budynków pokryć dachowych i ściennych zawierających azbest.

5.8. Źródła promieniowania elektromagnetycznego niejonizującego.

Promieniowaniem nazywamy zjawisko polegające na emisji i przekazywaniu energii na odległość. Energia ta może być wypromieniowywana w postaci ciepła lub fal elektromagnetycznych o różnej częstotliwości stwarzających różne zagrożenie dla człowieka i środowiska. Rozróżniamy promieniowanie jonizujące (powyżej $3 \cdot 10^9$ GHz) i niejonizujące (do 300 GHz). Promieniowanie niejonizujące uważa się obecnie za jedno z poważniejszych zagrożeń środowiska.

Źródłem promieniowania elektromagnetycznego są:

- 1) urządzenia będące w powszechnym użyciu np. kuchenki mikrofalowe, telefony komórkowe, anteny radiowe i telewizyjne, komputery, telewizory, lodówki, instalacje domowe, suszarki. Urządzenia te w czasie

- pracy wytwarzają promieniowanie elektromagnetyczne o częstotliwości 50 Hz, a nawet większej,
- 2) urządzenia elektromedycznych do badań diagnostycznych i zabiegów fizykochemicznych,
  - 3) stacje telekomunikacyjne telefonii komórkowej,
  - 4) linie wysokiego napięcia (ich przebieg zaznaczono na mapie) i związane z nimi stacje elektroenergetyczne. Występuje wokół nich pole elektromagnetyczne, które przy odpowiednio dużych wartościach może wpływać na środowiska poprzez oddziaływanie dwóch niezależnych składowych: elektrycznej (E) i

magnetycznej (H). Przyczyną powstawania pola elektrycznego jest napięcie istniejące pomiędzy poszczególnymi przewodami linii przesyłowej a ziemią. Z kolei prąd płynący przewodami linii jest przyczyną powstania pola magnetycznego.

Intensywność występowania pól elektromagnetycznych w środowisku jest kontrolowana i w niektórych przypadkach podlega ograniczeniom na tyle na ile uzasadnia to obecny stan wiedzy dotyczącej oddziaływania pól elektromagnetycznych na człowieka, a także możliwości techniczne. W wielu krajach, również w Polsce obowiązują w tym względzie szczegółowe przepisy.

Tablica 30. Punktowe emitory promieniowania elektromagnetycznego

Nazwa (rodzaj) urządzenia	Lokalizacja urządzenia (miejscowość, dzielnica, adres)	Częstotliwość prom. (MHz) /Napięcie (kV)
System antenowy składający się z 3 zestawów nadawczo - odbiorczych typu Katherin 730376, 1 anteny mikrofalowej typu T 5507302, 3 anten mikrofalowych typu VHP 2 - 142	Miętkie dz. Nr 124/19	Częstotliwość 870 - 960 anten typu Katherin, częstotliwość 23 GHz anteny mikrofal. typu T 5507302, częstotliwość 15 GHz - anteny mikrofalowe typu VHP2 - 142
3 anteny nadawczo-odbiorcze i 3 odbiorcze anteny sektorowe typu ADC X M 85-8-0	Dźwierzuty Dz. Nr 144	
Antena Katherin 730376, 4 anteny Minilink 1301 UKY 21007	Dźwierzuty Dz. Nr 268	
Jedna antena sektorowa DB 812 KVV, 7 anten mikrofalowych typu YHP4 - 220 A, VHP2 -220, YHP6 - 220 A	Jeleniowo Dz. Nr 135	
3 anteny sektorowe typu K739623, 5 anten mikrofalowych typu HE2 - 144, Centertel PTKF3702 - 061OC1	Dźwierzuty Dz. Nr 232	

5.9. Źródła promieniowania jonizującego.

Promieniowaniem jonizującym nazywamy promieniowanie, które w wyniku oddziaływania z atomami może spowodować usunięcie z nich elektronów i przekształcenie atomów w jony. I chociaż już wysokoenergetyczne promieniowanie ultrafioletowe jest w stanie zjonizować niektóre atomy to dla fal elektromagnetycznych Prawo Atomowe przyjmuje dla promieniowania jonizującego granicę 100 nm.

Szkodliwy wpływ promieniowania jonizującego na człowieka polega na wzbudzaniu atomów i cząsteczek, które z kolei mogą prowadzić do zmian życiowych i morfologicznych. Fala elektromagnetyczna przechodząc przez ciało oddaje część energii, która zostaje pochłonięta i może powodować jonizację tkanki. Zwykle, aby zaobserwować zmiany trzeba długiego czasu.

Wśród źródeł promieniowania jonizującego które potencjalnie występują na terenie Gminy Dźwierzuty są:

- naturalne źródła, do których obok promieniowania z kosmosu zaliczamy promieniowanie pochodzące z nuklidów promieniotwórczych znajdujących się w skałach i glebie (np. uran - 235 i 238, tor - 232, wreszcie potas - 40),

- źródła sztuczne, z których najbardziej znanymi i powszechnymi są:

- źródła wykorzystywane do terapii,
- kotłownie węglowe. Węgiel emituje bowiem pewne promieniowanie. Pyły pochodzące ze spalania węgla stanowią istotne źródło tego rodzaju promieniowania,
- budownictwo. Również pewna ilość materiałów używanych w budownictwie wykazuje często podwyższony poziom promieniowania, np. niektóre płytki ceramiczne, a konkretnie barwniki używane do ich zdobienia. Jej źródłem jest przede wszystkim gazowy, promieniotwórczy radon, który powstaje w wyniku przemian promieniotwórczych.

Choć wszystkie wymienione sztuczne źródła promieniowania wnoszą swój wkład do ogólnego bilansu poziomu promieniowania, łatwo pokazać, że jest to wkład stosunkowo niewielki, jeśli porówna się go z poziomem tła, tj. promieniowaniem nas otaczającym, które ewidentnie nie powoduje znaczących szkód.

5.10. Podsumowanie.

Na podstawie zebranych informacji i ich analizy sporządzono listę problemów ekologicznych, jakie występują na terenie Gminy Dźwierzuty.

Tablica 31. Przyczyny i sposoby rozwiązania problemów środowiskowych na terenie Gminy Dźwierzuty.

Problem ekologiczny (forma degradacji środowiska)	Główne przyczyny występowania problemu	Ogólne metody w zakresie przeciwdziałania określönemu problemowi
Zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego	- istnienie kilku zakładów przemysłowych, - stosowanie indywidualnego ogrzewania (węglowego),	- współpraca na rzecz kierunków zmniejszania zanieczyszczeń z zakładów przemysłowych, - likwidacja indywidualnych punktów paleniskowych, - przechodzenie na paliwa ekologiczne,

	- nasilony ruch komunikacyjny w gminie,	- prowadzenie nowych nasadzeń leśnych na terenach nieużytków, - poprawienie płynności ruchu drogowego, budowa obwodnic,
Zanieczyszczenie wód powierzchniowych	- brak skanalizowania w niektórych częściach gminy, - spływy powierzchniowe z rolnictwa i terenów zurbanizowanych,	- pełne skanalizowanie gminy, - zlikwidowanie „dzikich” wysypisk odpadów, - wdrożenie Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej, - ustalenie zasad nawożenia gleb i stosowania środków ochrony roślin, - odpowiednie zagospodarowanie terenów otaczających jeziora, - ochrona wód powierzchniowych w układzie zlewniowym,
Zanieczyszczenie wód podziemnych	- nieszczelne zbiorniki bezodpływowe, - brak skanalizowania w niektórych częściach gminy,	- pełne skanalizowanie gminy, - kontrola szczelności zbiorników bezodpływowych, - rekultywacja terenów zdegradowanych, - systematyczna kontrola obiektów o największym zagrożeniu dla wód podziemnych,
Hałas	- niewielkie zakłady przemysłowe i obiekty usługowe, - ruch komunikacyjny w gminie,	- przebudowa złych rozwiązań węzłów komunikacyjnych, - modernizacja dróg - budowa pasów zieleni izolacyjnej i ekranów dźwiękochłonnych wzdłuż najbardziej uciążliwych odcinków dróg, - modernizacja zakładów przemysłowych, - uwzględnianie zagadnień zagrożenia hałasem w planowaniu przestrzennym,
Degradacja gleb	- zakwaszenie, - nieprawidłowa gospodarka odpadami,	- prowadzenie nasadzeń i zalesień, - wdrożenie selektywnej zbiórki odpadów,
Degradacja szaty roślinnej	- degradacja gleb,	- ograniczenie emisji zanieczyszczeń atmosferycznych
		- właściwa pielęgnacja szaty roślinnej, - stosowanie gatunków odpornych na zanieczyszczenia, - zalesianie nieużytków, - wzbogacanie gleb środkami glebotwórczymi (kompost),
Zagrożenie niektórych gatunków zwierząt	- degradacja szaty roślinnej, - zabudowa terenów wzdłuż ciągów ekologicznych.	- opracowanie planów ochrony siedlisk gatunków zagrożonych, - wprowadzanie indywidualne formy ochrony.

VI. PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA I HARMONOGRAM JEGO REALIZACJI

We wcześniejszych rozdziałach przeprowadzono inwentaryzację zasobów i składników przyrody, analizę stanu środowiska oraz uwarunkowań społeczno-gospodarczych na terenie Gminy Dźwierzuty. Szczegółowo omówiono poszczególne elementy środowiska i towarzyszące im zagrożenia.

W celu opracowania programu ochrony środowiska dla Gminy Dźwierzuty konieczne jest ustalenie głównych zasad polityki ekologicznej w odniesieniu do poszczególnych elementów środowiska. Wymaga to wyznaczenia:

- celów ekologicznych - cel, po osiągnięciu którego ma nastąpić poprawa danego elementu środowiska, stanowiący ostateczny efekt podejmowanych działań,
- kierunków działań - kierunki służące do osiągnięcia wyznaczonych celów ekologicznych,
- zadań ekologicznych - konkretne przedsięwzięcia prowadzące do realizacji wyznaczonych kierunków, a tym samym celów ekologicznych. Działania te mają charakter długookresowy i winny być realizowane aż do osiągnięcia założonego celu. Z uwagi na długi okres „dochodzenia” do wyznaczonego celu, z zaproponowanych zadań należy określić zadania priorytetowe (priorytety ekologiczne) do realizacji jako najpilniejsze.

Po określeniu powyższych zagadnień konieczne jest ustalenie harmonogramu prowadzenia działań ekologicznych na terenie gminy wraz z ich mechanizmami finansowo ekonomicznymi. W harmonogramie tym każdemu wyznaczonemu celowi proponuje się konkretne kierunki działań, które mają być realizowane poprzez zadania ekologiczne.

Poniżej przedstawiono zaproponowane dla Gminy Dźwierzuty cele, kierunki i zadania ekologiczne w odniesieniu do konkretnych elementów środowiska. Ich realizacja złoży się na wypełnianie zadań określonych w

polityce ekologicznej państwa, co powinno prowadzić do zrównoważonego rozwoju powiatu.

Cel nadrzędny:

WYSOKA JAKOŚĆ ŚRODOWISKA WARUNKIEM ZRÓWNOWAŻONEGO I DYNAMICZNEGO ROZWOJU GMINY DŹWIERZUTY

Cele ekologiczne:

1. Zapewnienie wysokiej jakości powietrza w klasie A na terenie gminy oraz dalsza redukcja emisji pyłów i gazów.
  2. Zapewnienie wystarczającej ilości wody o odpowiedniej jakości użytkowej, racjonalizacja zużycia wody, rozbudowa systemów odprowadzania i oczyszczania ścieków.
  3. Ochrona powierzchni ziemi i gleb przed degradacją.
  4. Racjonalizacja zużycia energii, surowców i materiałów oraz wzrost udziału zasobów odnawialnych.
  5. Zminimalizowanie uciążliwego hałasu w środowisku.
  6. Minimalizacja ilości odpadów kierowanych do unieszkodliwiania na składowiskach oraz ograniczenie ich negatywnego wpływu na środowisko.
  7. Zachowanie walorów i zasobów przyrodniczych.
  8. Prowadzenie intensywnej edukacji ekologicznej społeczeństwa.
- 6.1. Ochrona powietrza.

Zgodnie z przepisami polskiego prawa ochrona powietrza polega na zapobieganiu powstawaniu zanieczyszczeń, ograniczaniu lub eliminowaniu wprowadzonych do powietrza substancji zanieczyszczających w celu zmniejszenia stężeń do dopuszczalnego poziomu lub utrzymania ich na poziomie dopuszczalnych wielkości. Oceny jakości powietrza

dokonywane w strefach, które stanowią miasta i aglomeracje o liczbie ludności większej niż 250 tys. oraz obszary powiatów nie wchodzących w skład aglomeracji.

Uwzględniając założenia ochrony powietrza określono cel ekologiczny: Zapewnienie wysokiej jakości powietrza w klasie A oraz dalsza redukcja emisji pyłów i gazów. W celu osiągnięcia w/w celu określono kierunki działań ekologicznych:

- ograniczenie emisji w sektorze komunalnym i przemysłowym,
- ograniczenie emisji zanieczyszczeń komunikacyjnych.

Realizacja określonych celów i kierunków ekologicznych powinna być realizowana przez konkretne zadania ekologiczne.

6.1.1. Ograniczenie emisji w sektorze komunalnym i przemysłowym.

Tzw. niska emisja zanieczyszczeń powietrza pochodząca z ogrzewnictwa komunalnego stanowi w miejscowościach około 50% ogólnej emisji zanieczyszczeń. Źródłem powstawania zanieczyszczeń jest przede wszystkim wykorzystywane w przestarzałych urządzeniach grzewczych paliwo w postaci niskiej jakości węgla, a także różnego typu materiały odpadowe.

Zadania ekologiczne prowadzące do realizacji tego kierunku działania to:

- 1) eliminowanie węgla jako paliwa w kotłowniach lokalnych, gospodarstwach domowych oraz w kotłowniach w małych i średnich zakładach przemysłowych, rzemieślniczych i usługowych, rozpowszechnienie stosowania drewna, trocin, wierzby energetycznej czy gazu,
- 2) promowanie nowych nośników energii ekologicznej pochodzących ze źródeł odnawialnych - energia słoneczna, wody geotermalne,
- 3) centralizacja uciepłwienia prowadząca do likwidacji małych kotłowni i indywidualnych palenisk domowych,
- 4) wsparcie finansowe dla mieszkańców zmieniających ogrzewanie węglowe na bardziej ekologiczne i wykonujących inwestycje termomodernizacyjne,
- 5) termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej,
- 6) edukacja ekologiczna społeczeństwa na temat wykorzystania proekologicznych nośników energii i szkodliwości spalania materiałów odpadowych (szczególnie tworzyw sztucznych),
- 7) realizacja źródeł energii odnawialnej,
- 8) nowoczesna sieć energetyczna,
- 9) budowa urządzeń ograniczających emisje pyłów i gazów z instalacji przemysłowych.

6.1.2. Ograniczenie emisji zanieczyszczeń komunikacyjnych.

Ruch drogowy jest istotnym zagrożeniem dla środowiska i zdrowia człowieka. Zwiększające się

natężenie ruchu, stan dróg oraz stan techniczny pojazdów stanowią źródło zagrożeń, w tym przyczyniają się do wzrostu emisji zanieczyszczeń do powietrza.

Zadania ekologiczne prowadzące do realizacji tego kierunku działania:

- 1) wyprowadzenie ruchu tranzytowego z obszaru miejscowości (budowa obejść drogowych, obwodnic), przebudowa dróg o małej przepustowości,
- 2) bieżąca modernizacja dróg i ciągów komunikacyjnych,
- 3) rozbudowa transportu publicznego na terenie gminy oraz zachęcanie mieszkańców do korzystania z tego rodzaju transportu,
- 4) budowa ścieżek rowerowych łączących tereny rekreacyjne i turystyczne.

6.2. Ochrona wód powierzchniowych i podziemnych.

Gospodarowanie wodami zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, a w szczególności kształtowanie i ochronę zasobów wodnych oraz korzystanie z wód reguluje ustawa Prawo Wodne. Zakłada ona gospodarowanie wodami uwzględniające zasadę wspólnych interesów i powinna być realizowana przez współpracę administracji publicznej, użytkowników wód i przedstawicieli lokalnych społeczności.

Uwzględniając założenia ochrony zasobów wodnych określono cel ekologiczny: zapewnienie wystarczającej ilości wody o odpowiedniej jakości użytkowej, racjonalizacja zużycia wody, rozbudowa systemów odprowadzania i oczyszczania ścieków.

W celu osiągnięcia w/w celu określono kierunki działań ekologicznych:

- zarządzanie zasobami wodnymi,
- ochrona wód,
- ochrona przeciwpowodziowa i retencja wodna.

Realizacja określonych celów i kierunków ekologicznych powinna być realizowana przez konkretne zadania ekologiczne.

6.2.1. Zarządzanie zasobami wodnymi.

Zarządzanie zasobami wodnymi jest jednym z podstawowych zagadnień mających wpływ na rozwój regionu i jakość życia na jego obszarze.

Zadania ekologiczne prowadzące do realizacji tego kierunku działania to:

- 1) opracowanie koncepcji gospodarki wodno-ściekowej gminy będącej podstawą do podejmowania dalszych przedsięwzięć w tym zakresie,
- 2) wprowadzenie zintegrowanego systemu zarządzania zasobami wodnymi, obejmującego wody podziemne i powierzchniowe na terenie gminy.

6.2.2. Ochrona wód.

Jednym z celów polityki ekologicznej państwa jest zapewnienie mieszkańcom wody pitnej dobrej jakości. Ważne z tego względu jest utrzymanie jakości wód podziemnych i powierzchniowych, co najmniej na poziomie wymaganym przepisami.

Zadania ekologiczne prowadzące do realizacji tego kierunku działania to:

- 1) rozbudowa sieci wodociągowej na obszarze gminy,
- 2) sukcesywna wymiana i renowacja wyeksploatowanych odcinków sieci wodociągowej,
- 3) minimalizacja strat wody na przesyle wody wodociągowej (przewody magistralne i lokalne),
- 4) modernizacja i rozbudowa stacji uzdatniania wody w celu zapewnienia właściwej jakości wody,
- 5) ustanowienie stref ochrony wokół ujęć,
- 6) objęcie faktyczną ochroną prawną na drodze rozporządzenia obszarów ochronnych zbiorników wód podziemnych,
- 7) egzekwowanie zasad użytkowania terenu w strefach ochronnych ujęć wód podziemnych zgodnie z przepisami szczególnymi,
- 8) przeprowadzenie akcji edukacyjno-informacyjnej propagującej optymalizację zużycia wody przez indywidualnych użytkowników (np. gromadzenie wody deszczowej i wykorzystywanie jej na cele agrarne - do podlewania zieleni),
- 9) wspieranie działań podmiotów gospodarczych w zakresie racjonalnego gospodarowania wodą,
- 10) sukcesywna modernizacja istniejącej sieci kanalizacyjnej ogólnospławnej (rozdział kanalizacji sanitarnej i deszczowej) i pilna realizacja nowych sieci na terenie miasta (należy dążyć do zrównania sieci wodociągowej z kanalizacyjną),
- 11) optymalizacja wykorzystania oraz modernizacja oczyszczalni ścieków (w celu spełnienia wymagań obowiązującego prawa oraz dyrektyw UE w terminie do 2014 r. zgodnie z Dyrektywą Wodno-Ściekową Unii Europejskiej),
- 12) zewidencjonowanie wszystkich zbiorników bezodpływowych i zintensyfikowanie ich kontroli technicznej oraz częstotliwości opróżniania,
- 13) udział w opracowaniu i sukcesywnym wdrażaniu programów ochrony wód powierzchniowych w układzie zlewniowym rzek,
- 14) stopniowe ograniczanie negatywnego wpływu na środowisko zanieczyszczeń obszarowych (pozostałości chemicznych środków ochrony roślin oraz nawozów) i punktowych (składowiska obornika) pochodzących z działalności rolniczej,
- 15) preferowanie użytkowania łąkowego oraz kształtowanie pasów roślinności wzdłuż cieków wodnych,

16) przeciwdziałanie zanieczyszczeniu wód podziemnych poprzez:

- a) inwentaryzację i klasyfikację istniejących źródeł zanieczyszczeń (przemysłowych, komunalnych, komunikacyjnych, rolnych) szczególnie w obrębie obszarów wymagających szczególnej ochrony (GZWP, ujęcia wód), a w efekcie likwidację lub ograniczenie niekorzystnych oddziaływań oraz wprowadzenie lokalnego monitoringu na koszt właścicieli obiektów stanowiących zagrożenie dla wód podziemnych (zasada zanieczyszczający płaci),
- b) ustalenie zasad nawożenia gleb oraz stosowania środków ochrony roślin na terenach rolnych i leśnych,
- c) systematyczną kontrolę obiektów o największym zagrożeniu dla wód podziemnych.

17) opracowanie indywidualnych planów gospodarowania dla poszczególnych jezior i cieków, uwzględniających potrzeby zabezpieczenia przeciwpowodziowego i ochrony przyrody,

18) zachowanie lub wprowadzenie stref buforowych (łasy i zarośla łąkowe, mokradła, łąki) wzdłuż linii brzegowej jezior przy dnach potoków w celu ograniczenia dopływu zanieczyszczeń obszarowych i komunikacyjnych,

19) stosowanie regulacji koryt oraz zabudowy hydrotechnicznej cieków sprzyjającej samooczyszczaniu się wód oraz rozwojowi charakterystycznych dla danego siedliska biocenozy wodnych i przybrzeżnych;

6.2.3. Ochrona przeciwpowodziowa.

W ochronie przeciwpowodziowej bardzo ważne jest wprowadzenie kompleksowego systemu ochrony przed powodzią.

Zadania ekologiczne prowadzące do realizacji tego kierunku działania to:

- 1) opracowania niezbędnych dokumentów stanowiących miarodajną informację i rzetelną podstawę dla prac planistycznych, w tym dla planowania przestrzennego:
  - a) studium określającego granice obszarów bezpośredniego zagrożenia powodzią w zakresie przewidzianym w ustawie Prawo wodne (art. 82 ust. 2) przez dyrektora RZGW,
  - b) planu ochrony przeciwpowodziowej regionu wodnego (zgodnie z art. 113 ust. 1 pkt 3 Prawa wodnego),
  - c) uwzględnienie ograniczeń dotyczących lokalizacji obiektów planowanych na obszarach zagrożenia powodziowego a wynikających z Prawa wodnego (art. 83 ust. 1 i art. 40 ust. 1 pkt 3),
  - d) opracowanie wskazań i nakazów dotyczących parametrów technicznych i użytkowania obiektów już istniejących lub planowanych na obszarach zagrożenia powodziowego.
- 2) systematyczna kontrola oraz konserwacja urządzeń wodnych,
- 3) inwentaryzacja i budowa oraz prawidłowa eksploatacja systemów melioracji,

4) wspieranie wszelkich działań lokalnych zmierzających do zwiększenia naturalnej retencji zlewni poprzez kształtowanie pokrycia terenu sprzyjającego retencji wód (prowadzenie zalesień, ograniczanie wyrębów drzew) i stosowanie metod agrotechnicznych w rolnictwie sprzyjających retencji glebowej i ograniczających wpływ powierzchniowy,

5) naprawa i rozbudowa systemu regulacji i zabudowy potoków przy maksymalnym wykorzystaniu lokalnych surowców naturalnych i odpadowych.

6.3. Ochrona powierzchni ziemi.

Ochrona powierzchni ziemi zgodnie z zapisami ustawy Prawo Ochrony Środowiska, polega na zapewnieniu jej jak najlepszej jakości.

Uwzględniając założenia ochrony powierzchni ziemi określono cel ekologiczny: Ochrona powierzchni ziemi i gleb przed degradacją

W celu osiągnięcia w/w celu określono kierunek działań ekologicznych:

- gleby użytkowane rolniczo.

Realizacja określonych celów i kierunków ekologicznych powinna być realizowana przez konkretne zadania ekologiczne.

6.3.1. Gleby użytkowane rolniczo.

Należy dążyć do racjonalnego wykorzystania gleb na terenie Gminy Dźwierzuty oraz zapewnienia im właściwej ochrony.

Zadania ekologiczne prowadzące do realizacji tego kierunku działania to:

- 1) zaktualizowanie i poszerzenie tematyki map glebowo-rolniczych, co będzie stanowiło podstawę w zakresie określenia potrzeb wapnowania i nawożenia gleb, walki z erozją i sposobu zagospodarowania terenu,
- 2) zapobieganie zanieczyszczeniu gleb środkami ochrony roślin,
- 3) prowadzenie właściwej struktury zagospodarowania przestrzennego,
- 4) dostosowanie do naturalnego biologicznego potencjału gleb kierunków i intensywności produkcji,
- 5) podnoszenie jakości i struktury gleb poprzez wykorzystanie kompostu,
- 6) ochrona i wprowadzenie zadrzewień i zakrzewień śródpolnych i przydrożnych spełniających rolę przeciwerozyjną,
- 7) kształtowanie struktury upraw przeciwdziałającej erozji i pogarszaniu się jakości gleb oraz przeciwdziałanie zakwaszaniu,
- 8) upowszechnienie zasad dobrej praktyki rolniczej.

6.4. Racjonalne użytkowanie zasobów naturalnych.

Racjonalne gospodarowanie zasobami naturalnymi jest jednym z podstawowych warunków zrównoważonego rozwoju. Uwzględniając to założenie określono cel ekologiczny:

Racjonalizacja zużycia energii, surowców i materiałów oraz wzrost udziału zasobów odnawialnych.

W celu osiągnięcia w/w celu określono kierunki działań ekologicznych:

- racjonalizacja użytkowania wody,
- zmniejszenie materiałochłonności i odpadowości produkcji,
- zmniejszenie energochłonności gospodarki i wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych.

Realizacja określonych celów i kierunków ekologicznych powinna być realizowana przez konkretne zadania ekologiczne.

6.4.1. Racjonalizacja użytkowania wody.

Racjonalizacją użytkowania wody powinny być objęte wszystkie działy gospodarki korzystające z zasobów wody. Konieczne jest zatem w najbliższej przyszłości ograniczenie zużycia wody przede wszystkim w przemyśle i rolnictwie oraz ograniczenie strat związanych z jej rozpraszaniem.

Zadania ekologiczne prowadzące do realizacji tego kierunku działań to:

- 1) wprowadzenie normatywów zużycia wody w wodochłonnych dziedzinach produkcji w oparciu o zasadę stosowania najlepszych dostępnych technik - BAT,
- 2) ustalenie normatywnych wskaźników zużycia wody w gospodarce komunalnej stymulujących jej oszczędzanie,
- 3) ograniczenie wykorzystywania wód podziemnych do celów przemysłowych (poza przemysłem spożywczym i niektórymi specjalnymi działami produkcji),
- 4) wspieranie finansowe zakładów realizujących plany racjonalnego gospodarowania wodą (np. wprowadzające zamknięte obiegi wody).

6.4.2. Zmniejszenie materiałochłonności i odpadowości produkcji.

Działanie to jest jednym z najważniejszych w polityce ekologicznej państwa, gdyż prowadzi do likwidacji zanieczyszczeń, uciążliwości i zagrożeń u „źródła”.

Zadania ekologiczne prowadzące do realizacji tego kierunku działania to:

- 1) wprowadzenie powiatowych wskaźników materiałochłonności i odpadowości produkcji. Rozwiązanie to powinno zmobilizować zakłady przemysłowe istniejące na terenie powiatu do stosowania technologii odpowiadających wyznaczonym lokalnym normom i bardziej przyjaznych środowisku (zmniejszenie strumienia wytwarzanych odpadów, zwiększenie ponownego wykorzystania

surowców odpadowych, rozdzielenie strumienia odpadów);

- 2) wprowadzenie ograniczeń dotyczących możliwości składowania odpadów z przemysłu ze wskazaniem właściwej metody ponownego wykorzystania bądź unieszkodliwiania,
- 3) wprowadzenie nowych małoodpadowych technologii,
- 4) wprowadzenie bodźców ekonomicznych dla przedsięwzięć proekologicznych (ulgi podatkowe, możliwość współfinansowania, itp.).

6.4.3. Zmniejszenie energochłonności gospodarki i wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych.

W polityce energetycznej państwa przewiduje się zmniejszenie w 2010 r. zużycia energii na jednostkę krajowego produktu o 25% w stosunku do 2000 r. Zakłada się ponadto w 2010 r. osiągnięcie poziomu 7,5% udziału energii odnawialnej w całkowitym zużyciu energii pierwotnej. Poziom ten ma być osiągnięty poprzez odpowiednie wykorzystanie zasobów biomasy, energii wody i wiatru, słońca, wód geotermalnych oraz biogazu z odpadów.

Zadania ekologiczne prowadzące do realizacji tego kierunku działania to:

- 1) opracowanie i wdrożenie przez gminę (zgodnie z Prawem Energetycznym) planów zaopatrzenia w energię. Dokument ten powinien określać rozwiązania w tym przedmiocie na obszarze gminy z uwzględnieniem zasady ochrony środowiska,
- 2) wprowadzenie energooszczędnych technologii i urządzeń w przemyśle i energetyce oraz podniesienie ich sprawności,
- 3) poprawa parametrów energetycznych budynków - termorenowacja (dobór otworów drzwiowych i okiennych o niskim współczynniku przenikalności cieplnej, właściwa izolacja termiczna ścian - ocieplenie budynków, lokalizacja nowych obiektów zgodnie z naturalną (cieplejszą), kierunkową orientacją stron świata,
- 4) stosowanie indywidualnych liczników ciepła,
- 5) zwiększenie udziału energii otrzymywanej z surowców odnawialnych w całkowitym zużyciu energii. Na terenie Gminy Dźwierzuty można to osiągnąć przez odpowiednie wykorzystanie przede wszystkim zasobów biomasy (słomy, drewno, wierzba).

6.5. Ochrona przed hałasem.

Zgodnie z Prawem Ochrony Środowiska (Dział V, art. 112), „ochrona przed hałasem polega na zapewnieniu jak najlepszego stanu akustycznego środowiska, między innymi poprzez utrzymanie hałasu poniżej poziomu dopuszczalnego lub co najmniej na tym poziomie oraz przez zmniejszenie poziomu hałasu, co najmniej do dopuszczalnego w przypadku gdy jest on dotrzymany”. Uwzględniając założenia ochrony przed hałasem określono cel ekologiczny: Zminimalizowanie uciążliwego hałasu w środowisku.

W celu jego osiągnięcia określono kierunki działań ekologicznych:

- ochrona przed hałasem komunikacyjnym,
- ochrona przed hałasem przemysłowym.

Realizacja określonych celów i kierunków ekologicznych powinna być realizowana przez konkretne zadania ekologiczne.

6.5.1. Ochrona przed hałasem komunikacyjnym.

Zadania ekologiczne prowadzące do realizacji tego kierunku działania to:

- 1) dokonanie rozpoznania klimatu akustycznego (sporządzenie map akustycznych) ze wskazaniem terenów szczególnie narażonych na emisję hałasu,
- 2) eliminowanie ruchu tranzytowego z obszarów o gęstej zabudowie np. budowę obwodnic,
- 3) modernizacja i budowa dróg (budowa obwodnic, optymalizacja przebiegu tras komunikacyjnych oraz optymalizacja płynności ruchu),
- 4) wspieranie inwestycji ograniczających ujemny wpływ hałasu, mianowicie: budowy ekranów akustycznych i tworzenia pasów zwartej zieleni ochronnej, a także izolacji budynków (np. wymiana okien),
- 5) integrowanie planów zagospodarowania przestrzennego z problemami zagrożenia hałasem.
- 6) budowa ścieżek rowerowych łączących gminę z terenami rekreacyjnymi i turystycznymi.

6.5.2. Ochrona przed hałasem przemysłowym.

Poziom emisji hałasu ze źródeł przemysłowych jest porównywalny z emisją ze środków transportu, jednak na jego oddziaływanie jest narażona mniejsza liczba mieszkańców. Częstą przyczyną złego klimatu akustycznego wokół zakładów przemysłowych jest ich niewłaściwa lokalizacja w stosunku do obiektów sąsiadujących.

Zadania ekologiczne prowadzące do realizacji tego kierunku działania to:

- 1) systematyczna kontrola zakładów przemysłowych, zwłaszcza tych zlokalizowanych w pobliżu jednostek osadniczych lub na ich terenie,
- 2) egzekwowanie w zakładach zmian technologicznych w przypadku przekroczeń emisji hałasu (stosowania obudów dźwiękochłonnych, ekranów oraz tłumików akustycznych),
- 3) wyznaczenie stref ochronnych wokół zakładów przemysłowych, w obrębie których nie należy lokalizować budynków mieszkalnych,
- 4) tworzenie pasów zwartej zieleni ochronnej wokół zakładów.

6.6. Gospodarka odpadami.

Minimalizacja ilości odpadów kierowanych do unieszkodliwiania na składowiskach oraz ograniczenie ich negatywnego wpływu na środowisko.

Zagadnienia związane z gospodarką odpadami zostały dokładnie omówione w Planie Gospodarki Odpadami.

6.7. Zasoby przyrodnicze.

Ochrona zasobów przyrody ma prowadzić do zachowania istniejącego jej stanu (różnorodności gatunkowej) oraz stwarzania warunków do jak najlepszego rozwoju.

Uwzględniając konieczność ochrony zasobów przyrody określono cel ekologiczny:

Zachowanie walorów i zasobów przyrodniczych z uwzględnieniem georóżnorodności i bioróżnorodności, w tym wzrost lesistości.

W celu osiągnięcia w/w celu określono kierunki działań ekologicznych:

- integracja aspektów ekologicznych z planowaniem przestrzennym,
- ochrona gatunkowa roślin i zwierząt,
- ochrona lasów,
- edukacja ekologiczna społeczeństwa w zakresie ochrony przyrody.

Realizacja określonych celów i kierunków ekologicznych powinna być realizowana przez konkretne zadania ekologiczne.

6.7.1. Integracja aspektów ekologicznych z planowaniem przestrzennym.

Zadania ekologiczne prowadzące do realizacji tego kierunku działania to:

- 1) objęcie ochroną walorów krajobrazowych terenów otwartych w otoczeniu poszczególnych miejscowości oraz terenów wokół jezior, degradowanych zabudową chaotyczną i rozproszoną oraz chaosem optycznym.

6.7.2. Ochrona gatunkowa roślin i zwierząt.

Celem ochrony gatunkowej jest zabezpieczenie dziko występujących gatunków zwierząt szczególnie rzadkich i zagrożonych wyginięciem oraz zachowanie różnorodności gatunkowej. Zadania ekologiczne prowadzące do realizacji tego kierunku działania to:

- 1) opracowania planów ochrony siedlisk gatunków, które są zagrożone,
- 2) bieżąca ochrona obszarów i obiektów prawnie chronionych,
- 3) przeprowadzenie inwentaryzacji przyrodniczej, celem wskazania cennych przyrodniczo siedlisk, które należy chronić,
- 4) określenie potrzeb w zakresie reintrodukcji roślin i zwierząt,

5) ochrona naturalnych siedlisk, stanowisk chronionych gatunków roślin i zwierząt, wykorzystywanie inwentaryzacji przyrodniczych w planie zagospodarowania przestrzennego miasta,

6) wprowadzanie przez władze gminy na jego terenie indywidualnych form ochrony przyrody, jeżeli wojewoda uprzednio nie wprowadził tych form. Kompetencje władz gminy dotyczą uznania za pomnik przyrody, użytek ekologiczny, stanowisko dokumentacyjne przyrody nieożywionej i zespół przyrodniczo-krajobrazowy.

6.7.3. Ochrona lasów.

Istniejące na terenie miasta obszary leśne wymuszają podjęcie zdecydowanych działań ochronnych istniejących zasobów w celu zachowania ich funkcji (przyrodniczej, społecznej i gospodarczej).

Zadania ekologiczne prowadzące do realizacji tego kierunku działania to:

- 1) prowadzenie stałego monitoringu środowiska leśnego w celu przeciwdziałania stanom niepożądanym (choroby, szkodniki),
- 2) opracowanie i wdrożenie gminnego planu zwiększenia lesistości,
- 3) prowadzenie zalesiania równoległe z działaniami prowadzącymi do zróżnicowania struktury gatunkowej lasów i poprawy struktury wiekowej drzewostanów,
- 4) zalesianie leżących odłogiem oraz słabych bonitacyjnie użytków rolnych,
- 5) stworzenie systemu zachęcającego do zalesiania nieużytków będących ich własnością,
- 6) zwiększenie nadzoru nad lasami nie stanowiącymi własności Skarbu Państwa,
- 7) wprowadzenia takiej organizacji ruchu turystycznego i urzędzeń turystycznych w lasach, aby turystyka i rekreacja nie kolidowały w spełnianiu przez lasy funkcji ekologicznych, produkcyjnych i poprodukcyjnych.

6.8. Edukacja ekologiczna społeczeństwa w zakresie ochrony przyrody.

Gmina Dźwierzuty ma sprzyjające warunki do rozwoju turystyki i rekreacji, co może stanowić potencjalne zagrożenie dla terenów przyrodniczych. Z tego względu ważnym zadaniem będzie wykreowanie właściwych zachowań społeczeństwa w zakresie ochrony przyrody zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju. Cel ekologiczny:

Przez wiedzę i edukację do zrównoważonego rozwoju.

Zadania ekologiczne prowadzące do realizacji tego kierunku działania to:

- 1) promowanie zachowań związanych z codziennym bytowaniem mieszkańców a zgodnym z zasadami ochrony krajobrazu i przyrody,
- 2) edukacja ekologiczna społeczeństwa na temat wykorzystania proekologicznych nośników energii i

szkodliwości spalania materiałów odpadowych (szczególnie tworzyw sztucznych),

3) rygorystyczne przestrzeganie wymagań ochrony przyrody w ramach funkcjonowania obiektów turystycznych i rekreacyjnych, budownictwa mieszkaniowego oraz prowadzenia działalności gospodarczej i rolniczej,

4.) rozwój przyrodniczych ścieżek dydaktycznych,

5) włączenie w akcję edukacji ekologicznej proekologicznych organizacji pozarządowych.

6.9. Harmonogram realizacji zadań ekologicznych.

Wyznaczone cele ekologiczne i kierunki działań, jakie należy podjąć w zakresie ochrony środowiska na terenie gminy Dźwierzuty, stanowią podstawę do realizacji konkretnych zadań na przestrzeni kilkunastu lat.

Z uwagi na szeroki zakres przedsięwzięć koniecznych do osiągnięcia wyznaczonych celów, spośród wszystkich zadań ekologicznych wybrano kilka, które należy realizować w pierwszej kolejności. Ich zestawienie stanowi krótkoterminowy harmonogram - plan operacyjny Programu Ochrony Środowiska na lata 2004 - 2007.

Część pozostałych zadań ekologicznych będzie realizowana w okresie długoterminowym w ramach długoterminowego harmonogramu - planu operacyjnego Programu Ochrony Środowiska na lata 2008 - 2015.

W obu harmonogramach - planach operacyjnych dla Gminy Dźwierzuty poszczególnym celom strategicznym i im kierunkom działań przyporządkowano konkretne zadania priorytetowe z skreśleniem czasu ich realizacji i instytucje, które powinny je realizować lub współrealizować. Z uwagi na specyfikę niektórych zadań np. edukacja ekologiczna, czy zadania kontrolne będą one realizowane zarówno w ramach harmonogramu krótko jak i długoterminowego.

Pozostałe zadania ekologiczne nie ujęte w żadnym z harmonogramów, a zamieszczone w części opisowej dotyczącej polityki ekologicznej, stanowią dla gminy dodatkową bazę możliwości realizacyjnych w ramach opracowanego Programu Ochrony Środowiska. Ich ewentualne wprowadzenie do harmonogramu może nastąpić na etapie przewidzianej Prawem ochrony środowiska (art. 14 ust. 2), po czteroletniej weryfikacji polityki ekologicznej państwa. Bowiem w takim samym cyklu założono przyjmowanie kolejnych etapów realizacji Programu Ochrony Środowiska dla gminy Dźwierzuty.

Tablica 32. Harmonogram realizacyjny Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Dźwierzuty na lata 2005 – 2007.

Cele	Priorytety	Zadania	Lata realizacji	Jednostka realizacyjna	Jednostka koordynująca	Źródła finansowania
Zapewnienie wysokiej jakości powietrza w klasie A oraz dalsza redukcja emisji pyłów i gazów	Ograniczenie emisji w sektorze komunalnym i przemysłowym, celem osiągnięcia klasy A jakości powietrza	ograniczenie zużycia węgla jako paliwa w kotłowniach lokalnych i gospodarstwach domowych oraz w kotłowniach, małych i średnich zakładach przemysłowych, rzemieślniczych i usługowych, rozpowszechnienie stosowania drewna, trocin, wierzby energetycznej czy gazu	działanie ciągłe	właściciele i zarządcy budynków + zakłady przemysłowe	Gmina	środki własne jednostek realizujących, WFOŚ, NFOŚ, kredyty BOŚ
		promowanie nowych nośników energii ekologicznej pochodzących ze źródeł odnawialnych - energia słoneczna, wody geotermalne	do 2007	organizacje pozarządowe, Gmina	Gmina	środki własne jednostek realizujących, dotacje gminy i funduszy, NFOŚ, WFOŚ, PFOŚ
		wsparcie finansowe dla mieszkańców zmieniających ogrzewanie węglowe na bardziej ekologiczne i wykonujących inwestycje termomodernizacyjne	działanie ciągłe	właściciele obiektów	Gmina	Środki własne, kredyty BOŚ, fundusz termomodernizacyjny
		termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej	do 2007	Gmina, Starostwo, właściciele budynków	Gmina	środki własne właścicieli budynków, kredyty BOŚ, fundusz termomodernizacyjny
		edukacja ekologiczna społeczeństwa na temat wykorzystania proekologicznych nośników energii i szkodliwości spalania materiałów odpadowych (szczególnie tworzyw sztucznych)	działanie ciągłe	Gmina, organizacje pozarządowe	Gmina	środki własne jednostek realizujących, dotacje gminy i funduszy, WFOŚ, PFOŚ
Ograniczenie emisji zanieczyszczeń komunikacyjnych		realizacja źródeł energii odnawialnej	działanie ciągłe	właściciele i zarządcy budynków + zakłady przemysłowe	Gmina	środki własne jednostek realizujących, środki NFOŚ, WFOŚ, kredyty BOŚ, program ERUPT
		budowa urządzeń ograniczających emisję pyłów i gazów z istniejących instalacji przemysłowych	2007	zakłady przemysłowe	Gmina	środki własne zakładów, kredyty komercyjne, WFOŚ, NFOŚiGW, BOŚ
		wyprowadzenie ruchu tranzytowego z obszaru gminy (budowa obejść drogowych, obwodnic), przebudowa dróg o małej przepustowości;	działanie ciągłe	zarządcy dróg Gmina	Gmina	GDDKiA, ZDW, Starostwo Powiatowe, Gmina
		bieżąca modernizacja dróg i ciągów komunikacyjnych	działanie ciągłe	zarządcy dróg Gmina	Gmina	GDDKiA, ZDW, ZDP, Starostwo Powiatowe, Gmina

		rozbudowa transportu publicznego na terenie gminy oraz zachęcanie mieszkańców do korzystania z tego rodzaju transportu	do 2006	właściciele firm przewozowych, Gmina	Gmina	środki własne jednostek realizujących
		budowa ścieżek rowerowych łączących miejscowości z terenami rekreacyjnymi i turystycznymi.	działanie ciągle	zarządcy dróg, Gmina	Gmina	środki własne jednostek realizujących
Zapewnienie wystarczającej ilości wody o odpowiedniej jakości użytkowej, racjonalizacja zużycia	Zarządzanie zasobami wodnymi	opracowanie koncepcji gospodarki wodno-ściekowej gminy będących podstawą do podejmowania dalszych przedsięwzięć w tym zakresie	2006	Gmina	Gmina	środki własne gminy
		wprowadzenie zintegrowanego systemu zarządzania zasobami wodnymi, obejmującego wody podziemne i powierzchniowe na terenie gminy	2006	RZGW, Gmina	Gmina	środki własne gminy, RZGW
Ochrona wód		rozbudowa sieci wodociągowej na obszarze gminy	działanie ciągle	Gmina	Gmina	środki własne gminy, WFOŚ, program rolno-środowiskowy UE, środki własne mieszkańców
		sukcesywna wymiana i renowacja wyeksploatowanych odcinków sieci wodociągowej	działanie ciągle	Gmina, Zakład Konserwacji i Eksploatacji Wodociągów Wiejskich Stefan Schwarz	Gmina	środki własne gminy,
		minimalizacja strat wody na przesyłce wody wodociągowej (przewody magistralne i lokalne);	działanie ciągle	Gmina, Zakład Konserwacji i Eksploatacji Wodociągów Wiejskich Stefan Schwarz	Gmina	środki własne gminy, WFOŚ,
		ustanowienie stref ochrony wokół ujęć wód	działanie ciągle	Gmina	Gmina	środki własne starostwa i gminy, środki pomocowe
		objęcie faktyczną ochroną prawną na drodze rozporządzenia obszarów ochronnych zbiorników wód podziemnych	2006	Gmina Starosta	Gmina	środki własne gminy
		egzekwowanie zasad użytkowania terenu w strefach ochronnych ujęć wód podziemnych zgodnie z przepisami szczególnymi	działanie ciągle	Gmina Starosta	Gmina	środki własne gminy
		przeprowadzenie akcji edukacyjno-informacyjnych propagujących optymalizację zużycia wody przez indywidualnych użytkowników	2006	Gmina, organizacje pozarządowe	Gmina	środki własne gminy PFOŚ, WFOŚ
		wspieranie działań podmiotów gospodarczych w zakresie racjonalnego gospodarowania wodą, w tym eliminowanie nieuzasadnionego wykorzystania wód podziemnych do celów przemysłowych (przez branże inne niż np. przemysł spożywczy i farmaceutyczny), oraz przez wprowadzenie zamkniętego obiegu wody w przemyśle	2007	Gmina Starostwo	Gmina	środki własne gminy, NFOŚ, WFOŚ
		sukcesywna modernizacja istniejącej sieci kanalizacyjnej ogólnospławnej (rozdział kanalizacji sanitarnej i deszczowej) i pilna realizacja nowych sieci na terenie gminy celem pełnej ochrony jezior	działanie ciągle	Gmina	Gmina	środki własne gminy NFOŚ, WFOŚ, środki pomocowe UE, środki własne mieszkańców
		optymalizacja wykorzystania oczyszczalni ścieków (w celu spełnienia wymagań obowiązującego prawa oraz dyrektyw UE w terminie do 2014 r. zgodnie z Dyrektywą Wodno-Ściekową Unii Europejskiej);	2007	Gmina	Gmina	środki własne gminy, środki pomocowe UE, WFOŚ, NFOŚ
zewidencjonowanie wszystkich zbiorników bezodpływowych i zintensyfikowanie ich kontroli technicznej oraz częstotliwości opróżniania	2005	Gmina	Gmina	środki własne gminy,		
udział w opracowaniu i sukcesywne wdrażanie programów ochrony wód powierzchniowych w układzie zlewniowym rzek	2007	Gmina, RZGW	Gmina	środki własne gminy, RZGW		
stopniowe ograniczanie negatywnego wpływu na środowisko zanieczyszczeń	2006	Gmina, właściciele nieruchomości	Gmina	środki własne gminy i właściciele nieruchomości, WFOŚ		

		obszarowych (pozostałości chemicznych środków ochrony roślin oraz nawozów) i punktowych (składowiska obornika) pochodzących z działalności rolniczej				
		preferowanie użytkowania łąkowego oraz kształtowanie pasów roślinności wzdłuż brzegów jezior i cieków wodnych	działanie ciągłe	Gmina, RZGW	Gmina	środki własne gminy, WFOŚ, RZGW
		przeciwdziałanie zanieczyszczeniu wód podziemnych poprzez: inwentaryzację i klasyfikację istniejących źródeł zanieczyszczeń (przemysłowych, komunalnych, komunikacyjnych, rolnych) szczególnie w obrębie obszarów wymagających szczególnej ochrony (GZWP, ujęcia wód, wody mineralne ze strefami ochronnymi), a w efekcie likwidację lub ograniczenie niekorzystnych oddziaływań oraz wprowadzenie lokalnego monitoringu na koszt właścicieli obiektów stanowiących zagrożenie dla wód podziemnych (zasada zanieczyszczający płaci)	2006	Gmina, WIOŚ	Gmina	środki własne gminy, WIOŚ, środki własne właścicieli budynków
		ustalenie zasad nawożenia gleb oraz stosowania środków ochrony roślin na terenach rolnych i leśnych	2006	Gmina, MODR	Gmina	środki własne gminy i MODR
		opracowanie indywidualnych planów gospodarowania dla poszczególnych jezior i cieków zabezpieczenia przeciwpowodziowego i ochrony przyrody	2006	Gmina, RZGW	Gmina	środki własne gminy i RZGW
		zachowanie lub wprowadzenie stref buforowych (lasy i zarośla łąkowe, mokradła, łąki) przy brzegach jezior i dnach dolin potoków w celu ograniczenia dopływu zanieczyszczeń obszarowych i komunikacyjnych	działanie ciągłe	Gmina, RZGW, właściciele nieruchomości	Gmina	środki własne gminy, RZGW, WFOŚ
		stosowanie regulacji koryt oraz zabudowy hydrotechnicznej cieków sprzyjającej samooczyszczaniu się wód oraz rozwojowi charakterystycznych dla danego siedliska biocenozy wodnych i przybrzeżnych	działania ciągłe	Gmina, RZGW	Gmina	środki własne gminy, RZGW, WFOŚ
		opracowania niezbędnych dokumentów stanowiących miarodajną informację i rzetelną podstawę dla prac planistycznych, w tym dla planowania przestrzennego	do 2006	Gmina, RZGW	Gmina	środki własne jednostek realizujących
		systematyczna kontrola oraz konserwacja urządzeń wodnych	działanie ciągłe	RZGW, Gmina	Gmina	środki własne jednostek realizujących
		inwentaryzacja i budowa oraz prawidłowa eksploatacja systemów melioracji	działanie ciągłe	ZM i UW Gmina	Gmina	środki własne jednostek realizujących
		wspieranie wszelkich działań lokalnych zmierzających do zwiększenia naturalnej retencji zlewni poprzez kształtowanie pokrycia terenu sprzyjającego retencji wód (prowadzenie zalesień, ograniczanie wyrobów drzew) i stosowanie metod agrotechnicznych w rolnictwie sprzyjających retencji glebowej i ograniczających spływ powierzchniowy	2007	Gmina, RZGW, MODR, ZM i UW	Gmina	środki własne jednostek realizujących, WFOŚ
		naprawa i rozbudowa systemu regulacji i zabudowy potoków przy maksymalnym wykorzystaniu lokalnych surowców naturalnych i odpadowych	zadanie ciągłe	MZM i UW Gmina	Gmina	środki własne jednostek realizujących, WFOŚ
Ochrona powierzchni ziemi i gleb przed degradacją	Gleby użytkowane rolniczo	zaktualizowanie i poszerzenie tematyki map glebowo-rolniczych, co będzie stanowiło podstawę w zakresie określenia potrzeb wapnowania i nawożenia gleb, walki z erozją i sposobu zagospodarowania terenu	2006	Gmina	Gmina	środki własne jednostek realizujących

		zapobieganie zanieczyszczeniu gleb środkami ochrony roślin	zadanie ciągłe	Gmina	Gmina	środki własne jednostek realizujących
		prowadzenie właściwej struktury zagospodarowania przestrzennego (zminimalizowanie powierzchni gruntów rolnych o wyższych klasach bonitacyjnych wyłączonych z produkcji rolnej i przeznaczonych na inne cele oraz zagospodarowywanie gruntów o niskiej przydatności rolniczej)	2006	Gmina	Gmina	środki własne jednostek realizujących
		dostosowanie do naturalnego biologicznego potencjału gleb kierunków i intensywności produkcji	zadanie ciągłe	Gmina,	Gmina	środki własne jednostek realizujących
		podnoszenie jakości i struktury gleb poprzez wykorzystanie kompostu	zadanie ciągłe	Gmina	Gmina	środki własne jednostek realizujących
		ochrona i wprowadzenie zadrzewień i zakrzewień śródpolnych i przydrożnych spełniających rolę przeciwoerozyjną	zadanie ciągłe	Gmina, właściciele nieruchomości	Gmina	środki własne jednostek realizujących, WFOŚ
		kształtowanie struktury upraw przeciwdziałającej erozji i pogarszaniu się jakości gleb oraz przeciwdziałanie zakwaszaniu	zadanie ciągłe	Gmina, Właściciele nieruchomości	Gmina	środki własne jednostek realizujących
		upowszechnienie zasad dobrej praktyki rolniczej	zadanie ciągłe	Gmina	Gmina	środki własne jednostek realizujących
Racjonalizacja zużycia energii, surowców i materiałów oraz wzrost udziału zasobów odnawialnych	Racjonalizacja użytkowania wody	wprowadzenie normatywów zużycia wody w wodochłonnych dziedzinach produkcji w oparciu o zasadę stosowania najlepszych dostępnych technik - BAT;	do 2007	Właściciele zakładów	Gmina	środki własne
		ustalenie normatywnych wskaźników zużycia wody w gospodarce komunalnej stymulujących jej oszczędzanie	do 2006	Gmina	Gmina	środki własne
	Zmniejszenie materiałochłonności i odpadowości produkcji	wprowadzenie bodźców ekonomicznych dla przedsięwzięć proekologicznych (ulgi podatkowe, możliwość współfinansowania, itp.).	działania ciągłe	Gmina Fundusze ochrony środowiska	Gmina	środki własne jednostek wdrażających
Zmniejszenie energochłonności gospodarki i wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych	Zmniejszenie energochłonności gospodarki i wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych	opracowanie i wdrożenie przez gminę (zgodnie z Prawem Energetycznym) planów zaopatrzenia w energię.	2006	Gmina	Gmina	budżety gmin
		poprawa parametrów energetycznych budynków-termomodernizacja	2007	właściciele i zarządcy budynków	Gmina	środki własne jednostek realizujących, WFOŚ, NFOŚ
		stosowanie indywidualnych liczników ciepła	zadanie ciągłe	właściciele i zarządcy budynków	Gmina	środki własne jednostek realizujących
		zwiększenie udziału energii otrzymywanej z surowców odnawialnych w całkowitym zużyciu energii	zadanie ciągłe	zakłady energetyczne	Gmina	środki własne jednostek realizujących, WFOŚ, NFOŚ
	Ochrona przed hałasem komunikacyjnym	dokonanie rozpoznania klimatu akustycznego (sporządzenie map akustycznych) ze wskazaniem terenów szczególnie narażonych na emisję hałasu	2007	Gmina zarządcy dróg	Gmina	środki własne jednostek realizujących, WFOŚ
		eliminowanie ruchu tranzytowego z obszarów o gęstej zabudowie np. budowę obwodnic	działanie ciągłe	zarządcy dróg	Gmina	środki Generalnej Dyrekcji Dróg, ZDW środki własne gminy
		modernizacja i budowa dróg (budowa obwodnic, optymalizacja przebiegu tras komunikacyjnych oraz optymalizacja płynności ruchu);	działanie ciągłe	zarządcy dróg	Gmina	środki Generalnej Dyrekcji Dróg, ZDW, środki własne gminy
		wspieranie inwestycji ograniczających ujemny wpływ hałasu, mianowicie: budowy ekranów akustycznych i tworzenia pasów zwartej zieleni ochronnej, a także izolacji budynków (np. wymiana okien)	działanie ciągłe	zarządcy dróg	Gmina	środki Generalnej Dyrekcji Dróg, ZDW, środki własne gminy
		integrowanie planów zagospodarowania przestrzennego z problemami zagrożenia hałasem	2006	Gmina	Gmina	środki własne gminy,
	Ochrona przed hałasem przemysłowym	systematyczna kontrola zakładów przemysłowych, zwłaszcza tych zlokalizowanych w pobliżu jednostek osadniczych lub na ich terenie	działanie ciągłe	WIOŚ, Gmina	Gmina	środki własne gminy, WFOŚ

		egzekwowanie w zakładach zmian technologicznych w przypadku przekroczeń emisji hałasu (stosowania obudów dźwiękochłonnych, ekranów oraz tłumików akustycznych)	działanie ciągłe	WIOŚ, Gmina, właściciele zakładów	Gmina	środki własne jednostek realizujących
		wyznaczenie stref ochronnych wokół zakładów przemysłowych, w obrębie których nie należy lokalizować budynków mieszkalnych	2006	WIOŚ, Gmina	Gmina	środki własne zakładów przemysłowych
Zachowanie walorów i zasobów przyrodniczych z uwzględnieniem georóżnorodności i bioróżnorodności, w tym wzrost lesistości powiatu	Integracja aspektów ekologicznych z planowaniem przestrzennym	objęcie ochroną walorów krajobrazowych terenów otwartych w otoczeniu miejscowości i wzdłuż brzegów jezior, degradowanych zabudową chaotyczną i rozproszoną oraz chaosem optycznym.	2006	Gmina	Gmina	środki własne Gminy
	Ochrona gatunkowa roślin i zwierząt	opracowania planów ochrony siedlisk gatunków, które są zagrożone	2007	Gmina	Gmina	środki własne jednostek realizujących
		bieżąca ochrona obszarów i obiektów prawnie chronionych;	działanie ciągłe	Gmina	Gmina	środki własne Gminy
		przeprowadzenie inwentaryzacji przyrodniczej, celem wskazania cennych przyrodniczo siedlisk, które należy wyłączyć np. z zalesiania	2007	Gmina	Gmina	środki własne jednostek realizujących
		określenie potrzeb w zakresie reintrodukcji roślin i zwierząt	2006	Starostwo Gmina	Gmina	środki własne jednostek realizujących
		ochrona naturalnych siedlisk, stanowisk chronionych gatunków roślin i zwierząt, wykorzystywanie inwentaryzacji przyrodniczych w planie zagospodarowania przestrzennego gminy	2006	Gmina	Gmina	środki własne jednostek realizujących,
Ochrona lasów		wprowadzanie przez władze gminy na jej terenie indywidualnych form ochrony przyrody, jeżeli wojewoda uprzednio nie wprowadził tych form. Kompetencje władz gminy dotyczą uznania za pomnik przyrody, użytek ekologiczny, stanowisko dokumentacyjne przyrody nieożywionej i zespół przyrodniczo-krajobrazowy	zadanie ciągłe	Gmina	Gmina	środki własne jednostek realizujących,
		prowadzenie stałego monitoringu środowiska leśnego w celu przeciwdziałania stanom niepożądanym (choroby, szkodniki)	zadanie ciągłe	Gmina, nadleśnictwo	Gmina	środki własne jednostek realizujących
		opracowanie i wdrożenie gminnego planu zwiększenia lesistości	2006	nadleśnictwo	Gmina	środki własne jednostek realizujących
		prowadzenie zalesiania równoległe z działaniami prowadzącymi do zróżnicowania struktury gatunkowej lasów i poprawy struktury wiekowej drzewostanów	zadanie ciągłe	Nadleśnictwo, gmina, właściciele nieruchomości	Gmina	środki własne jednostek realizujących, WFOŚ
		zalesianie leżących odłogiem oraz słabych bonitacyjnie użytków rolnych	zadanie ciągłe	Nadleśnictwo, gmina, właściciele nieruchomości	Gmina	środki własne jednostek realizujących, WFOŚ
		wprowadzenia takiej organizacji ruchu turystycznego i urzędzeń turystycznych w lasach, aby turystyka i rekreacja nie kolidowały w spełnianiu przez lasy funkcji ekologicznych, produkcyjnych i poprodukcyjnych	zadanie ciągłe	Gmina, nadleśnictwo	Gmina	środki własne jednostek realizujących, WFOŚ
	Edukacja ekologiczna społeczeństwa w zakresie ochrony przyrody	promowanie zachowań związanych z codziennym bytowaniem mieszkańców a zgodnym z zasadami ochrony krajobrazu i przyrody	zadanie ciągłe	Organizacje pozarządowe, Gmina, szkoły	Gmina	środki własne jednostek realizujących, WFOŚ
		edukacja ekologiczna społeczeństwa na temat wykorzystania proekologicznych nośników energii i szkodliwości spalania materiałów odpadowych	2007	Organizacje pozarządowe, Gmina, szkoły	Gmina	środki własne jednostek realizujących, WFOŚ
		rygorystyczne przestrzeganie wymagań ochrony przyrody w ramach funkcjonowania obiektów turystycznych i rekreacyjnych, budownictwa mieszkaniowego oraz prowadzenia działalności rolniczej	zadanie ciągłe	Gmina	Gmina	środki własne jednostek realizujących
		rozwój przyrodniczych ścieżek	zadanie ciągłe	Dyrekcja G.P.N.	Gmina	środki własne

		dydaktycznych		Gmina		jednostek realizujących, WFOŚ
		włączenie w akcję edukacji ekologicznej proekologicznych organizacji pozarządowych	zadanie ciągłe	Gmina, szkoły, organizacje pozarządowe	Gmina	środki własne jednostek realizujących, WFOŚ

Tabela 33. Harmonogram realizacyjny Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Dźwierzuty na lata 2008 – 2015.

Cele	Priorytety	Zadania	Lata realizacji	Jednostka realizacyjna	Jednostka koordynująca	Źródła finansowania
Zapewnienie wysokiej jakości powietrza, redukcja emisji pyłów i gazów cieplarnianych i niszczących warstwę ozonową	Ograniczenie emisji w sektorze komunalnym	Ograniczanie zużycia węgla jako paliwa w kotłowniach lokalnych i gospodarstwach domowych, rozpowszechnienie stosowania drewna, trocin, wierzby energetycznej czy gazu	działanie ciągłe	właściciele i zarządcy budynków + zakłady przemysłowe	gmina	środki własne jednostek realizujących
		centralizacja ucieplwienia prowadząca do likwidacji małych kotłowni i indywidualnych palenisk domowych	działanie ciągłe	Gmina, zakłady energetyki ciepłej	gmina	środki własne jednostek realizujących, dotacje gmin i funduszy, kredyty
		edukacja ekologiczna społeczeństwa na temat wykorzystania proekologicznych nośników energii i szkodliwości spalania materiałów odpadowych (szczególnie tworzyw sztucznych)	działanie ciągłe	Gmina, organizacje pozarządowe	gmina	środki własne jednostek realizujących, dotacje gmin i funduszy,
		realizacja źródeł energii odnawialnej	działanie ciągłe	właściciele i zarządcy budynków + zakłady przemysłowe	Gmina	środki własne jednostek realizujących, dotacje gmin i funduszy ochrony środowiska
	Ograniczenie emisji zanieczyszczeń komunikacyjnych	bieżąca modernizacja dróg i ciągów komunikacyjnych	działanie ciągłe	zarządcy dróg	Gmina	środki Generalnej Dyrekcji Dróg, środki wojewody, środki pomocowe
		budowa ścieżek rowerowych	działanie ciągłe	zarządcy dróg, gmina	Gmina	środki własne starostwa i gminy, środki pomocowe
Zapewnienie wystarczającej ilości wody o odpowiedniej jakości użytkowej, racjonalizacja zużycia wody oraz ochrona przed powodzią	Ochrona wód	rozbudowa sieci wodociągowej na obszarze gminy	działanie ciągłe	Gmina	Gmina	środki własne starostwa i gminy, środki pomocowe
		sukcesywna wymiana i renowacja wyeksploatowanych odcinków sieci wodociągowej	działanie ciągłe	Gmina	Gmina	środki własne starostwa i gminy, środki pomocowe
		minimalizacja strat wody na przesyłce wody wodociągowej (przewody magistralne i lokalne);	działanie ciągłe	Gmina	Gmina	środki własne starostwa 5 gminy, środki pomocowe
		egzekwowanie zasad użytkowania terenu w strefach ochronnych ujęć wód podziemnych zgodnie z przepisami szczególnymi	działanie ciągłe	Gmina	Gmina	środki własne gmin
		wspieranie działań podmiotów gospodarczych w zakresie racjonalnego gospodarowania wodą, w tym eliminowanie nieuzasadnionego wykorzystania wód podziemnych do celów przemysłowych (przez branże inne niż np. przemysł spożywczy i farmaceutyczny), oraz przez wprowadzenie zamkniętego obiegu wody w przemyśle	działanie ciągłe	Gmina	gmina	środki własne gminy,
		rozbudowa sieci kanalizacyjnej na terenie gminy	działanie ciągłe	Gmina	Gmina	środki własne gminy, środki pomocowe UE, WFOŚ, NFOŚiGW, BOŚ
		modernizacja oczyszczalni ścieków	działanie ciągłe	Gmina	Gmina	środki własne gminy, środki pomocowe
		preferowanie użytkowania łąkowego oraz kształtowanie pasów roślinności wzdłuż zbiorników i cieków wodnych	działanie ciągłe	Gmina	Gmina	środki własne gminy, środki pomocowe
		systematyczną kontrolę obiektów o największym zagrożeniu dla wód podziemnych	działanie ciągłe	WIOŚ	Gmina	środki własne, WIOŚ
		zachowanie lub wprowadzenie stref buforowych (lasy i zarośla łąkowe, mokradła, łąki) przy dnach dolin lub łozyskach rzek i potoków w celu ograniczenia dopływu zanieczyszczeń obszarowych i komunikacyjnych	działanie ciągłe	Gmina	Gmina	środki własne starostwa i gmin, środki pomocowe
	Ochrona przeciwpowodziowa i retencja wodna	systematyczna kontrola oraz konserwacja urządzeń wodnych	działanie ciągłe	RZGW, Gmina	Gmina	środki własne jednostek realizujących
		prawidłowa eksploatacja systemów melioracji	działanie ciągłe	RZGW, Gmina	Gmina	środki własne jednostek realizujących
Ochrona powierzchni ziemi i gleb przed	Gleby użytkowane rolniczo	zapobieganie zanieczyszczeniu gleb środkami ochrony roślin	zadanie ciągłe	Gmina	Gmina	środki własne jednostek realizujących

degradacją		dostosowanie do naturalnego biologicznego potencjału gleb kierunków i intensywności produkcji	zadanie ciągłe	Gmina	Gmina	środki własne jednostek realizujących
		podnoszenie jakości i struktury gleb poprzez wykorzystanie kompostu	zadanie ciągłe	Gmina	Gmina	środki własne jednostek realizujących
		ochrona i wprowadzenie zadrzewień i zakrzewień śródpolnych i przydrożnych spełniających rolę przeciwoerozyjną	zadanie ciągłe	Gmina	Gmina	środki własne jednostek realizujących
		kształtowanie struktury upraw przeciwdziałającej erozji i pogarszaniu się jakości gleb oraz przeciwdziałanie zakwaszaniu	zadanie ciągłe	Gmina	Gmina	środki własne jednostek realizujących
		upowszechnienie zasad dobrej praktyki rolniczej	zadanie ciągłe	Gmina	Gmina	środki własne jednostek realizujących
Racjonalizacja zużycia energii, surowców i materiałów oraz wzrost udziału zasobów odnawialnych	Racjonalizacja użytkowania wody	wspieranie finansowe zakładów realizujących plany racjonalnego gospodarowania wodą (np. wprowadzające zamknięte obiegi wody)	zadanie ciągłe	fundusze ochrony środowiska	Gmina	środki GFOŚ, PFOŚ, WFOŚ, NFOŚiGW
	Zmniejszenie energochłonności gospodarki i wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych	stosowanie indywidualnych liczników ciepła	zadanie ciągłe	właściciele i zarządcy budynków	Gmina	środki własne jednostek realizujących
		zwiększenie udziału energii otrzymanej z surowców odnawialnych w całkowitym zużyciu energii	zadanie ciągłe	zakłady energetyczne	Gmina	środki własne jednostek realizujących
Zminimalizowanie uciążliwego hałasu w środowisku	Ochrona przed hałasem komunikacyjnym	dokonanie rozpoznania klimatu akustycznego (sporządzenie map akustycznych) ze wskazaniem terenów szczególnie narażonych na emisję hałasu	2010	WIOŚ jednostki naukowo-badawcze	Gmina	środki własne gminy, WIOŚ
		modernizacja i budowa dróg (optymalizacja płynności ruchu);	działanie ciągłe	zarządcy dróg	Gmina	środki Generalnej Dyrekcji Dróg, środki własne starostwa i gminy, środki pomocowe
	Ochrona przed hałasem przemysłowym	wspieranie inwestycji ograniczających ujemny wpływ hałasu: budowy ekranów akustycznych i tworzenia pasów zwartej zieleni ochronnej, a także izolacji budynków (np. wymiana okien)	działanie ciągłe	zarządcy dróg	Gmina	środki Generalnej Dyrekcji Dróg, środki własne starostwa i gmin, środki pomocowe
		systematyczna kontrola zakładów przemysłowych, zwłaszcza tych zlokalizowanych w pobliżu jednostek osadniczych lub na ich terenie	działanie ciągłe	WIOŚ, Gmina	Gmina	środki własne gmin, WIOŚ
Zachowanie walorów i zasobów przyrodniczych z uwzględnieniem georóżnorodności i bioróżnorodności, w tym wzrost lesistości powiatu	Ochrona i rozwój systemu obszarów chronionych	bieżąca ochrona obszarów i obiektów prawnie chronionych	zadanie ciągłe	Gmina	Gmina	środki własne jednostek realizujących, środki pomocowe
		przygotowanie planu zabiegów konserwacyjnych i pielęgnacyjnych parków oraz pomników przyrody	zadanie ciągłe	Gmina	Gmina	środki własne jednostek realizujących
	Integracja aspektów ekologicznych z planowaniem przestrzennym	ochrona walorów krajobrazowych terenów w obszarach miejscowości, degradowanego zabudową chaotyczną i rozproszoną	zadanie ciągłe	Starostwo Gmina	Gmina	środki własne jednostek realizujących, środki pomocowe
	Ochrona gatunkowa roślin i zwierząt	wprowadzanie przez władze gminne na terenie gminy indywidualnych form ochrony przyrody, jeżeli wojewoda uprzednio nie wprowadził tych form. Kompetencje władz gminy dotyczą uznania za pomnik przyrody, użytku ekologicznego, stanowisko dokumentacyjne przyrody nieożywionej i zespół przyrodniczo-krajozrazowy	zadanie ciągłe	Gmina	Gmina	środki własne jednostek realizujących, środki pomocowe
Ochrona lasów		prowadzenie stałego monitoringu środowiska leśnego w celu przeciwdziałania stanom niepożądanym (choroby, szkodniki)	zadanie ciągłe	gmina, nadleśnictwo	Gmina	środki własne jednostek realizujących
		prowadzenie zalesiania równoległe z działaniami prowadzącymi do zróżnicowania struktury gatunkowej lasów i poprawy struktury wiekowej drzewostanów	zadanie ciągłe	nadleśnictwo	Gmina	środki własne jednostek realizujących
		zalesianie leżących odłogiem oraz słabych bonitacyjnie użytków rolnych	zadanie ciągłe	nadleśnictwo	Gmina	środki własne jednostek realizujących
		wprowadzenia takiej organizacji ruchu turystycznego i urządzeń turystycznych w lasach, aby turystyka i rekreacja nie kolidowały w spełnianiu przez lasy funkcji ekologicznych, produkcyjnych i poprodukcyjnych	zadanie ciągłe	Gmina, nadleśnictwo	Gmina	środki własne jednostek realizujących,

Edukacja ekologiczna społeczeństwa w zakresie ochrony przyrody	promowanie zachowań związanych z codziennym bytowaniem mieszkańców a zgodnym z zasadami ochrony krajobrazu i przyrody	zadanie ciągłe	Organizacje pozarządowe, Gmina, szkoły	Gmina	środki własne jednostek realizujących, środki pomocowe
	rygorystyczne przestrzeganie wymagań ochrony przyrody w ramach funkcjonowania obiektów turystycznych i rekreacyjnych, budownictwa mieszkaniowego oraz prowadzenia działalności rolniczej	zadanie ciągłe	Gmina	Gmina	środki własne jednostek realizujących
	rozwój przyrodniczych ścieżek dydaktycznych i ośrodków edukacji ekologicznej	zadanie ciągłe	Gmina, szkoły	Gmina	środki własne jednostek realizujących, WFOŚ, NFOŚiOW, środki pomocowe
	prowadzenie akcji edukacji ekologicznej wspólnie z proekologicznymi organizacjami pozarządowymi	zadanie ciągłe	Gmina, szkoły, organizacje pozarządowe	Gmina	środki własne jednostek realizujących

Tablica 34. Wykaz najważniejszych zadań inwestycyjnych dla Gminy Dźwierzuty w zakresie zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska.

Działanie / zadanie	Okres realizacji	Wartość zadania (tys. PLN)	Partnerzy, uczestnicy realizacji
		długość (km)/ ilość (szt.)	
1. Zadania z zakresu gospodarki komunalnej			
Budowa sieci wodociągowej Targowska Wólka - Kałużyczyn- Zalesie-Grądy	2005 r.	182,00	UG, ANR OLSZTYN
		4,9	
Budowa sieci wodociągowej Małszewko - Dźwierzuty	2005 r.	127,00	UG, ANR OLSZTYN
		2,3	
Budowa sieci wodociągowej Rummy - Dąb -Szczepankowo-Augustowo	2005 r.	140,00	UG
		5,5	
Budowa sieci wodociągowej Popowa Wola - Rutkowo - Grodziska	2005 r.	194,00	UG, ANR OLSZTYN
		4,3	
Budowa sieci wodociągowej Gisiel - Szczepankowo	2006 r.	238,00	UG
		4,9	
Budowa sieci wodociągowej Miętkie - kolonia	2006 r.	39,00	UG
		0,9	
Budowa sieci wodociągowej Miętkie - kolonia	2006 r.	34,00	UG
		0,8	
Budowa sieci wodociągowej Nowe Kiejkuty- kolonia	2006 r.	39,00	UG
		0,9	
Budowa sieci wodociągowej Dźwierzuty - kolonia (wykonanie projektu budowlanego)	2006 r.	25,00	UG
		7	
Budowa sieci wodociągowej Jabłonka - kolonia PKP	2006 r.	122,00	UG
		2,4	
Budowa sieci wodociągowej Stankowo - kolonia	2006 r.	43,00	UG
		1,0	
Budowa sieci wodociągowej Rummy - kolonia	2006 r.	54,00	UG
		1,25	
Budowa sieci wodociągowej Targowo - kolonia (wykonanie projektu budowlanego)	2006 r.	105,00	UG
		3,5	
Budowa sieci wodociągowej Linowo - Dąbrowa	2006 - 2009 r.	255,00	UG, EFRR
		8,5	
Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowości Targowo	po 2010 r.	2850,00	UG, FOWJM
		11,0	
Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowości Targowska Wólka, Kałużyczyn, Zalesię, Rańsk	po 2010 r.	3550,00	UG, FOWJM
		12,75	
Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowości Orżyny, Miętkie	po 2010 r.	2950,00	UG, FOWJM
		11,0	
Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowości Jeleniowo	po 2010 r.	1412,00	UG, FOWJM
		5,25	
Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowości Grodziska	po 2010 r.	1 125,00	UG, FOWJM
		4,5	
Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowości Rogale, Grądy	po 2010 r.	1825,00	UG, FOWJM
		6,5	
Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowości Linowo, Dąbrowa	po 2010 r.	4327,00	UG, FOWJM
		14,11	
Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowości Popowa Wola	po 2010 r.	975,00	UG, FOWJM
		3,5	
2. Zwiększenie dostępności komunikacyjnej Gminy			
Modernizacja ulic w Dźwierzutach: Grunwaldzka, Przelotna, Polna, Kościelna	2007 - 2008 r.	1700,00	UG, EFRR
		1,2	
Remont nawierzchni zwirowych i przepustów na drogach gminnych	2007 - 2013 r.	6000,00	UG, EFRR
		2,3	
Modernizacja drogi gminnej Targowska Wola – Grodziska	2009 - 2011 r.	2760,00	UG, EFRR
		2,3	
Modernizacja drogi gminnej w Dąbrowie	2010 - 2011 r.	3600,00	UG, EFRR
		3,0	

Modernizacja dróg gminnych o nawierzchni asfaltowej: Rумы, Łupowo Orzyny, Zalesie, Stankowo, Miętkie	2012 - 2013 r.	3400,00 4	UG, EFRR
Modernizacja ulic na osiedlu „Zatorze” w Dźwierzutach	2006 - 2008 r.	1800,00 1,0	UG, EFRR
3. Ochrona dziedzictwa kulturowego			
Urządzenie parku wiejskiego w Dźwierzutach	2007 - 2008 r.	500,00 1	UG, EFRR
4. Kształtowanie polityki w zakresie kultury, poprawa atrakcyjność turystycznej			
Urządzenie plaż wiejskich i boisk sportowych w miejscowościach: Dźwierzuty, Zalesie, Sąplawy, Grądy, Rумы, Małszewko, Grodziska, Popowa Wola, Stankowo, Linowo, Miętkie, Targowo	2006 - 2009	550,00 12	UG, EFRR
5. Zwiększenie dostępności w dziedzinie kultury fizycznej i sportu - poprawa infrastruktury			
Rozbudowa stadionu sportowego w Dźwierzutach	2009 - 2011 r.	1500,00 1	UG, EFRR
6. Tworzenie warunków efektywnej edukacji społeczeństwa			
Remont i modernizacja szkół: Rумы, Linowo, Orzyny, Kałęczyn oraz przedszkoli: Dźwierzuty, Orzyny	2008 - 2010 r.	5000 6	UG, EFRR
7. Inne			
Rozbudowa Gminnego Ośrodka Zdrowia w Dźwierzutach	2007 - 2009 r.	2500,00 1	UG, EFRR

Tablica 35. Wykaz zadań inwestycyjnych na lata 2006-2013 w Gminie Dźwierzuty

Działania/ Zadania	Przewidywany okres realizacji									
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Wykaz zadań inwestycyjnych na lata 2007 - 2013 w Gminie Dźwierzuty										
Modernizacja ulic na osiedlu „Zatorze” w Dźwierzutach			X	X	X					
Modernizacja ulic w Dźwierzutach: Grunwaldzka, Przelotna, Polna, Kościelna				X	X					
Rozbudowa stadionu sportowego w Dźwierzutach						X	X	X		
Rozbudowa Gminnego Ośrodka Zdrowia w Dźwierzutach				X	X	X				
Remont nawierzchni zwirowych i przepustów na drogach gminnych				X	X	X	X	X	X	X
Urządzenie parku wiejskiego w Dźwierzutach				X	X					
Remont i modernizacja szkół: Rумы, Linowo, Orzyny, Kałęczyn oraz przedszkoli: Dźwierzuty, Orzyny					X	X	X			
Modernizacja drogi gminnej Targowska Wola - Grodziska						X	X	X		
Modernizacja drogi gminnej w Dąbrowie							X	X		
Modernizacja dróg gminnych o nawierzchni asfaltowej: Rумы, Łupowo, Orzyny, Zalesie, Stankowo, Miętkie									X	X
Urządzenie plaż wiejskich i boisk sportowych w miejscowościach: Dźwierzuty, Zalesie, Sąplawy, Grądy, Rумы, Małszewko, Grodziska, Popowa Wola, Stankowo, Linowo, Miętkie, Targowo									X	X

6.10. Nakłady na realizację programu ochrony środowiska.

Prawidłowo określone nakłady na realizację programu ochrony środowiska powinny wynikać z nakładów określonych w programach ochrony środowiska powiatu. Równocześnie w skali powiatu powinny być one odbiciem planowanych nakładów w skali województwa oraz w pewnym zakresie zgodne z polityką ekologiczną kraju.

Przy powyższych uwarunkowaniach podjęto próbę oszacowania potrzebnych nakładów na realizację

programu ochrony środowiska wraz z planem gospodarki odpadami. Punktem wyjścia dla planu były dane odnoszące się do województwa warmińsko-mazurskiego, a wynikające ze Programu Ochrony Środowiska Województwa oraz dane dla powiatu szczycieńskiego pochodzące z Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Szczycieńskiego.

W wyniku takich założeń otrzymano tabelę 36, nakładów na realizację programu ochrony środowiska dla Gminy Dźwierzuty na lata 2004 - 2007.

Tablica 36. Nakłady na realizację programu ochrony środowiska dla Gminy Dźwierzuty na lata 2004 - 2007 w tys. zł.

	Rok bazowy 2004	2005	2006	2007	2004-2007
	tys. zł				
Zarządzanie środowiskiem	-	-	-	-	-
Ochrona powietrza	-	-	-	131	131
Ochrona przed hałasem	-	-	-	800	800
Ochrona zasobów wodnych	-	12 654	27 682	-	40 336
Surowce mineralne	-	-	-	-	-
Gospodarka odpadami	-	-	-	200	200
Ochrona przyrody	-	-	-	250	250
Nadzwyczajne zagrożenia	-	-	-	-	-
Ochrona gleb	-	-	-	-	-
Ochrona przed promieniowaniem	-	-	-	-	-

niejonizującym					
RAZEM:	-	12 654	27 682	1 381	41 717

Rozdział potrzebnych nakładów według źródeł finansowania przedstawiono w tablicy 37.

Tabela 37. Rozdział potrzebnych nakładów według źródeł finansowania

Źródło	Udział (%)
Fundusze ekologiczne (NFOŚiGW, WFOŚiGW)	23,8
Budżety terenowe (miasta, gminy) oraz gminne i powiatowe fundusze ekologiczne	19,9
Środki własne inwestorów i kredyty bankowe	10,8
Fundusze pomocowe i strukturalne	35,8
Budżet państwa	9,7
RAZEM	100

6.11. Możliwości pozyskiwania środków finansowych na realizację przedsięwzięć przewidzianych w Programie Ochrony Środowiska.

Źródła finansowania inwestycji ekologicznych można podzielić na trzy grupy:

- publiczne - np. pochodzące z budżetu państwa, miasta lub gminy lub pozabudżetowych instytucji publicznych,
- prywatne - np. z banków komercyjnych, funduszy inwestycyjnych, towarzystw leasingowych,
- prywatno-publiczne - np. ze spółek prawa handlowego z udziałem gminy.

Dominującymi formami finansowania inwestycji ekologicznych są:

- zobowiązania kapitałowe - kredyty, pożyczki, obligacje, leasing,
- udziały kapitałowe - akcje i udziały w spółkach,
- dotacje.

Mogą one występować łącznie.

Kredyty bankowe można podzielić na:

- kredyty udzielane ze środków własnych - kredyt komercyjny,
- kredyty ze środków powierzonych - otrzymanych z innych źródeł na uzgodnionych warunkach,
- kredyty udzielane ze środków własnych z dopłatą do oprocentowania przez instytucje zewnętrzne.

W Polsce występują najczęściej następujące formy finansowania inwestycji w zakresie ochrony środowiska:

- fundusze własne inwestorów,
- pożyczki, dotacje i dopłaty do oprocentowania preferencyjnych kredytów udzielane przez Narodowy i Wojewódzkie Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- kredyty preferencyjne udzielane np. przez Bank Ochrony Środowiska (BOŚ S.A.) z dopłatami do

oprocentowania lub ze środków donatorów, kredyty komercyjne, kredyty konsorcjalne,

- zagraniczna pomoc finansowa udzielana poprzez fundacje i programy pomocowe (np. z ekokonwersji poprzez EKOFUNDUSZ, konwersji długu wobec Finlandii,
- kredyty międzynarodowych instytucji finansowych (Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju -EBOiR, Bank Światowy),
- kredyty i pożyczki udzielane przez banki komercyjne,
- leasing.

Fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej.

Zasady funkcjonowania narodowego, wojewódzkich, powiatowych i gminnych funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej określa ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 62, poz. 627 ze zm.).

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej działa od 1989 r., a w 1993 r. nadano osobowość prawną wojewódzkim funduszom ochrony środowiska i gospodarki wodnej oraz powołano gminne fundusze. W 1999 r., w związku z reformą ustrojową państwa, powstały fundusze powiatowe.

Zasadniczym celem Narodowego Funduszu jest wspieranie finansowe przedsięwzięć podejmowanych dla poprawy jakości środowiska w Polsce. Główne kierunki jego działalności określa II Polityka Ekologiczna Państwa, natomiast co roku aktualizowane są cele szczegółowe - dokumenty wewnętrzne Narodowego Funduszu, w tym zwłaszcza zasady udzielania pomocy finansowej oraz lista przedsięwzięć priorytetowych.

Warunki udzielenia dofinansowania:

- udokumentowane pełne pokrycie planowanych kosztów przedsięwzięcia,
- wywiązanie się przez Wnioskodawcę z obowiązku uiszczania opłat i kar, stanowiących przychody Narodowego Funduszu oraz wywiązywania się z innych zobowiązań w stosunku do Funduszu,
- przedsięwzięcie nie może być zakończone,
- udzielone dofinansowanie nie może przekroczyć kosztów przedsięwzięcia.

Fundusze, oprócz udzielania pożyczek i przyznawania dotacji, zgodnie z art. 411 ust. 1 ustawy Prawo Ochrony Środowiska także mogą:

- udzielać dopłat do oprocentowania preferencyjnych kredytów i pożyczek,
- wносить udziały do spółek działających w kraju,
- nabywać obligacje, akcje i udziały spółek działających w kraju.

W kryteriach oceny wniosku o dofinansowanie punktowana jest także pozycja przedsięwzięcia na liście przedsięwzięć priorytetowych Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska w dziale II rozdziale 4 określa przeznaczenie środków finansowych funduszy gminnych, powiatowych i wojewódzkich. I tak środki gminnych funduszy zgodnie z art. 406 ww. ustawy przeznaczone są na:

- edukację ekologiczną oraz propagowanie działań proekologicznych i zasady zrównoważonego rozwoju,
- wspomaganie realizacji zadań państwowego monitoringu środowiska,
- wspomaganie innych systemów kontrolnych i pomiarowych oraz badań stanu środowiska, a także systemów pomiarowych zużycia wody i ciepła,
- realizowanie zadań modernizacyjnych i inwestycyjnych, służących ochronie środowiska i gospodarce wodnej, w tym instalacji lub urządzeń ochrony przeciwpowodziowej i obiektów małej retencji wodnej,
- urządzenie i utrzymywanie terenów zieleni, zadrzewień, zakrzewień oraz parków,
- realizację przedsięwzięć związanych z gospodarką odpadami,
- wspieranie działań przeciwdziałających zanieczyszczeniom,
- profilaktykę zdrowotną dzieci na obszarach, na których występują przekroczenia standardów jakości środowiska,
- wspieranie wykorzystania lokalnych źródeł energii odnawialnej oraz pomoc dla wprowadzania bardziej przyjaznych dla środowiska nośników energii,
- wspieranie ekologicznych form transportu,
- działania z zakresu rolnictwa ekologicznego bezpośrednio oddziałujące na stan gleby, powietrza i wód, w szczególności na prowadzenie gospodarstw rolnych produkujących metodami ekologicznymi położonych na obszarach szczególnie chronionych na podstawie przepisów ustawy o ochronie przyrody,
- inne zadania ustalone przez radę gminy, służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej, wynikające z zasady zrównoważonego rozwoju, w tym na programy ochrony środowiska.

Środki powiatowych funduszy przeznacza się na wspomaganie działalności wymienionej powyżej, a ponadto na:

- realizację przedsięwzięć związanych z ochroną powierzchni ziemi,
- inne zadania ustalone przez radę powiatu, służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej, wynikające z zasady zrównoważonego rozwoju, w tym na programy ochrony środowiska.

Fundacje i programy pomocowe

Fundacja EkoFundusz

EkoFundusz jest fundacją powołaną w 1992 r. przez Ministra Finansów dla efektywnego zarządzania środkami finansowymi pochodzącymi z zamiany części zagranicznego długu na wspieranie przedsięwzięć w ochronie środowiska (tzw. konwersja długu). Dotychczas decyzję o ekokonwersji polskiego długu podjęły Stany Zjednoczone, Francja, Szwajcaria, Włochy, Szwecja i Norwegia. Tak więc EkoFundusz zarządza środkami finansowymi pochodzącymi z ekokonwersji łącznie ponad 571 mln USD do wydatkowania w latach 1992 - 2010.

EkoFundusz jest niezależną fundacją działającą według prawa polskiego, a w szczególności ustawy o fundacjach oraz Statutu. Obecnie Fundatorem jest Minister Skarbu.

W Statucie EkoFunduszu pięć sektorów ochrony środowiska uznanych zostało za dziedziny priorytetowe. Są nimi:

- ograniczenie transgranicznego transportu dwutlenku siarki i tlenków azotu oraz eliminacja niskich źródeł ich emisji (ochrona powietrza),
- ograniczenie dopływu zanieczyszczeń do Bałtyku oraz ochrona zasobów wody pitnej (ochrona wód),
- ograniczenie emisji gazów powodujących zmiany klimatu Ziemi (ochrona klimatu),
- ochrona różnorodności biologicznej,
- gospodarka odpadami i rekultywacja gleb zanieczyszczonych.

We wszystkich pięciu sektorach pomoc finansową EkoFunduszu uzyskać mogą tylko te projekty, które wykazują się wysoką efektywnością, tj. korzystnym stosunkiem efektów ekologicznych do kosztów. Poza tym zalecane jest, aby projekty spełniały przynajmniej jeden z następujących warunków:

- wprowadzanie na polski rynek nowych technologii z krajów-donorów,
- uruchomienie krajowej produkcji urządzeń dla ochrony środowiska,
- szczególne znaczenie dla ochrony zdrowia.

EkoFundusz udziela wsparcia finansowego w formie bezzwrotnych dotacji a także preferencyjnych pożyczek. Dotacje uzyskać mogą jedynie projekty dotyczące inwestycji związanych bezpośrednio z ochroną środowiska (w ich fazie implementacyjnej), a w dziedzinie przyrody również projekty nie inwestycyjne. EkoFundusz nie dofinansowuje badań naukowych, akcji pomiarowych, a także studiów i opracowań oraz tworzenia wszelkiego rodzaju dokumentacji projektowej. Z reguły wysokość dotacji dla przedsięwzięć inwestycyjnych obliczana jest ze wskaźników NPV oraz IRR. Jeżeli wniosek o dofinansowanie składa jednostka gospodarcza, dotacja EkoFunduszu z reguły nie przekracza 20% kosztów projektu, a jedynie w szczególnie uzasadnionych przypadkach może dochodzić do 30%.

Gdy inwestorem są władze samorządowe, dotacja może pokryć do 30% kosztów (w wypadkach szczególnych do 50%), a dla jednostek budżetowych, podejmujących inwestycje proekologiczne wykraczające poza ich zadania statutowe, dofinansowanie EkoFunduszu może pokryć do 50% kosztów.

W odniesieniu do projektów, prowadzonych przez pozarządowe organizacje społeczne (przyrodnicze, charytatywne) nie nastawione na generowanie zysków, dotacja EkoFunduszu może pokryć do 80% kosztów w projekcie z dziedziny ochrony przyrody i do 50% w inwestycjach związanych z ochroną środowiska.

EkoFundusz może wspierać zarówno projekty dopiero rozpoczynane, jak i będące w fazie realizacji, jeżeli ich rzeczowe zaawansowanie nie przekracza 60%.

Banki najbardziej aktywnie wspierające inwestycje ekologiczne:

Bank Ochrony Środowiska S.A. - statutowo nałożony obowiązek kredytowania inwestycji służących ochronie środowiska,

Bank Gdański S.A.,

Bank Rozwoju Eksportu S.A.,

Polski Bank Rozwoju S.A.,

Bank Światowy,

Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju.

Institucje leasingowe finansujące gospodarkę odpadami:

Towarzystwo Inwestycyjno - Leasingowe
EKOLEASING S.A., BEL Leasing Sp. z o.o.,
BISE Leasing S.A.,
Centralne Towarzystwo Leasingowe S.A.,
Europejski Fundusz Leasingowy Sp. z o.o.

Fundusze Strukturalne, Fundusz Spójności
oraz Programy operacyjne

Podstawowymi celami wszystkich programów pomocowych, zarówno ze środków unijnych jak i współpracy bilateralnej, są:

- ogólna poprawa stanu środowiska naturalnego,
- dostosowanie polskiego ustawodawstwa oraz standardów ekologicznych do wymagań unijnych,
- wprowadzenie nowoczesnych technologii ekologicznych oraz schematów organizacyjnych stosownie do standardów europejskich,
- transfer know-how.

Fundusze Strukturalne i Fundusz Spójności

Unia Europejska (UE) przewiduje udzielenie Polsce pomocy na rozwój systemów infrastruktury ochrony środowiska poprzez instrumenty takie jak fundusze strukturalne i Fundusz Spójności (FS). Na lata 2004 - 2006 UE przewiduje transfer środków finansowych na poziomie 13,8 mld EURO, z czego ponad 4,2 mld na

realizację projektów z Funduszu Spójności. Planowane działania strukturalne będą ujęte w Narodowym Planie Rozwoju (NPR). Przewidziane środki inwestycyjne w ramach NPR wynoszą 23 mld EURO (13,8 mld z funduszy strukturalnych UE, około 6,2 mld EURO krajowe środki publiczne i około 3 mld z sektora prywatnego, jeżeli będzie beneficjentem funduszy europejskich). Jednym z priorytetów NPR na lata 2004 - 2006 jest: ochrona środowiska i racjonalne wykorzystanie zasobów środowiska. Priorytet ten będzie realizowany przez:

- część środowiskową Funduszu Spójności - 2,6 - 3,1 mld EURO (2,1 mld EURO wkład UE),
- sektorowy Program Operacyjny: Ochrona środowiska i gospodarka wodna - 643 mln EURO (516 mln EURO środki Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego - ERDF),
- inne programy operacyjne (szczególnie Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego - ZPORR).

Cel strategii dla Funduszu Spójności to wsparcie podmiotów publicznych w realizacji działań na rzecz poprawy stanu środowiska będące realizacją zobowiązań Polski wynikających z wdrażania prawa ochrony środowiska Unii Europejskiej, poprzez dofinansowanie:

- realizacji indywidualnych projektów,
- programów grupowych z zakresu ochrony środowiska,
- programów ochrony środowiska rządowych i samorządowych.

Jednym z kryteriów uzyskania środków finansowych z Funduszu Spójności jest wielkość projektu, a mianowicie łączna wartość projektu powinna przekraczać 10 mln EURO. Projekty o takiej wartości są w stanie zorganizować głównie średnie lub duże miasta bądź np. związki miast czy gmin.

Priorytetem 3 FS jest racjonalna gospodarka odpadami komunalnymi. Przewidziana kwota środków finansowych na ten priorytet z UE wynosi 390,2 mln EURO (przy założeniu 19% udziału środków krajowych). Fundusze te ukierunkowane będą na finansowanie konkretnych inwestycji, których wyniki są zgodne z zapisami Dyrektywy Rady 91/156/EEC.

Priorytetem 2 w Sektorowym Programie Operacyjnym - Ochrona środowiska i gospodarka wodna jest Ochrona środowiska na obszarach zanieczyszczonych. Działanie 4 dotyczy zagospodarowania odpadów niebezpiecznych. W ramach tego priorytetu realizowane będą zadania, których nie można dofinansować z Funduszu Spójności. Wsparcie finansowe dotyczyć będzie, także podmiotów niepublicznych. Na ten priorytet przeznaczono 127 mln EURO.

W ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego wsparcie zostanie udzielone szerokiej gamie projektów z zakresu ochrony środowiska. Pomoc z zasobów funduszy strukturalnych i państwowych będzie udzielana głównie na projekty jednostek samorządu terytorialnego realizowane w powiązaniu ze wsparciem udzielanym dla wzmocnienia potencjału rozwojowego regionów. Wydatki w ramach działań wyniosą nie więcej niż 633,1 mln EURO, z tego wsparcie

ze środków Funduszy Strukturalnych wyniesie 411,56 mln EURO, z czego około 70% zostanie przeznaczona na ochronę wód i gospodarkę wodną. W ramach działań dotyczących gospodarki odpadami na dofinansowanie mogą liczyć projekty ograniczające wpływ składowanych odpadów na powietrze atmosferyczne, wody i glebę poprzez:

- modernizację istniejących wysypisk komunalnych,
- budowę zakładów unieszkodliwiania odpadów (kompostownie, spalarnie),
- wprowadzenie na szeroką skalę systemu powtórnego zagospodarowania odpadów,
- regionalne programy likwidacji niebezpiecznych i dzikich składowisk.

Beneficjentem końcowym w ramach działań będą samorządy wojewódzkie, powiatowe i gminne.

6.12. Zarządzanie programem ochrony środowiska.

Instrumentami służącymi do wykonania zadań programu są:

- instrumenty prawne,
- instrumenty ekonomiczne (finansowe),
- instrumenty organizacyjne,
- instrumenty edukacyjno-informacyjne,
- współpraca z współrealizatorami programu,
- monitoring realizacji programu.

Instrumenty prawne

Do instrumentów prawnych zgodnie z kompetencjami organów zarządzających programem i współrealizujących go, wyższego i niższego szczebla, należą w szczególności:

- 1) decyzje - pozwolenia: zintegrowane, na wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza, emitowanie hałasu do środowiska, emitowanie pól elektromagnetycznych, wytwarzanie odpadów, wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi,
- 2) zezwolenia na gospodarowanie odpadami,
- 3) pozwolenia wodnoprawne na szczególne korzystanie z wód, wykonywanie urządzeń wodnych, wykonywanie innych czynności i robót, budowli, które mają znaczenie w gospodarowaniu wodami lub w korzystaniu z wód,
- 4) zezwolenia - koncesje wydane na podstawie Prawa geologicznego i górniczego,
- 5) uzgadnianie na podstawie raportów z ocen oddziaływania na środowisko decyzji o warunkach zabudowy oraz o pozwoleniu na budowę, rozbiórkę obiektu budowlanego, decyzji o pozwoleniu na zmianę sposobu użytkowania obiektu budowlanego lub jego części przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko,

- 6) cofnięcie lub ograniczenie zezwolenia lub pozwolenia na korzystanie ze środowiska,
- 7) decyzje naprawcze dotyczące zakresu i sposobu usunięcia przez podmiot korzystający ze środowiska przyczyn negatywnego oddziaływania na środowisko i przywrócenia środowiska do stanu właściwego oraz zobowiązujące do usunięcia uchybień,
- 8) decyzje stanowiące ochronę cennych obiektów przyrodniczych,
- 9) uchwały wprowadzające zapisy miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, planu gospodarki odpadami do prawa lokalnego,
- 10) opłaty za korzystanie ze środowiska,
- 11) administracyjne kary pieniężne,
- 12) decyzje zezwalające na usuwanie drzew i krzewów,
- 13) programy dostosowawcze dotyczące przywracania standardów jakości środowiska do stanu właściwego,
- 14) decyzje wstrzymujące oddanie do użytku instalacji lub obiektu, a także wstrzymujące użytkowanie instalacji lub obiektu,
- 15) decyzje o zakazie produkcji, importu, wprowadzania do obrotu.

Poprzez system pozwoleń można bezpośrednio wpływać na ochronę środowiska realizowaną w zakładach przemysłowych.

Wśród instrumentów prawnych związanych z wykonywaniem istniejącego prawa, istotne jest wykorzystanie procedury ocen oddziaływania na środowisko i prognozy skutków środowiskowych niektórych planów i programów, zgodnie z celem jakim mają one służyć, tj. jako instrumentu pomocnego w procesach decyzyjnych. W tym zakresie należy wykorzystywać uprawnienia płynące z ustalania zakresu raportu OOS dostosowanego do warunków lokalnych i uwzględniania planów i programów ochrony środowiska i gospodarki odpadami przyjętych na szczeblu gminy i powiatu. Niezbędne jest też wzmocnienie nadzoru wyższego szczebla przy uzgadnianiu projektów przyszłej decyzji lokalizacji inwestycji.

Instrumenty finansowe

Do instrumentów finansowych należą:

- 1) opłaty za korzystanie ze środowiska,
- 2) administracyjne kary pieniężne,
- 3) odpowiedzialność cywilna, karna i administracyjna,
- 4) pożyczki i dotacje z funduszy ochrony środowiska,
- 5) opłaty eksploatacyjne za pozyskiwanie kopalin.

Celem polityki gminy jest osiągnięcie takiej sytuacji aby wszystkie podmioty gospodarcze działające na terenie gminy posiadały wymagane prawem decyzje

administracyjne w zakresie ochrony środowiska i wnoszą ustalane prawem opłaty.

Instrumenty organizacyjne, edukacyjno-informacyjne oraz współpraca z współrealizatorami programu

Wdrażanie programu ochrony środowiska na szczeblu gminy wymaga stałego, intensywnego udziału społecznego i nie może polegać jedynie na prowadzeniu kampanii informacyjnej. Podstawowym założeniem skutecznie przeprowadzonej kampanii informacyjnej i edukacyjnej dla społeczności lokalnej winno być uczestnictwo społeczeństwa w podejmowaniu kluczowych decyzji, dotyczących wdrażania i funkcjonowania programu.

Jedną z form bezpośredniego udziału przedstawicieli różnych sektorów w wdrażaniu i funkcjonowaniu programu jest międzysektorowe lobby społeczne, tworzące podstawy partnerstwa samorządu powiatowego i gminnego, biznesu, organizacji pozarządowych, lokalnych liderów i mieszkańców gminy. Formą organizacyjną takiego lobby jest społeczny zespół sterujący.

Głównym celem działania zespołu sterującego winno być stworzenie warunków do autentycznego wyrażania opinii i pomysłów reprezentantów mieszkańców, przedsiębiorstw i organizacji oraz uwzględniania ich w procesie wdrażania programu ochrony środowiska, jego aktualizacji i monitoringu jego działania.

Zespół sterujący, w ramach swoich prac, powinien prowadzić działania w zakresie:

- diagnozowania stanu ochrony środowiska,
- bieżącego przekazywania informacji nt. sposobu wdrażania programu do zainteresowanych grup mieszkańców, przedsiębiorstw i organizacji,
- omawiania opinii i stanowisk zainteresowanych podmiotów,
- identyfikowania i analizy kwestii niejasnych, spornych oraz społecznie lub politycznie drażliwych,
- inicjowania i prowadzenia nieformalnych negocjacji kwestii spornych,
- wypracowywania konsensusu w kwestiach spornych.

W skład zespołu sterującego powinni wchodzić przedstawiciele czterech kluczowych grup, tj. Rady Gminy, mieszkańców gminy, przedsiębiorstw i organizacji społecznych.

Przewodniczącego Zespołu powołuje Wójt Gminy. Przewodniczący Zespołu, po przeprowadzonych konsultacjach, wnioskuję do Wójta o powołanie członków zespołu sterującego.

Przedstawiciele władz samorządowych pełnić będą w programie funkcje:

- inicjującą,
- koordynującą (wspólnie z innymi grupami),
- wdrażającą (wspólnie z innymi grupami).

Funkcja inicjująca polega na ogłoszeniu inicjatywy opracowania aktualizacji programu, wyznaczeniu w Urzędzie Gminy pracownika (pracowników), którzy będą zajmować się koordynacją programu w fazie jego aktualizacji i wdrożenia, gromadzeniem i udostępnianiem danych niezbędnych dla programu. Urząd powinien ogłosić w lokalnych mediach (prasa, radio, telewizja) rozpoczęcie realizacji aktualizacji programu i zaprosić do uczestnictwa w pierwszym spotkaniu członków zespołu sterującego.

Funkcja koordynująca powinna być wykonywana wspólnie z zespołem sterującym i ze strony urzędu winna objąć:

- zorganizowanie przeprowadzenia badań ankietowych wśród mieszkańców miasta (zapewnienie dostarczenia ankiet do domów, zatrudnienie ankieterów, opracowanie wyników ankiety),
- zabezpieczenie logistyczne obsługi zespołu sterującego w trakcie realizacji (udostępnienie sali, powielanie materiałów i sprawozdań, przekazanie wyników pracy i spotkań do lokalnych mediów),
- uczestnictwo pracowników urzędu w pracach nad aktualizacją programu,
- organizacja kontaktów z wyższymi szczeblami władz samorządowych (powiatowymi, wojewódzkimi) w celu uzyskania niezbędnych do wykonania aktualizacji programu materiałów i jeżeli jest to możliwe ujednoczenia niektórych rozwiązań systemowych w skali powiatu i województwa.

Funkcja wdrażająca polega na nadaniu przygotowanym materiałom formy dokumentu, który będzie mogła uchwalić Rada Gminy.

Koordynacją wdrażania programu, w ramach Urzędu Gminy, zajmować się będzie komórka odpowiedzialna za ochronę środowiska. Wszystkie instytucje, które w programie zostały wymienione jako odpowiedzialne za realizację poszczególnych jego zadań i będące źródłem środków dla wdrażania programu, powinny otrzymać kopie całego programu z podkreślonymi elementami ich własnego udziału w jego wdrażaniu.

Inne instytucje i przedsiębiorstwa z terenu gminy

W zespole sterującym powinni znaleźć się przedstawiciele wszystkich instytucji z terenu gminy, wymienione w programie jako odpowiedzialne za jego realizację. Każda instytucja powinna skierować co najmniej jedną osobę do udziału w zespole sterującym, a osoba ta powinna przekazywać informacje o zaawansowaniu prac nad programem kierownictwu instytucji jak i zawansowaniem prac nad wdrażaniem programu przez daną instytucję. Przedstawiciele tych instytucji i przedsiębiorstw powinni pełnić w programie przede wszystkim funkcje opracowującą i wdrażającą.

Funkcja opracowująca polegać ma na uczestnictwie w tworzeniu aktualizacji programu, udziale we wszystkich spotkaniach zespołu sterującego, opracowaniu wniosków z tych spotkań, dostarczaniu informacji ze swoich instytucji dla potrzeb programu, współtworzeniu końcowego dokumentu.

Funkcja wdrażająca polegać powinna na organizowaniu i wykonywaniu zadań zapisanych w programie, za których realizację, a w pewnym stopniu i finansowanie odpowiedzialne będą poszczególne instytucje i przedsiębiorstwa.

Mieszkańcy

Mieszkańcy gminy powinni uczestniczyć w wdrażaniu programu zarówno jako osoby prywatne (lokalni liderzy), jak i przedstawiciele różnych organizacji społecznych działających na terenie powiatu.

Członkowie zespołu sterującego winni służyć wiedzą i doświadczeniem zawodowym bezpłatnie, obowiązująca winna bowiem zasada dobrowolności uczestnictwa.

Członkowie zespołu sterującego na bieżąco winni otrzymywać materiały informacyjne nt. programu i prowadzić czynną ich konsultację z grupami, które reprezentują. Zespół sterujący winien posiadać profesjonalną obsługę logistyczną oraz kontakty z mediami. Treść posiedzeń zespołu sterującego, jego dokumenty winne być dostępne dla obywateli.

Dostęp do informacji.

Zgodnie z polityką ekologiczną państwa, a także obowiązującymi ustawami społeczeństwo winno mieć zapewniony dostęp do informacji o środowisku. W związku z tym powinno się dążyć do:

- tworzenia, zgodnie z wymaganiami ustawy Prawo ochrony środowiska publicznych rejestrów i elektronicznych baz danych o środowisku ułatwiających dostęp obywateli do informacji gromadzonych i przechowywanych przez organa administracji,
- stworzenia uzgodnionych zasad współpracy pomiędzy instytucjami publicznymi i społecznymi organizacjami ekologicznymi.

Cele programu udziału społecznego można podzielić na cztery grupy: poznawcze, proceduralne, polityczne i edukacyjno-wychowawcze.

Cele poznawcze:

- poznanie świadomości i opinii społecznych nt. programu ochrony środowiska,
- ustalenie gotowości mieszkańców do zmiany codziennych nawyków mogących mieć wpływ na stan środowiska,
- ustalenie gotowości mieszkańców do ponoszenia dodatkowych uciążliwości związanych z ewentualną lokalizacją nowych urządzeń i obiektów związanych z ochroną środowiska,
- ustalenie gotowości mieszkańców i biznesu do ponoszenia dodatkowych wydatków wynikających z racjonalizacji programu i ekologizacji życia.

Cele polityczne:

- uświadomienie lokalnym i regionalnym kręgom politycznym wagi problematyki ochrony środowiska,

dla kierowania sprawami publicznymi na szczeblu regionalnym i lokalnym,

- uzyskanie opinii politycznych, a docelowo politycznej akceptacji nt. proponowanych rozwiązań organizacyjnych i finansowych.

Cele proceduralne:

- współpraca z mediami dla informowania opinii publicznej oraz kształtowania postaw przychylnych dla ochrony środowiska,
- stałe i bezpośrednie informowanie zainteresowanych podmiotów o postępach prac, uzyskanych rezultatach oraz podejmowanych istotnych decyzjach,
- konsultacje, mediacje i uzgodnienia spraw spornych z przedstawicielami samorządów, biznesu, organizacji społecznych oraz innych podmiotów, istotnych z punktu widzenia ochrony środowiska,
- uzyskanie wstępnych stanowisk istotnych podmiotów nt. dokumentów dotyczących ochrony środowiska.

Cele edukacyjno-wychowawcze:

- podniesienie poziomu świadomości ekologicznej mieszkańców na obszarze objętym programem,
- podniesienie poziomu wiedzy mieszkańców nt. współczesnych metod ochrony środowiska oraz ich organizacyjnych, finansowych i ekologicznych uwarunkowań i konsekwencji,
- uświadomienie konieczności ponoszenia przez jednostki i gospodarstwa domowe dodatkowych nakładów finansowych, rzeczowych i czasowych w celu dostosowania się do obowiązujących regulacji prawnych i standardów europejskich.

6.13. Monitoring realizacji programu. Monitoring.

Monitoring jest podstawą oceny efektywności wdrażania programu ochrony środowiska, a także dostarcza informacji w oparciu o które można ocenić, czy stan środowiska ulega polepszeniu czy pogorszeniu.

Rozróżniamy dwa rodzaje monitoringu:

- monitoring jakości środowiska,
- monitoring polityki środowiskowej.

Monitoring środowiska powinien być traktowany jako system kontroli stanu środowiska, dostarczający informacji o uzyskanych efektach wszystkich działań na rzecz ochrony środowiska. Jest także narzędziem wspomagającym prawne, finansowe i społeczne instrumenty zarządzania środowiskiem.

Badanie stanu środowiska realizowane jest w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska i koordynowane przez organy Inspekcji Ochrony Środowiska. Badanie to jest sposobem pozyskiwania, gromadzenia, przetwarzania i udostępniania informacji o środowisku pozwalającym na ocenę stopnia prawidłowości realizowanego programu ochrony środowiska. Należy tutaj wymienić następujące elementy środowiska podlegające ocenie:

- monitoring wód powierzchniowych,
- monitoring wód podziemnych,
- monitoring wodnych zbiorników zaporowych,
- monitoring wody pitnej,
- monitoring jakości powietrza,
- monitoring gleb,
- monitoring hałasu.

- określenia stopnia realizacji założonych celów,
- oceny rozbieżności pomiędzy celami i zadaniami,
- analizy przyczyn powstałych rozbieżności.

Najważniejszym wskaźnikiem uzyskanych osiągnięć władz powiatowych jest monitorowanie stopnia realizacji przyjętych zadań. Koordynator wdrażania programu będzie co dwa lata oceniał stopień i jakość wdrażania „Programu ochrony środowiska”. Wyniki oceny rozbieżności pomiędzy celami i uzyskanymi efektami oraz analiza przyczyn zaistniałych rozbieżności będą stanowiły istotny wkład do opracowania następnej wersji „Programu ...”.

Monitoring polityki środowiskowej

Monitoring wprowadzanej polityki ochrony środowiska oznacza, że wdrażanie Programu będzie podlegało regularnej ocenie w zakresie:

- określenia stopnia wykonania przyjętych zadań,

Mierniki stopnia realizacji programu

Dla zachowania spójności z Wojewódzkim Planem Ochrony Środowiska oraz Powiatowym Programem Ochrony Środowiska proponuje się syntetyczny zestaw wskaźników środowiskowych i zrównoważonego rozwoju.

Tablica 38. Syntetyczny zestaw wskaźników środowiskowych i zrównoważonego rozwoju.

Lp.	Wskaźniki	Jednostka miary	Rok	Gmina
1.	2	3	4	5
1.	Wskaźnik powierzchni ostoi systemu NATURA 2000	%	2003	20,45
2.	Wskaźnik lesistości	%	2003	25,7
3.	Wskaźnik pow. konserwatorskiej ochrony przyrody	% pow. gminy	2003	20,45
4.	Wskaźnik wielkości zasobów wód powierzchniowych	m ³ /ha rok	-	b.d.
5.	Wskaźnik udziału wód podziemnych w wodach przeznaczonych do konsumpcji	%	2003	100
6.	Wskaźnik udziału gruntów wymagających rekultywacji	%	2003	0
7.	Udział gleb silnie i bardzo silnie zanieczyszczonych metalami ciężkimi (Cd, Cu, Ni, Pb, Zn)	%	2003	0
8.	Wskaźnik emisji gazów do atmosfery ze źródeł szczególnie uciążliwych	ton/1 mieszk./rok	2003	0
9.	Wskaźnik ilości ścieków wprowadzanych do wód powierzchniowych i ziemi	m ³ / 1 mieszk./rok	2004	8,77
10.	Wskaźnik zużycia wody na potrzeby gospodarki narodowej	m ³ / 1 mieszk./rok	2003	41,4
11.	Wskaźnik liczby mieszkańców obsługiwanych przez oczyszczalnie ścieków	%	2004	26
12.	Wskaźnik proporcji pomiędzy długością sieci kanalizacyjnej i wodociągowej	km/km	2004	0,14
13.	Wskaźnik skanalizowania województwa	km sieci/ 1000 mieszk.	2004	0,61
14.	Wskaźnik ilości odpadów przemysłowych i komunalnych	ton/km ² /rok	2004	0,65
15.	Wskaźnik wykorzystania odpadów przemysłowych	%	2004	100
16.	Wskaźnik znaczenia odnawialnych źródeł energii w bilansie energetycznym	wart. standard.	2004	b.d.
17.	Wskaźnik zużycia energii elektrycznej w gospodarstwach domowych	kWh/ 1 mieszk./rok	2004	b.d.
18.	Wskaźnik gęstości eksploatowanych linii kolejowych	km/ 100 km ²	2004	8,9
19.	Wskaźnik liczby przedsiębiorstw z certyfikatem ISO 14001	ilość	2004	0
20.	Wskaźnik udziału pow. upraw ekologicznych w pow. gruntów rolnych	%	2004	0
21.	Wskaźniki wielkości finansowania ochrony wód	zł/ 1 mieszk./rok	2004	0

6.14. Kampanie informacyjno-edukacyjne związane z wdrażaniem i realizacją programu.

Kampania informacyjno-edukacyjna w szkołach

Szkoły mają bardzo szerokie możliwości włączenia się w proces informacyjno-edukacyjny związany z problematyką ochrony środowiska. W tym zakresie możliwe są zarówno formy zajęć lekcyjnych, jak i pozalekcyjnych.

Szkoła powinna:

- inicjować i korzystać z kontaktów z władzami samorządowymi oraz innymi reprezentantami

społeczności lokalnej; szkołami wyższymi; terenowymi ośrodkami edukacji ekologicznej i innymi instytucjami i organizacjami (w tym z pozarządowymi organizacjami ekologicznymi),

- inicjować oraz uczestniczyć w krajowych i międzynarodowych programach edukacji ekologicznej,
- stale podejmować i rozszerzać zakres praktycznych działań na rzecz ochrony środowiska w szkole i jej otoczeniu,
- eksponować pozytywną rolę dzieci w edukacji ekologicznej dorosłych,

- prowadzić edukację ekologiczną w terenie.

Dla osiągnięcia tych celów szkoła powinna wprowadzić różne formy działań bezpośrednio skierowanych na pobudzenie świadomości, podnoszenie poziomu wiedzy i wyrabianie umiejętności wśród dzieci i młodzieży, a pośrednio również u wszystkich mieszkańców powiatu. Spośród zalecanych form należy wymienić:

- ścieżki tematyczne w ramach przedmiotu Środowisko w nauczaniu początkowym oraz w klasach wyższych w ramach poszczególnych przedmiotów,
- badania ankietowe dzieci i młodzieży,
- pogadanki i spotkania z ciekawymi ludźmi (przedstawiciele władz lokalnych, zakładów przemysłowych, organizacji ekologicznych),
- konkursy plastyczne, literackie, konkursy zbiórki surowców wtórnych,
- przedstawienia teatralne, happeningi ekologiczne,
- festyny, manifestacje, aukcje, pokazy,
- dni otwarte w zakładach przemysłowych,
- współpraca i wymiana doświadczeń z innymi szkołami poprzez Internet,
- kluby młodego ekologa,

Dla wspomagania realizacji celów stawianych szkole należy:

- rozszerzyć i pogłębić program studiów dla wychowawców przedszkolnych i nauczycieli, uwzględniając specyficzne potrzeby edukacji ekologicznej,
- zapewnić dostęp do atrakcyjnych pomocy dydaktycznych (w tym poradników i przewodników dla nauczycieli).

Kampania informacyjno-edukacyjna dla podmiotów gospodarczych działających na terenie gminy

Główny ciężar działań informacyjno-szkoleniowych dla podmiotów gospodarczych z terenu gminy powinny przejąć izby gospodarcze, izby rzemieślnicze, cechy, kongregacje kupieckie, itp. Zakres szkoleń powinien obejmować:

- zagadnienia prawne,
- obowiązki podmiotów gospodarczych w zakresie ochrony środowiska,
- zagadnienia związane ze stosowaniem najlepszych dostępnych technik,
- zagadnienia związane z obniżaniem materiało-, wodo- i energochłonności procesów technologicznych,
- gospodarkę odpadami przemysłowymi wraz z recyklingiem odpadów.

Zdecydowana większość osób czynnych zawodowo ma bezpośredni wpływ na stan środowiska. Wynika to z mniej lub bardziej świadomych decyzji podejmowanych na każdym stanowisku pracy. Realizacja zadań związanych z ochroną środowiska w znacznej mierze zależy jest więc od konkretnych działań podejmowanych w zakładach pracy. Skuteczność tych działań wymaga spełnienia następujących warunków:

- wiedza o ochronie środowiska, w tym gospodarce odpadami, w miejscu pracy powinna być upowszechniana przez kierownictwo zakładu, specjalistyczne służby pracownicze i związki zawodowe, włączając w to program doskonalenia zawodowego kadry oraz elementy edukacji środowiskowej związanej ze specyfiką prowadzonej działalności,
- w programach szkoleniowych służb BHP w zakładach pracy należy podjąć tematykę skutków oddziaływania zakładów pracy na lokalne środowisko i zdrowie ludzi w zakresie gospodarki odpadami,
- we wszystkich działaniach promocyjnych należy lansować technologie i rozwiązania przyjazne środowisku.

Większe zakłady i jednostki handlowe powinny przeprowadzić cykl instruktażowo-szkoleniowy dla swoich pracowników. Szkolenia powinny uwzględniać podnoszenie ogólnej świadomości ekologicznej pracowników oraz ich zachowania konsumenckie, a także gospodarkę odpadami opakowaniowymi - w tym selektywną zbiórkę - na terenie powiatu i gminy.

Kampania informacyjno-edukacyjna prowadzona przez organizacje społeczne

Organizacje społeczne, w tym działające na rzecz ochrony środowiska, mają zróżnicowany charakter i formy działania, a także różnorodne powiązania ze sferą polityki, ekonomii i kultury. Działania pozarządowych organizacji ekologicznych polegają najczęściej na:

- kształtowaniu świadomości ekologicznej osób zaangażowanych w działania społeczne,
- przybliżaniu społeczeństwu istoty i znaczenia problemów ekologicznych,
- wpływaniu na osoby i instytucje odpowiedzialne za podejmowanie decyzji dotyczących zarządzania środowiskiem,
- propagowaniu humanistycznego i kulturowego wzorca ekologii.

Dla efektywnego działania społecznych organizacji ekologicznych programy informacyjno-edukacyjne realizowane przez te organizacje winny uzyskać wsparcie zarówno merytoryczne, jak i finansowe ze strony gminy i podmiotów gospodarczych. Głównym źródłem finansowania działań organizacji w tym zakresie powinny być Gminny i Powiatowy Fundusz Ochrony Środowiska. Nie wyklucza to jednak ubiegania się o fundusze na te cele z innych źródeł, jak: fundusze ekologiczne (np. Wojewódzkie Fundusze Ochrony Środowiska, fundacje, środki pomocowe).

Dobra współpraca władz gminy oraz przedsiębiorstw może zaowocować włączeniem się społecznych organizacji ekologicznych w proces informacyjno-edukacyjny w następujących zakresach:

- prowadzenie szkoleń dla nauczycieli, urzędników, przedsiębiorców, działaczy samorządu terytorialnego, mieszkańców,
- przygotowywanie i kolportaż materiałów informacyjno-edukacyjnych dla mieszkańców,
- organizowanie konkursów, wystaw, prelekcji,
- prowadzenie kampanii np. Świadomy Konsument, Ekologiczne Opakowania, Odnawialne źródła energii, Agroturystyka, Ścieżki rowerowe, itp.

Streszczenie

Obowiązujące od 1 października 2001 r. Prawo Ochrony Środowiska¹ w art. 17 nakłada na organy wykonawcze gmin obowiązek opracowania gminnego programu ochrony środowiska w celu realizacji polityki ekologicznej Państwa. Obowiązek ten stanowi przesłankę dla utworzenia niniejszego opracowania.

Przedmiotem opracowania jest Program Ochrony Środowiska dla Gminy Dźwierzuty położonej w powiecie szczycieńskim na terenie województwa Warmińsko-Mazurskiego.

Na podstawie aktualnego stanu środowiska, źródeł jego zagrożeń oraz tendencji przeobrażeń Program Ochrony Środowiska określa cele polityki ekologicznej na terenie Gminy Dźwierzuty, instrumenty realizacji programu, potrzebne środki finansowe oraz formy kontroli jego realizacji.

Program Ochrony Środowiska wytycza cele polityki ekologicznej Gminy Dźwierzuty, takie jak:

- racjonalne użytkowanie zasobów naturalnych przez zmniejszenie zużycia energii, surowców i materiałów, a równocześnie wzrost udziału w wykorzystywaniu zasobów odnawialnych,
- ochronę powietrza i ochronę przed hałasem przez redukcję emisji gazów i pyłów oraz emitorów hałasu i wibracji,
- ochronę wód przez właściwą gospodarkę wodno-ściekową oraz racjonalizację zużycia wody,
- ochronę gleb i powierzchni ziemi przez racjonalną gospodarkę rolną i minimalizowanie destrukcyjnych oddziaływań przemysłu oraz komunikacji,
- ochronę zasobów przyrodniczych z uwzględnieniem bioróżnorodności przez zmniejszanie presji wynikającej z rozwoju gospodarczego.

1. DANE PODSTAWOWE O GMINIE.

¹ Ustawa Prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia 2001 r. (Dz. U. 62 poz. 627 z późn. zm.).

Powierzchnia gminy to 26.335 ha, co stanowi 13,60 % powierzchni powiatu. Na terenie gminy znajduje się 16 sołectw i 39 miejscowości wiejskich.

Ogólna liczba ludności według stanu w dniu 31 grudnia 2003 roku wynosiła 7300 osób.

Gmina Dźwierzuty pod względem użytkowania jest obszarem leśnym i rolnym. Udział wód powierzchniowych w ogólnej powierzchni gminy to 6,37%. 25,7% powierzchni gminy zajmują lasy. Gmina posiada najwyższy w powiecie szczycieńskim wskaźnik jakości gleb 50,6.

Gmina Dźwierzuty jest typowo rolniczą gminą.

Wskaźnik zatrudnienia jest w gminie Dźwierzuty bardzo niski, bowiem na 6793 mieszkańców tylko 392 osoby znajdują zatrudnienie na terenie gminy, co stanowi zaledwie 5,8%.

Na terenie gminy Dźwierzuty w wieku produkcyjnym jest 3959 osób, z czego mężczyźni 2150, a kobiety 1809.

Wśród podmiotów gospodarczych działających na terenie gminy dominują małe i średnie przedsiębiorstwa, prowadzone przez osoby fizyczne - 195, co stanowi 76,2% ogółu przedsiębiorstw. Infrastruktura komunalna na terenie gminy przedstawia się następująco: 117,2 km sieci wodociągowej oraz 16,1 sieci kanalizacyjnej.

Teren gminy jest zaopatrywany w wodę z 12 lokalnych hydroforni.

Na terenie gminy największą oczyszczalnią jest gminna oczyszczalnia ścieków, wybudowana w 19% roku i zlokalizowana na terenie miejscowości Dźwierzuty. W latach 1996 - 1997 została wybudowana sieć kanalizacji dla wsi Dźwierzuty.

Główną oś komunikacyjną gminy Dźwierzuty tworzy droga krajowa Nr 57, biegnąca z kierunku Szczytna do Biskupca i dalej do Bartoszczyk oraz przejścia granicznego w Bezledach. W kierunku południowym drogą nr 57 można dotrzeć z Dźwierzut przez Szczytno i dalej w kierunku Warszawy.

Drogi gminne mają długość ogółem 221 km, w tym o nawierzchni twardej 12 km i 6 km o nawierzchni ulepszonej (GUS 2001).

Jedyna linia kolejowa biegnąca przez teren gminy to nieczynny od kilku lat tor kolejowy biegnący od Szczytna w kierunku Biskupca.

2. INWENTARYZACJA ZASOBÓW I SKŁADNIKÓW PRZYRODY.

Położenie geograficzne i morfologia

Gmina Dźwierzuty położona jest w powiecie szczycieńskim, który jest częścią prowincji fizyczno-geograficznej Pojezierzy Bałtyckich (Pojezierza Mazurskiego). Obszar gminy położony jest w obrębie Pojezierza Mrągowskiego. Wzdłuż zachodniej granicy gminy przebiega granica z Pojezierzem Olsztyńskim. Razem z Pojezierzami PołudniowoBałtyckimi jest on częścią około bałtyckiej strefy pojeziernej. Powierzchnia terenu została ukształtowana przez lądolód zlodowacenia północnopolskiego, głównie w jego fazie pomorskiej.

Przestrzennia na terenie gminy przeważa wysoczyzna moreny dennej, miejscami pagórkowatej, z wysokościami rzędu 150 - 190 m n.p.m.. Część południowo-wschodnia i wschodnia gminy to obszary falistego sandru.

Cały obszar gminy znajduje się w zlewni pojezierniej. Jeziora są istotnym elementem sieci hydrograficznej gminy, większych jezior jest 14.

Budowa geologiczna

Obszar gminy leży w zasięgu prekambryjskiej platformy wschodnioeuropejskiej, w jednostce tektonicznej zwanej wyniesieniem mazursko-suwalskim. Krystaliczne podłoże zalega na głębokości ok. 1,5 km, nadścielone jest ono skałami osadowymi utworzonymi w trzech erach geologicznych: paleozoicznej, mezozoicznej i kenozoicznej. Warstwy przypowierzchniowe zbudowane są z osadów czwartorzędowych (głównie polodowcowych glin, piasków i żwirów), których miąższość przekracza na ogół 100 m.

Wody powierzchniowe

Przeważająca część obszaru gminy Dźwierzuty znajduje się w zlewni rzeki Omulwi, Rozogi i Krutyni, które należą do zlewiska Wisły, jedynie część północno-zachodnia należy do dorzecza Łyny, co stanowi zlewisko Zalewu Wiślanego. Teren gminy obfituje w liczne strugi. Największe z nich to Babant i Kanał Dźwierzucki. W dorzeczu Łyny największym ciekim jest Kanał Dymerski o średnim przepływie 104 l/ssek.

Cały obszar gminy znajduje się w zlewni pojezierniej. 14 większych jezior to: Sasek Wilk., Rańskie, Babięty Wilk., Łęsk, Sapłaty (Buczek), Łęczek, Małszewce, Arwiny, Dźwierzuty, Miętkie, Słupek, Linowskie, Borówko, Zalesno.

Udział wód powierzchniowych Gminy Dźwierzuty w ogólnej powierzchni gmin powiatu szczycieńskiego wynosi 6,37%.

Wody podziemne

Warunki hydrogeologiczne gminy są na ogół korzystne, jednak często zmienne, nawet w obrębie jednego ujęcia. Średnie wydajności pojedynczych studni wynoszą przeważnie 30 - 60 m³/h. Wydajności jednostkowe wahają się w szerokich granicach: od kilku do kilkunastu m³/h/m depresji (nawet w obrębie jednego ujęcia). Sporadycznie występują wartości ułamkowe lub wynoszące kilkadziesiąt m³/h/m depresji. Miąższości warstw wodonośnych wynoszą od 5 m do 33 m, najczęstszą jest to jednak kilkanaście metrów.

Według obecnego rozpoznania hydrogeologicznego użytkowy poziom wodonośny o zróżnicowanej izolacji, często słabej, narażony na zanieczyszczenia z powierzchni terenu, zalega w zachodniej części gminy, w części południowo-zachodniej i w jej części wschodniej.

Pobór wód podziemnych na terenie gminy stanowi około 7% ich zasobów dyspozycyjnych.

Zasoby naturalne

Gmina Dźwierzuty jest bogata pod względem występowania złóż kopalin budowlanych. Na jej terenie udokumentowanych zostało 9 złóż kruszywa naturalnego.

Ze względu na genezę można je podzielić na trzy rodzaje. Pierwszy to złoża pasa moren czołowych, położone w północno-zachodniej części gminy. W środkowej części gminy usytuowany jest pas sandru, w którego obrębie udokumentowano szereg złóż kruszywa. W północno-wschodniej części gminy, na pograniczu z gminą Biskupiec udokumentowano w obrębie pagórków ozowych nieduże złoża.

Odkrywkowa eksploatacja kopalin pospolitych doprowadza w efekcie do trwałych przekształceń powierzchni ziemi. Pozyskiwanie surowców naturalnych metodami odkrywkowymi może również przyczynić się do obniżenia poziomu wód gruntowych.

Wyrobiska pozostałe po zakończeniu pozyskiwania surowców powinny być poddane rekultywacji, czyli odtworzeniu gleby mechanicznie zniszczonej. Sposób i kierunek rekultywacji zależy od rodzaju wyrobiska, jego powierzchni oraz sposobu ukształtowania.

Gleby i lasy

Dominującym typem gleb są gleby brunatne. Kompleksami przeważającymi na terenie gminy są głównie: kompleks pszeny dobry i pszeny wadliwy. Pod względem przydatności rolniczej są raczej uniwersalne i wydajne: zaliczone do III i IV klasy bonitacyjnej. Trwałe użytki zielone występują na terenie gminy w rozproszeniu, głównie na terenach obniżeń wysoczyzny. Są to użytki zielone średnie - III i IV klasy bonitacyjnej i słabe - V i VI klasy bonitacyjnej. Gleby trwałych użytków zielonych w większości są pochodzenia organicznego (głównie gleby torfowe). Dominującą pozycję wśród siedlisk leśnych zajmują siedliska borowe, a wśród nich mniej żyzne, jak bór świeży. Cechą charakterystyczną jest niespotykany gdzie indziej liczący się udział najuboższego siedliska boru suchego z drzewostanami sosnowymi o niskiej bonitacji.

Charakterystyka elementów przyrody ożywionej

Świat roślinny i zwierzęcy

Zasoby świata zwierzęcego na terenie gminy są bardzo bogate. Największym zagrożeniem ich egzystencji i dalszego rozwoju są: nieprawidłowa gospodarka leśna, kłusownictwo, lokalnie zły stan środowiska przyrodniczego.

Formy ochrony przyrody

Obszar całej gminy należy, według koncepcji krajowej sieci ekologicznej ECONET - POLSKA do terenów o wysokiej randze. Zachodnia i wschodnia część terenów gminy Dźwierzuty znajduje się w obrębie obszarów węzłowych o znaczeniu międzynarodowym. Część zachodnia leży w obrębie obszaru „Zachodniomazurskiego”, a wschodnia część gminy w obrębie „Puszczy Piskiej”. Niektóre z tych terenów to biocentra obszaru węzłowego. Dotyczy to terenów w rejonie Łąk Dymerskich i na południe od nich, a także większości obszarów południowo - wschodniej części gminy. W hierarchii sieci ekologicznej są to obszary o najwyższej randze. Pas środkowy gminy o rozciągłości południkowej wchodzi w skład korytarza ekologicznego o znaczeniu międzynarodowym, łączącego wspomniane obszary węzłowe o znaczeniu międzynarodowym: „Zachodniomazurski” i „Puszczy Piskiej”.

Na terenie gminy znajduje się Rezerwat Kulka o łącznej powierzchni 13 ha, ponadto do granicy gminy przylegają dwa ornitologiczne użytki ekologiczne: „Łąki Dymerskie” i „Złotowisko Żurawi”. Na terenie Gminy Dźwierzuty, uchwałą Nr 14/VI/03 Zarządu Powiatu w Szczytnie z dnia 1 kwietnia 2003 r. (Dz. Urz. Woj. Warmińsko-Mazurskiego Nr 30, poz. 451) wprowadzono zakaz używania jednostek pływających z silnikami spalinowymi na jeziorach: Babięty Wielkie, Łęsk, Rańskie i Sasek Wielki. Zakaz ten wprowadzono celem zapewnienia odpowiednich warunków akustycznych na terenach przeznaczonych na cele rekreacyjno-wypoczynkowe. Cały powiat szczycki wchodzi w skład obszaru Zielonych Płuc Polski.

Walory kulturowe

Na terenie gminy Dźwierzuty znajdują się liczne obiekty zabytkowe, do rejestru zabytków wpisane są w głównej mierze kościoły i parki, pozostałe obiekty są jedynie objęte ochroną konserwatorską. Najwięcej zabytków pochodzi z XVIII, XIX oraz XIX i XX wieku. Są to założenia dworsko-parkowe, zespoły folwarczne, jak również domy mieszkalne.

Na uwagę zasługują stare cmentarze z XIX i XX wieku, większość z nich, poza jednym w Dźwierzutach, jest zniszczonych i zarośniętych. Na terenie gminy znajdują się również stanowiska archeologiczne.

Szlaki turystyczne

O atrakcyjności turystycznej gminy Dźwierzuty świadczy fakt, iż 47% jej powierzchni stanowią obszary sklasyfikowane w kategoriach turystycznych, z czego obszary kategorii I i II stanowią 33%. Przez obszar gminy przebiega szereg szlaków turystycznych. Dominujący udział mają szlaki wodne, które umożliwiają realizację wodnej turystyki krajoznawczej.

3. OCENA ZAGROZEŃ I TENDENCJI PRZEOBRAZEŃ ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO.

Stan i tendencje zmian czystości powietrza atmosferycznego

Główne źródła zanieczyszczenia powietrza

Podstawowymi źródłami emisji zanieczyszczeń gazowych i pyłowych na obszarze gminy są emitery lokalne. Jednak powietrze napływające z zewnątrz niesie ze sobą pewien ładunek zanieczyszczeń istotny dla warunków lokalnych aerosanitarnych. Na terenie Gminy Dźwierzuty źródła zanieczyszczenia powietrza można podzielić następująco:

- energetyka ciepła,
- kotłownie szkół, dwóch przychodni lekarskich i innych obiektów użyteczności publicznej,
- kotłownie i przemysłowe emisje technologiczne,
- rozproszone indywidualne źródła ciepła,
- emisje komunikacyjne - źródła liniowe.

Stan jakości powietrza

Stopień zanieczyszczenia powietrza w powiecie, określony na podstawie wyników kontrolnych badań prowadzonych w zakresie przestrzegania decyzji o dopuszczalnej emisji zanieczyszczeń do powietrza wskazują na nie przekraczanie norm dopuszczalnych stężeń zanieczyszczeń - poza jednostkowymi, okresowymi przypadkami przekroczeń w odniesieniu do niektórych źródeł emisji.

Z oceny sporządzonej przez WIOŚ wynika, że powiat szczycki ze względu na ochronę zdrowia:

- z uwagi na emitowane zanieczyszczenia w postaci dwutlenku azotu i pyłu zakwalifikowany został do I klasy czystości (najbardziej zanieczyszczone powietrze),
- z uwagi na emisję dwutlenku siarki - do II klasy (średnio zanieczyszczone powietrze).

Analizy stężeń pozostałych zanieczyszczeń tj. tlenku węgla, ołowiu w pyłe PM 10 i benzenu wykazały, że obszary: powiatu i województwa charakteryzowały się niską zawartością tych wskaźników, co pozwoliło przypisać im klasę III b (najczystsze powietrze).

Jak wynika z dotychczasowych badań dla całego kraju, stąd również dla całego województwa warmińsko-mazurskiego przyjęto I klasę czystości dla zanieczyszczenia powietrza ozonem.

Powiat szczycki z uwagi na emitowane zanieczyszczenia w postaci dwutlenku azotu i dwutlenku siarki został zakwalifikowany - ze względu na ochronę roślin - do III b klasy czystości (najczystsze powietrze).

Stan i tendencje zmian czystości wód powierzchniowych

Ocena czystości wód powierzchniowych

Jeziora gminy Dźwierzuty zaliczały się do II (Babięty Wlk. i Lesk) oraz III (Rańskie i Sasek Wielki) klasy czystości, przy czym podatność na degradację tych druhich jest większa ze względu na ścieki odprowadzane bezpośrednio do jezior.

Ocena czystości wód podziemnych

Do terenów uznanych za wymagające wysokiej lub najwyższej ochrony zaliczono tereny w południowo-zachodniej części gminy, leżące na południe od miejscowości Małszewko i Dźwierzuty i na zachód od miejscowości Olszewki. W części południowej gminy przeważają wody dobre, nie wymagające uzdatniania do celów spożywczych. Natomiast w części pomocnej gminy w większości występują wody średniej jakości, które wymagają prostego uzdatniania ze względu na naturalne ponadnormatywne zawartości żelaza i manganu.

Gospodarka odpadami

Odpady komunalne

Odpady komunalne z terenu gminy segregowane są w segregatorni „Sękity” na terenie gm. Bisztynek, a balast gromadzony jest na składowisku znajdującym się przy segregatorni. Sporadycznie tylko odpady składowane są na wysypisku w Linowie.

Hałas komunikacyjny

Podstawowym źródłem uciążliwego hałasu na terenie Gminy Dźwierzuty jest komunikacja samochodowa. W Gminie Dźwierzuty nie przeprowadzono pomiarów hałasu drogowego. Przez teren gminy przebiega droga krajowa Nr 57 oraz droga wojewódzka Nr 600. Natężenie hałasu wzdłuż tych tras jest znaczne, szczególnie spowodowane przez samochody ciężarowe. Brak jest natomiast pomiarów tego hałasu, stąd również działania są mało skuteczne (brak udokumentowanych wskaźników).

Hałas przemysłowy

Ze względu na bardzo ograniczoną ilość zakładów problem hałasu przemysłowego nie występuje na terenie Gminy Dźwierzuty.

Stan i tendencje zmian przyrody ożywionej

Szata roślinna

Szata roślinna występująca na terenie gminy spełnia funkcje: sanitarno-higieniczną, ochronną, retencyjną, dekoracyjną i produkcyjną.

Szata roślinna, jak również uprawy rolne na terenie gminy są poddawane zagrożeniom i degradacji, przez: zanieczyszczenia powiązane z ruchem komunikacyjnym, zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych i zanieczyszczenia punktowe z dzikich wysypisk śmieci.

Świat zwierzęcy.

Zasoby świata zwierzęcego na terenie gminy są bardzo bogate. Największym zagrożeniem ich egzystencji i dalszego rozwoju są nieprawidłowa gospodarka leśna, kłusownictwo i lokalnie zły stan środowiska przyrodniczego.

Bezpieczeństwo chemiczne i biologiczne. Poważne awarie przemysłowe.

Na terenie Gminy Dźwierzuty, według istniejącego rozważania nie znajdują się obiekty wymagające z mocy ustawy sporządzenia planu zarządzania ryzykiem.

Ważnym działaniem jest stałe zwiększanie bezpieczeństwa ekologicznego i eliminacja substancji uznanych za groźne dla zdrowia ludzi. W tym zakresie przewiduje się realizację programu usuwania z budynków pokryć dachowych i ściennych zawierających azbest.

Źródła promieniowania elektromagnetycznego niejonizującego

Źródłem promieniowania elektromagnetycznego są:

- 1)urządzenia będące w powszechnym użyciu np. kuchenki mikrofalowe, telefony komórkowe, anteny radiowe i telewizyjne, itd.,
- 2)urządzenia elektromedyczne do badań diagnostycznych i zabiegów fizykochemicznych,
- 3)stacje telekomunikacyjne telefonii komórkowej,
- 4)linie wysokiego napięcia i związane z nimi stacje elektroenergetyczne.

Intensywność występowania pól elektromagnetycznych w środowisku jest kontrolowana i w

niektórych przypadkach podlega ograniczeniom na tyle na ile uzasadnia to obecny stan wiedzy dotyczącej oddziaływania pól elektromagnetycznych na człowieka, a także możliwości techniczne.

Źródła promieniowania jonizującego

Wśród źródeł promieniowania jonizującego, które potencjalnie występują na terenie Gminy są: naturalne źródła, do których obok promieniowania z kosmosu zaliczamy promieniowanie pochodzące z nuklidów promieniotwórczych znajdujących się w skałach i glebie, oraz źródła sztuczne: wykorzystywane do terapii, kotłownie węglowe, budownictwo.

Podsumowanie

Na podstawie zebranych informacji i ich analizy sporządzono listę problemów ekologicznych, jakie występują na terenie Gminy Dźwierzuty:

- zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego,
- zanieczyszczenie wód powierzchniowych,
- zanieczyszczenie wód podziemnych - hałas,
- degradacja gleb,
- degradacja szaty roślinnej,
- zagrożenie niektórych gatunków zwierząt.

Określono również przyczyny ich występowania i metody przeciwdziałania.

4. PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA I HARMONOGRAM JEGO REALIZACJI

Zaproponowane dla Gminy Dźwierzuty cele, kierunki i zadania ekologiczne w odniesieniu do konkretnych elementów środowiska:

Cel nadrzędny:

WYSOKA JAKOŚĆ ŚRODOWISKA WARUNKIEM ZRÓWNOWAŻONEGO I DYNAMICZNEGO ROZWOJU GMINY DŹWIERZUTY

Cele ekologiczne:

1. Zapewnienie wysokiej jakości powietrza w klasie A na terenie gminy oraz dalsza redukcja emisji pyłów i gazów.

W celu osiągnięcia w/w celu określono kierunki działań ekologicznych:

- ograniczenie emisji w sektorze komunalnym i przemysłowym,
- ograniczenie emisji zanieczyszczeń komunikacyjnych.

2. Zapewnienie wystarczającej ilości wody o odpowiedniej jakości użytkowej, racjonalizacja zużycia wody, rozbudowa systemów odprowadzania i oczyszczania ścieków.

W celu osiągnięcia w/w celu określono kierunki działań ekologicznych:

- zarządzanie zasobami wodnymi,
- ochrona wód,
- ochrona przeciwpowodziowa i retencja wodna.

3. Ochrona powierzchni ziemi i gleb przed degradacją.

W celu osiągnięcia w/w celu określono kierunek działań ekologicznych:

- gleby użytkowane rolniczo.

4. Racjonalizacja zużycia energii, surowców i materiałów oraz wzrost udziału zasobów odnawialnych.

W celu osiągnięcia w/w celu określono kierunki działań ekologicznych:

- racjonalizacja użytkowania wody,
- zmniejszenie materiałochłonności i odpadowości produkcji,
- zmniejszenie energochłonności gospodarki i wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych.

5. Zminimalizowanie uciążliwego hałasu w środowisku.

W celu jego osiągnięcia określono kierunki działań ekologicznych:

- ochrona przed hałasem komunikacyjnym,
- ochrona przed hałasem przemysłowym.

6. Minimalizacja ilości odpadów kierowanych do unieszkodliwiania na składowiskach oraz ograniczenie ich negatywnego wpływu na środowisko.

Zagadnienia związane z gospodarką odpadami zostały dokładnie omówione w Planie Gospodarki Odpadami.

7. Zachowanie walorów i zasobów przyrodniczych.

W celu osiągnięcia w/w celu określono kierunki działań ekologicznych:

- integracja aspektów ekologicznych z planowaniem przestrzennym,
- ochrona gatunkowa roślin i zwierząt,
- ochrona lasów,
- edukacja ekologiczna społeczeństwa w zakresie ochrony przyrody.

8. Prowadzenie intensywnej edukacji ekologicznej społeczeństwa. Zadania ekologiczne prowadzące do realizacji tego kierunku działania to:

- promowanie zachowań związanych z codziennym bytowaniem mieszkańców a zgodnym z zasadami ochrony krajobrazu i przyrody,
- edukacja ekologiczna społeczeństwa na temat wykorzystania proekologicznych nośników energii i szkodliwości spalania materiałów odpadowych,

- rygorystyczne przestrzeganie wymagań ochrony przyrody w ramach funkcjonowania obiektów turystycznych i rekreacyjnych, budownictwa mieszkaniowego oraz prowadzenia działalności gospodarczej i rolniczej,

- rozwój przyrodniczych ścieżek dydaktycznych,

- włączenie w akcję edukacji ekologicznej proekologicznych organizacji pozarządowych.

Harmonogram realizacji zadań ekologicznych

Z uwagi na szeroki zakres przedsięwzięć koniecznych do osiągnięcia wyznaczonych celów, spośród wszystkich zadań ekologicznych wybrano kilka, które należy realizować w pierwszej kolejności. Ich zestawienie stanowi krótkoterminowy harmonogram - plan operacyjny Programu Ochrony Środowiska na lata 2004 - 2007.

Część pozostałych zadań ekologicznych będzie realizowana w okresie długoterminowym w ramach długoterminowego harmonogramu - planu operacyjnego Programu Ochrony Środowiska na lata 2008 - 2015.

W obu harmonogramach - planach operacyjnych dla Gminy Dźwierzuty poszczególnym celom strategicznym i im kierunkom działań przyporządkowano konkretne zadania priorytetowe z określeniem czasu ich realizacji i instytucje, które powinny je realizować lub współrealizować. Z uwagi na specyfikę niektórych zadań np. edukacja ekologiczna, czy zadania kontrolne będą one realizowane zarówno w ramach harmonogramu krótko jak i długoterminowego.

Nakłady na realizację programu ochrony środowiska

Nakłady na realizację programu ochrony środowiska dla Gminy Dźwierzuty na lata 2004 - 2006 planuje się w wysokości 41.336 tys. zł, w całości na zadania z zakresu gospodarki komunalnej.

Nakłady na inwestycje w zakresie zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska w latach 2007-2015 są planowane w wysokości 18.910 tys. zł, w tym nakłady na:

- zadania z zakresu gospodarki komunalnej to 400 tys. zł,
- zwiększenie dostępności komunikacyjnej Gminy 17.460 tys. zł,
- ochrona dziedzictwa kulturowego 500 tys. zł,
- kształtowanie polityki w zakresie kultury, poprawa atrakcyjności turystycznej - 550 tys. zł.

Łącznie w latach 2004-2015 gmina Dźwierzuty planuje wydatkowanie na ww. cele 60.246 tys. zł.

Możliwości pozyskiwania środków finansowych na realizację przedsięwzięć przewidzianych w Programie Ochrony Środowiska

W Polsce występują najczęściej następujące formy finansowania inwestycji w zakresie ochrony środowiska:

- fundusze własne inwestorów,

- pożyczki, dotacje i dopłaty do oprocentowania preferencyjnych kredytów, kredyty preferencyjne udzielane,
- zagraniczna pomoc finansowa,
- kredyty i pożyczki udzielane przez banki komercyjne,
- leasing.

Zarządzanie programem ochrony środowiska

Zarządzanie programem ochrony środowiska realizowane będzie przez Wójta Gminy. Polegać ono będzie na inicjowaniu, organizowaniu i okresowej weryfikacji elementów programu zgodnie z wymaganiami ustawy - Prawo ochrony środowiska.

Monitoring realizacji programu

Monitoring jest podstawą oceny efektywności wdrażania programu ochrony środowiska, a także dostarcza informacji w oparciu o które można ocenić, czy stan środowiska ulega polepszeniu czy pogorszeniu.

Kampanie informacyjno edukacyjne związane z wdrażaniem i realizacją programu

- kampania informacyjno-edukacyjna w szkołach,
- kampania informacyjno-edukacyjna dla podmiotów gospodarczych działających na terenie gminy,
- kampania informacyjno-edukacyjna prowadzona przez organizacje społeczne.

Tablica: Wykaz najważniejszych zadań inwestycyjnych dla Gminy Dźwierzuty w zakresie zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska.

Działanie / zadanie	Okres realizacji	Wartość zadania (tys. PLN)	Partnerzy, uczestnicy realizacji
		długość (km)/ ilość (szt.)	
1. Zadania z zakresu gospodarki komunalnej			
Budowa sieci wodociągowej Targowska Wólka - Kałęczyn- Zalesie-Grądy	2005 r.	182,00	UG, ANR OLSZTYN
		4,9	
Budowa sieci wodociągowej Małszewko - Dźwierzuty	2005 r.	127,00	UG, ANR OLSZTYN
		2,3	
Budowa sieci wodociągowej Rummy - Dąb - Szczepankowo-Augustowo	2005 r.	140,00	UG
		5,5	
Budowa sieci wodociągowej Popowa Wola - Rutkowo - Grodziska	2005 r.	194,00	UG, ANR OLSZTYN
		4,3	
Budowa sieci wodociągowej Gisiej - Szczepankowo	2006 r.	238,00	UG
		4,9	
Budowa sieci wodociągowej Miętkie - kolonia	2006 r.	39,00	UG
		0,9	
Budowa sieci wodociągowej Miętkie - kolonia	2006 r.	34,00	UG
		0,8	
Budowa sieci wodociągowej Nowe Kiejkuty - kolonia	2006 r.	39,00	UG
		0,9	
Budowa sieci wodociągowej Dźwierzuty - kolonia (wykonanie projektu budowlanego)	2006 r.	25,00	UG
		7	
Budowa sieci wodociągowej Jabłonka - kolonia PKP	2006 r.	122,00	UG
		2,4	
Budowa sieci wodociągowej Stankowo - kolonia	2006 r.	43,00	UG
		1,0	
Budowa sieci wodociągowej Rummy - kolonia	2006 r.	54,00	UG
		1,25	
Budowa sieci wodociągowej Targowo - kolonia (wykonanie projektu budowlanego)	2006 r.	105,00	UG
		3,5	
Budowa sieci wodociągowej Linowo - Dąbrowa	2006 -2009 r.	255,00	UG, EFRR
		8,5	
Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowości Targowo	po 2010 r.	2850,00	UG, FOWJM
		11,0	
Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowości Targowska Wólka, Kałęczyn, Zalesie, Rańsk	po 2010 r.	3550,00	UG, FOWJM
		12,75	
Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowości Orżyny, Miętkie	po 2010 r.	2950,00	UG, FOWJM
		11,0	
Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowości Jeleniowo	po 2010 r.	1412,00	UG, FOWJM
		5,25	
Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowości Grodziska	po 2010 r.	1125,00	UG, FOWJM
		4,5	
Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowości Rogale, Grądy	po 2010 r.	1825,00	UG, FOWJM
		6,5	
Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowości Linowo, Dąbrowa	po 2010 r.	4327,00	UG, FOWJM
		14,11	
Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowości Popowa Wola	po 2010 r.	975,00	UG, FOWJM
		3,5	
2. Zwiększenie dostępności komunikacyjnej Gminy			
Modernizacja ulic w Dźwierzutach: Grunwaldzka, Przelotna, Polna, Kościelna	2007-2008 r.	1700,00	UG, EFRR
		1,2	
Remont nawierzchni żwirowych i przepustów na drogach gminnych	2007-2013 r.	6000,00	UG, EFRR
		230	

Modernizacja drogi gminnej Targowska Wola - Grodziska	2009-20 11 r.	2760,00	UG, EFRR
		2,3	
Modernizacja drogi gminnej w Dąbrowie	2010-2011 r.	3600,00	UG, EFRR
		3,0	
Modernizacja dróg gminnych o nawierzchni asfaltowej: Rummy, Łupowo, Orzyny, Zalesie, Stankowo, Miętkie	20 12-20 13 r.	3400,00	UG, EFRR
		4,25	
Modernizacja ulic na osiedlu „Zatorze” w Dźwierzutach	2006-2008 r.	1800,00	UG, EFRR
		1,0	
3. Ochrona dziedzictwa kulturowego			
Urządzenie parku wiejskiego w Dźwierzutach	2007-2008 r.	500,00	UG, EFRR
		1	
4. Kształtowanie polityki w zakresie kultury, poprawa atrakcyjności turystycznej			
Urządzenie plaż wiejskich i boisk sportowych w miejscowościach: Dźwierzuty, Zalesie, Sapłaty, Grądy, Rummy, Małszewko, Grodziska, Popowa Wola, Stankowo, Linowo, Miętkie, Targowo	2006-2009	550,00	UG, EFRR
		12	
5. Zwiększenie dostępności w dziedzinie kultury fizycznej i sportu - poprawa infrastruktury			
Rozbudowa stadionu sportowego w Dźwierzutach	2009-201 1 r.	1500,00	UG, EFRR
		1	
6. Tworzenie warunków efektywnej edukacji społeczeństwa			
Remont i modernizacja szkół: Rummy, Linowo, Orzyny, Kałęczyn oraz przedszkoli: Dźwierzuty, Orzyny	2008-20 10 r.	5000	UG, EFRR
		6	
7. Inne			
Rozbudowa Gminnego Ośrodka Zdrowia w Dźwierzutach	2007-2009 r.	2500,00	UG, EFRR
		1	

536

UCHWAŁA Nr XXVII/193/05 Rady Gminy w Dźwierzutach z dnia 15 grudnia 2005 r.

w sprawie dokonania zmian w Statucie Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Dźwierzutach.

Na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 6 i art. 40 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tj. Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591, z 2002 r. Nr 23, poz. 220, Nr 62, poz. 558, Nr 113, poz. 984, Nr 153, poz. 1271, Nr 214, poz. 1806 z 2003 r. Nr 80, poz. 717, Nr 162, poz. 1568) oraz z 2004 r. poz. 1055 Rada Gminy uchwala, co następuje:

§ 1. W statucie Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Dźwierzutach nadanego uchwałą Nr XVII/139/04 Rady Gminy w Dźwierzutach z dnia 30 września 2004 r. wprowadza się następujące zmiany:

1) w rozdziale 1 § 2 dodaje się pkt 9 w brzmieniu:

„9/ ustawy z dnia 22 kwietnia 2005 r. o postępowaniu wobec dłużników alimentacyjnych oraz zaliczce alimentacyjnej (Dz. U. Nr 86, poz. 732 oraz aktów wykonawczych do tej ustawy),,

2) w rozdziale II § 8 ust. 2 dodaje się pkt 7 w brzmieniu:

„7 prowadzenie postępowań wobec dłużników alimentacyjnych i zaliczek alimentacyjnych:

- a) przyznawanie i wypłacanie zaliczek alimentacyjnych,
- b) składanie zapotrzebowań na środki niezbędne do realizacji zaliczek alimentacyjnych”.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Dźwierzuty.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

Przewodniczący Rady Gminy
Krzysztof Sawicki

537

**PREZES
URZĘDU REGULACJI ENERGETYKI
OGD-4210-89(19)/2005/2006/4941/III/KK**

Gdańsk, dnia 1 lutego 2006 r.

DECYZJA

Na podstawie art. 47 ust. 1 i 2 oraz art. 23 ust. 2 pkt 2 i pkt 3, w związku z art. 30 ust. 1 i art. 45 ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. - Prawo energetyczne (Dz. U. z 2003 r. Nr 153, poz. 1504 i Nr 203, poz. 1966, z 2004 r. Nr 29, poz. 257, Nr 34, poz. 293, Nr 91, poz. 875, Nr 96, poz. 959 i Nr 173, poz. 1808 oraz z 2005 r. Nr 62, poz. 552, Nr 163, poz. 1362 i Nr 175, poz. 1462) oraz w związku z art. 104 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. - Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2000 r. Nr 98, poz. 1071, z 2001 r. Nr 49, poz. 509, z 2002 r. Nr 113, poz. 984, Nr 153, poz. 1271 i Nr 169, poz. 1387, z 2003 r. Nr 130, poz. 1188 i Nr 170, poz. 1660, z 2004 r. Nr 162, poz. 1692 oraz z 2005 r. Nr 64, poz. 565, Nr 78, poz. 682 i Nr 181, poz. 1524),

po rozpatrzeniu wniosku
z dnia 12 października 2005 r.

Zakładu Energetyki Ciepłej
Sp. z o. o.
z siedzibą w Barczewie

zwanego w dalszej części decyzji „Przedsiębiorstwem”

postanawiam

- 1) zatwierdzić taryfę dla ciepła ustaloną przez Przedsiębiorstwo, stanowiącą załącznik do niniejszej decyzji,
- 2) ustalić okres obowiązywania taryfy do dnia 31 marca 2007 r.

UZASADNIENIE

Na podstawie art. 61 § 1 Kodeksu postępowania administracyjnego na wniosek Przedsiębiorstwa posiadającego koncesje na:

- wytwarzanie ciepła Nr
WCC/1110/4941/W/OGD/2004/KK z dnia 26 marca
2004 r., zmienioną decyzją Nr

WCC/1110A/4941/W/OGD/2005/KK z dnia 15 grudnia 2005 r.,

- przesyłanie i dystrybucję ciepła Nr
PCC/1085/4941/W/OGD/2004/KK z dnia 5 listopada 1998 r.,

w dniu 17 października 2005 r. zostało wszczęte postępowanie administracyjne w sprawie zatwierdzenia (drugiej) taryfy dla ciepła ustalonej przez to Przedsiębiorstwo.

Pismem z dnia 26 października 2005 r. Prezes Urzędu Regulacji Energetyki, zwany dalej „Prezesem URE”, wezwał Przedsiębiorstwo do złożenia stosownych wyjaśnień i uwierzytelnionych dokumentów. Jednocześnie, Prezes URE przedłużył Przedsiębiorstwu, na jego wniosek, termin do udzielenia odpowiedzi na wezwanie z dnia 26 października 2005 r. do dnia 21 listopada 2005 r. Natomiast Przedsiębiorstwo ponownie w dniu 22 listopada 2005 r. zwróciło się z prośbą o przedłużenie terminu udzielenia odpowiedzi do 25 listopada 2006 r. Ostatecznie stosowne dokumenty Przedsiębiorstwo złożyło w dniu 2 grudnia 2005 r. Z kolei pismami z dnia 8 grudnia 2005 r., 2 stycznia 2006 r. oraz 31 stycznia 2006 r. Prezes URE ponownie wezwał Przedsiębiorstwo do złożenia stosownych wyjaśnień. Odpowiednio w dniach: 23 grudnia 2005 r., 12 stycznia 2006 r., 23 stycznia 2006 r. i 1 lutego 2006 r. Przedsiębiorstwo złożyło żądane dokumenty i wyjaśnienia.

Zgodnie z art. 47 ust. 1 ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. - Prawo energetyczne (Dz. U. z 2003 r. Nr 153, poz. 1504 z późn. zm.), zwanej dalej „ustawą - Prawo energetyczne”, przedsiębiorstwa energetyczne posiadające koncesje ustalają taryfy dla paliw gazowych i energii, które podlegają zatwierdzeniu przez Prezesa URE, oraz proponują okres ich obowiązywania. Przedsiębiorstwa energetyczne posiadające koncesje przedkładają Prezesowi URE taryfy z własnej inicjatywy lub na żądanie Prezesa URE.

W trakcie postępowania administracyjnego, na podstawie zgromadzonej dokumentacji ustalono, że Przedsiębiorstwo opracowało taryfę zgodnie z zasadami określonymi w art. 45 ustawy - Prawo energetyczne oraz z

przepisami rozporządzenia Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 30 lipca 2004 r. w sprawie szczegółowych zasad kształtowania i kalkulacji taryf oraz rozliczeń w obrocie ciepłem (Dz. U. z 2004 r. Nr 184, poz. 1902), zwanego w dalszej części decyzji „rozporządzeniem taryfowym”.

Ustalone przez Przedsiębiorstwo ceny i stawki opłat zostały skalkulowane na podstawie uzasadnionych kosztów prowadzenia działalności związanej z wytwarzaniem oraz przesyłaniem i dystrybucją ciepła, zaplanowanych dla pierwszego roku stosowania taryfy. Podstawą ustalenia kwoty planowanych kosztów uzasadnionych były wielkości, określone zgodnie z § 12 rozporządzenia taryfowego. Na poziom cen i stawek opłat wpływ miały przede wszystkim koszty paliwa oraz koszty amortyzacji. Przy ustalaniu cen i stawek opłat Przedsiębiorstwo zastosowało przepis § 27 ust. 2 rozporządzenia taryfowego.

Okres obowiązywania taryfy ustalono zgodnie z wnioskiem Przedsiębiorstwa.

W tym stanie rzeczy Prezes URE orzekł, jak w sentencji.

POUCZENIE

1. Od niniejszej decyzji przysługuje odwołanie do Sądu Okręgowego w Warszawie - Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów - za moim pośrednictwem, w terminie dwutygodniowym od dnia jej doręczenia (art. 30 ust. 2 i 3

ustawy - Prawo energetyczne oraz art. 479⁴⁶ pkt 1 i art. 479⁴⁷ § 1 Kodeksu postępowania cywilnego).

2. Odwołanie od decyzji powinno czynić zadość wymaganiom przepisanych dla pisma procesowego oraz zawierać oznaczenie zaskarżonej decyzji i wartości przedmiotu sporu, przytoczenie zarzutów, związane ich uzasadnienie, wskazanie dowodów, a także zawierać wnioski o uchylenie albo zmianę decyzji w całości lub w części (art. 479⁴⁹ Kodeksu postępowania cywilnego). Odwołanie należy przesłać na adres Północnego Oddziału Terenowego Urzędu Regulacji Energetyki - Al. Jana Pawła II 20, 80-462 Gdańsk.

3. Stosownie do art. 47 ust. 3 pkt 2 w związku z art. 31 ust. 3 pkt. 2 i ust. 4 ustawy - Prawo energetyczne, taryfa zostanie skierowana do ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

4. Stosownie do art. 47 ust. 4 ustawy - Prawo energetyczne, Przedsiębiorstwo wprowadza taryfę do stosowania nie wcześniej niż po upływie 14 dni i nie później niż do 45 dnia od dnia jej opublikowania w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

Prezes
Urzędu Regulacji Energetyki
z upoważnienia

DYREKTOR
Północnego Oddziału Terenowego
Urzędu Regulacji Energetyki
z siedzibą w Gdańsku

Mirosława Szatybełko - Połom

ZAKŁAD ENERGETYKI CIEPLNEJ Spółka z o.o.

z siedzibą w Barczewie
11-010 Barczewo
ul. Wojska Polskiego 15

Taryfa dla ciepła

NINIEJSZA TARYFA STANOWI
ZAŁĄCZNIK DO DECYZJI PREZESA URE
z dnia 1 lutego 2005 r.
Nr OGD-4210-89(19)/2005/2006/4941/II/KK

Z upoważnienia
Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki

DYREKTOR
Północnego Oddziału Terenowego
Urzędu Regulacji Energetyki
z siedzibą w Gdańsku

Mirosława Szatybełko-Połom

SPIS TREŚCI:

CZĘŚĆ I

Objaśnienia pojęć i skrótów używanych w taryfie.

CZĘŚĆ II

Zakres działalności gospodarczej związanej z zaopatrzeniem w ciepło.

CZĘŚĆ III

Podział odbiorców na grupy.

CZĘŚĆ IV

Rodzaje oraz wysokość bazowych cen i stawek opłat.

CZĘŚĆ V

Warunki stosowania cen i stawek opłat.

CZĘŚĆ VI

Zasady wprowadzania cen i stawek opłat.

CZĘŚĆ I

Objaśnienia pojęć i skrótów używanych w taryfie.

A. Użyte w taryfie pojęcia oznaczają:

- ustawa - ustawę z dnia 10 kwietnia 1997 r. - Prawo energetyczne (Dz. U. z 2003 r. Nr 153, poz. 1504 z późn. zm.),
  - rozporządzenie taryfowe - rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 30 lipca 2004 r. w sprawie szczegółowych zasad kształtowania i kalkulacji taryf oraz rozliczeń w obrocie ciepłem (Dz. U. z 2004 r. Nr 184, poz. 1902),
  - rozporządzenie przyłączeniowe - rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 30 czerwca 2004 r. w sprawie szczegółowych warunków przyłączenia podmiotów do sieci ciepłowniczych oraz eksploatacji tych sieci (Dz. U. z 2004 r. Nr 167, poz. 1751),
  - przedsiębiorstwo ciepłownicze - przedsiębiorstwo energetyczne zajmujące się wytwarzaniem ciepła we własnych źródłach oraz przesyłaniem i dystrybucją ciepła wytworzonego we własnych źródłach lub zakupionego od innego przedsiębiorstwa energetycznego, tj. Zakład Energetyki Ciepłej Sp. z o.o., 11-010 Barczewo, ul. Wojska Polskiego 15, zwany dalej „ZEC”,
  - odbiorca - każdego, kto otrzymuje lub pobiera paliwa lub energię na podstawie umowy z przedsiębiorstwem energetycznym,
  - źródło ciepła - połączone ze sobą urządzenia lub instalacje służące do wytwarzania ciepła,
  - sieć ciepłownicza - połączone ze sobą urządzenia lub instalacje, służące do przesyłania i dystrybucji ciepła ze źródeł ciepła do węzłów cieplnych,
  - węzeł cieplny - połączone ze sobą urządzenia lub instalacje służące do zmiany rodzaju lub parametrów nośnika ciepła dostarczanego z przyłącza oraz regulacji ilości ciepła dostarczanego do instalacji odbiorczych,
  - przyłączy - odcinek sieci ciepłowniczej doprowadzający ciepło wyłącznie do jednego węzła cieplnego albo odcinek zewnętrznych instalacji odbiorczych za grupowym węzłem cieplnym lub źródłem ciepła, łączący te instalacje z instalacjami odbiorczymi w obiektach,
  - instalacja odbiorcza - połączone ze sobą urządzenia lub instalacje, służące do transportowania ciepła lub ciepłej wody z węzłów cieplnych lub źródeł ciepła do odbiorników ciepła lub punktów poboru ciepłej wody w obiekcie,
  - obiekt - budowlę lub budynek wraz z instalacjami odbiorczymi,
  - układ pomiarowo - rozliczeniowy - dopuszczony do stosowania zgodnie z odrębnymi przepisami, zespół urządzeń, służących do pomiaru ilości i parametrów nośnika ciepła, których wskazania stanowią podstawę do obliczenia należności z tytułu dostarczania ciepła,
  - grupa taryfowa - grupę odbiorców korzystających z usług związanych z zaopatrzeniem w ciepło, z którymi rozliczenia są prowadzone na podstawie tych samych cen i stawek opłat oraz warunków ich stosowania,
  - moc cieplna - ilość ciepła wytworzonego lub dostarczonego do podgrzania określonego nośnika ciepła albo ilość ciepła odebranego z tego nośnika w ciągu godziny,
  - zamówiona moc cieplna - ustaloną przez odbiorcę największą moc cieplną, jaka w ciągu roku występuje w danym obiekcie dla warunków obliczeniowych, która zgodnie z warunkami technicznymi oraz wymaganiami technologicznymi dla tego obiektu jest niezbędna do zapewnienia:
    - a) pokrycia strat ciepła w celu utrzymania normatywnej temperatury i wymiany powietrza w pomieszczeniach,
    - b) utrzymania normatywnej temperatury ciepłej wody w punktach czerpalnych,
    - c) prawidłowej pracy innych urządzeń lub instalacji.
  - warunki obliczeniowe:
    - a) obliczeniową temperaturę powietrza atmosferycznego określoną dla strefy klimatycznej, w której zlokalizowane są obiekty, do których jest dostarczane ciepło,
    - b) normatywną temperaturę ciepłej wody.
2. Użyte w taryfie skróty oznaczają:
- źródła ciepła zlokalizowane w Barczewie:

- Nr 1 - przy ul. Wojska Polskiego 48, w którym wytwarzane ciepło pochodzi ze spalania miazła węgla kamiennego,
- Nr 2 - na Osiedlu Słonecznym 3, w którym wytwarzane ciepło pochodzi ze spalania węgla kamiennego.
- zlokalizowane w Barczewie lokalne źródła ciepła i źródła ciepła, w których zainstalowana moc cieplna nie przekracza 5 MW, w których wytwarzane ciepło pochodzi ze spalania oleju opałowego:
  - Nr - 4 przy ul. Mickiewicza 23,
  - Nr - 8 przy ul. Krótkiej 2/4,
  - Nr 9 - przy ul. Słowackiego 3,
  - Nr 15 - przy ul. Wojska Polskiego 12.

- zlokalizowane w Barczewie lokalne źródła ciepła i źródła ciepła, w których zainstalowana moc cieplna nie przekracza 5 MW, w których wytwarzane ciepło pochodzi ze spalania węgla kamiennego:
  - Nr 3 - przy ul. Nadrzecznej/Zielonej,
  - Nr 5 - przy ul. Warmińskiej 41 a,
  - Nr 6 - przy ul. Wojska Polskiego 15,
  - Nr 10 - przy ul. Armii Krajowej 1,
  - Nr 11 - przy ul. Mickiewicza 68.

CZĘŚĆ II

Zakres działalności gospodarczej związanej z zaopatrzeniem w ciepło.

ZEC prowadzi działalność gospodarczą związaną z zaopatrzeniem w ciepło na podstawie udzielonych koncesji w zakresie:

- wytwarzania ciepła Nr WCC/1110/4941/W/OGD/2004/KK z dnia 26 marca 2004 r., zmienionej decyzją Nr WCC/1110 A/4941/W/OGD/2005/KK z dnia 15 grudnia 2005 r.,
- przesyłania i dystrybucji ciepła Nr PCC/1085/4941/W/OGD/2004/KK z dnia 26 marca 2004 r.

CZĘŚĆ III

Podział odbiorców na grupy.

Grupa OS 1 - odbiorcy, którym ciepło, wytwarzane w źródle ciepła Nr 1, dostarczane jest do obiektów poprzez sieć ciepłowniczą, stanowiącą własność i eksploatowaną przez ZEC oraz węzły cieplne stanowiące własność ZEC i eksploatowane przez odbiorców.

Grupa OS 2 - odbiorcy, którym ciepło, wytwarzane w źródle ciepła Nr 2, dostarczane jest do obiektów poprzez sieć ciepłowniczą, stanowiącą własność i eksploatowaną przez ZEC oraz węzły cieplne stanowiące własność ZEC i eksploatowane przez odbiorców.

Grupa OL - odbiorcy, którym ciepło, wytwarzane w źródłach ciepła Nr 4, 8, 9, 15, dostarczane jest bezpośrednio do obiektów, w których są one zlokalizowane oraz do sąsiednich obiektów, poprzez zewnętrzne instalacje odbiorcze.

Grupa WL - odbiorcy, którym ciepło, wytwarzane w źródłach ciepła Nr 3, 5, 6, 10, 11, dostarczane jest bezpośrednio do obiektów, w których są one zlokalizowane oraz do sąsiednich obiektów, poprzez zewnętrzne instalacje odbiorcze.

CZĘŚĆ IV

Rodzaje oraz wysokość bazowych cen i stawek opłat.

4.1. Bazowe ceny i stawki opłat:

Grupa OS - 1		J.m.	Netto	Brutto*
Cena za zamówioną moc cieplną	roczna	zł/MW	93 669,17	114 276,39
	rata miesięczna		7 805,76	9523,03
Cena ciepła		zł/GJ	21,25	25,93
Stawka opłaty stałej za usługi przesyłowe	roczna	zł/MW	19 353,82	23 611,66
	rata miesięczna		1 612,82	1 967,64
Stawka opłaty zmiennej za usługi przesyłowe		zł/GJ	5,62	6,86
Cena nośnika ciepła		zł/m ³	16,99	20,73
Grupa OS - 2		J.m.	Netto	Brutto*
Cena za zamówioną moc cieplną	roczna	zł/MW	89 113,19	108 718,09
	rata miesięczna		7 426,10	9 059,84
Cena ciepła		zł/GJ	27,36	33,38
Stawka opłaty stałej za usługi przesyłowe	roczna	zł/MW	5 328,02	6 500,18
	rata miesięczna		444,00	541,68
Stawka opłaty zmiennej za usługi przesyłowe		zł/GJ	1,71	2,09
Cena nośnika ciepła		zł/m ³	9,66	11,79
Grupa OL		J.m.	Netto	Brutto*
Stawka opłaty miesięcznej za zamówioną moc cieplną		zł/MW	6 740,01	8 222,81
Stawka opłaty za ciepło		zł/GJ	38,03	46,40
Grupa WL		J.m.	Netto	Brutto*
Stawka opłaty miesięcznej za zamówioną moc cieplną		zł/MW	7 979,13	9 734,54
Stawka opłaty za ciepło		zł/GJ	32,98	40,24

*uwzględniono podatek VAT w wysokości 22 %

4.2. Bazowe stawki opłat za przyłączenie do sieci.

Taryfa nie zawiera stawek opłat za przyłączenie do sieci ciepłowniczej, ponieważ w pierwszym roku stosowania taryfy ZEC nie planuje przyłączenia nowych odbiorców.

W przypadku wystąpienia potrzeby przyłączenia nowego odbiorcy do sieci ciepłowniczej, ZEC wystąpi o zmianę taryfy w części dotyczącej stawek opłat za przyłączenie do sieci.

CZĘŚĆ V

Warunki stosowania cen i stawek opłat.

1. Ustalone w niniejszej taryfie ceny i stawki opłat są stosowane przy zachowaniu standardów jakościowych obsługi odbiorców, które zostały określone w rozdziale 6 rozporządzenia przyłączeniowego.

2. W przypadkach:

- a) niedotrzymania przez ZEC standardów jakościowych obsługi odbiorców lub niedotrzymania przez odbiorców warunków umowy,
- b) uszkodzenia lub stwierdzenia nieprawidłowych wskazań układu pomiarowo - rozliczeniowego,
- c) udzielania bonifikat i naliczania upustów przysługujących odbiorcy,
- d) nielegalnego poboru ciepła,

stosuje się postanowienia określone w rozdziale 4 rozporządzenia taryfowego.

CZĘŚĆ VI

Zasady wprowadzania cen i stawek opłat.

Ceny i stawki opłat określone w niniejszej taryfie ZEC wprowadza do stosowania nie wcześniej niż po upływie 14 dni i nie później niż do 45 dnia od dnia jej opublikowania w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego.